

รูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ปริญาณิพนธ์
ของ
บัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
กุมภาพันธ์ 2546
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

บทคัดย่อ
ของ
บัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล

๖๒๖๖
๕.๕

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
กุมภาพันธ์ 2546

บัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล . (2546) . รูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ , รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์.

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกัน และเพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดา ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยปีที่ 2 และปีที่ 3 ในโรงเรียนจังหวัดนครนายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบวัดการสื่อสารของมารดาและแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์เด็กปฐมวัย 5 – 6 ปี เป็นแบบมาตรประเมินค่าสี่ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรสองกลุ่มโดยใช้ (t -test) หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปร และทดสอบนัยสำคัญของความสัมพันธ์ด้วย t-test หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ (Beta) โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย F -test และ t -test ตามลำดับ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. มารดาให้การสื่อสารทางบวกและทางลบไม่แตกต่างกัน
2. รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา ที่มีการศึกษาระดับมัธยมกับมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา ที่มีการศึกษาระดับมัธยมกับมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่มารดา มีการศึกษาระดับมัธยมกับมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
3. สหสัมพันธ์พหุคูณของรูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดา ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยรูปแบบการสื่อสารทางบวก มีค่าน้ำหนักสำคัญส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ .378 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา มีค่าน้ำหนักสำคัญส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ -.154 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับการศึกษาของมารดา มีค่าน้ำหนักสำคัญส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ .414 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

THE MOTHER OF COMMUNICATION PATTERNS SUPPORTING
EMOTION INTELLIGENCE OF PRESCHOOL CHILDREN

AN ABSTRACT

BY

BUASORN VUTTICHAIYAKUL

Presented in partial fulfillment of the requirements
For the Master of Education degree in Early Childhood Education
February 2003

Buasorn Vuttisakchaiyakul. (2003). *The Mother of Communication Patterns Supporting Emotion Intelligence of Preschool Children*. Master Thesis, M.Ed.(Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assist. Prof .Dr. Sirima Pinyoanuntapong , Assoc. Prof. Dr. BoonChird Pinyoanuntapong.

The purpose of this study was three – fold . First it aimed to investigate positive mother of communication patterns , negative mother of communication patterns , and emotion intelligence of preschool children , second to compare positive mother of communication patterns , negative mother of communication patterns , and emotion intelligence of preschool children's mother with different education , and third to investigate the effects of positive mother of communication patterns , negative mother of communication patterns , and mother education with emotion intelligence of preschool children.

The subjects comprised preschool children's mothers in preschool level II and III of school in Changwat Nakorn Nayok , under the Office of National Primary Education Commission and the Office of Private Education Commission , through specified random sampling. The instrument used for collecting data was 4 – rating scale mother of communication and emotion intelligence of 5 – 6 year preschool children. Then data were analyzed by mean , standard deviation , t – test , multiple regression and Beta.

The results revealed that :

1. There was more positive mother of communication than negative mother of communication.

2. There was no significant difference on positive mother of communication among those mothers with secondary education level and undergraduate level, there was on significant difference on negative mother of communication among those mothers with secondary education level and undergraduate level , whereas there was a significant difference at .001 level on emotion intelligence among those mothers with secondary education level and undergraduate level.

3. Multiple regression of negative mother of communication and mother education had affected to emotion intelligence of preschool children at .001 level. Positive mother of communication significantly affected to emotion intelligence (.378) at .001 level, while negative

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

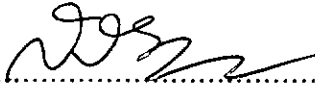
รูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

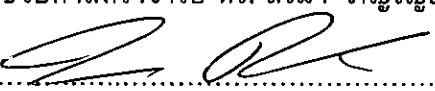
ของ
นางสาวบัวสร วุฒิตักดิ์ชัยกุล

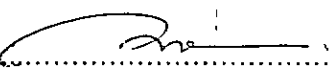
ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

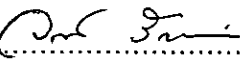
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์)
วันที่ 8 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ปิญโญนนตพงษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ปิญโญนนตพงษ์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ดันติผลาชีวะ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ วราภรณ์ รักวิจัย)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ ด้วยความเมตตากรุณาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน เอาใจใส่ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดียิ่ง ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้มีพระคุณทั้งสองด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจน รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม รองศาสตราจารย์ วราภรณ์ รักวิชัย กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม และท่านคณาจารย์ ภาควิชาการศึกษาปฐมวัย และภาคอื่นๆ ทุกท่าน ที่ได้ให้ความเมตตากรุณา ประสิทธิ์ประสาทวิชา อบรมสั่งสอน และให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ข้าราชการบำนาญ ประจำ ภาควิชาจิตวิทยาแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน ศาสตรภัทร อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์สุทธวรรณ พิศศักดิ์โสภณ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาสารคาม นายชาญวิทย์ จรัสสุทธิธร ศึกษาานิเทศน์เขตการศึกษา 11 ผู้เชี่ยวชาญที่ได้สละเวลา ในการให้ความช่วยเหลือตรวจเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณสมภาพ สามเตี้ย, คุณสุนิษา มุลผล ตลอดจนพี่ๆ น้องๆ นิสิตปริญญาโทวิชาเอก การศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนและเป็นกำลังใจ ขอขอบคุณคุณสมเกียรติ อินตาสาย และคุณสุยมพร คำนิกรณ์ เจ้าหน้าที่ห้องคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ซึ่งมีส่วนช่วยให้การทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง โรงเรียนอนุบาลคริสตสงเคราะห์ โรงเรียนอนุบาลองครักษ์ โรงเรียนอนุบาลบ้านนา และโรงเรียนอนุบาลนครนายก ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่ง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการทำปริญญานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อชั้น และคุณแม่บัวศรี ตลอดจนสมาชิกครอบครัววุฒิศักดิ์ชัยกุล ทุกคน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ในทุกๆ ด้าน ซึ่งคุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของท่านบุพการีทั้งสอง ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

บัวสร วุฒิศักดิ์ชัยกุล

ปริญญานิพนธ์เรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก
ทบวงมหาวิทยาลัย
ประจำปีการศึกษา 2545

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์.....	9
ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์.....	9
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย.....	11
กระบวนการทางสมองที่เป็นบ่อเกิดของความฉลาดทางอารมณ์.....	16
แนวคิดและองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์.....	17
ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์.....	25
ความฉลาดทางอารมณ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์.....	30
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของมารดา.....	32
ความสำคัญของครอบครัวต่อเด็กปฐมวัย.....	32
ความหมายของการสื่อสาร.....	36
รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว.....	37
ความสำคัญของการสื่อสารของมารดา.....	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสื่อสาร.....	45
3. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	47
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	47
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	49
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	58
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	66
สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า.....	66
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	68
อภิปรายผล.....	70
ข้อเสนอแนะ.....	74
 บรรณานุกรม.....	 75
ภาคผนวก.....	82
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	107

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1. จำนวนผู้ปกครองนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา.....	48
2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อของการสื่อสารทางบวกของมารดา.....	59
3. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อของการสื่อสารทางลบของมารดา.....	60
4. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนรวมทั้งสองฉบับของแบบวัดการสื่อสารทางบวก การสื่อสารทางลบ และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย.....	62
5. เปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบ ของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่มารดามีระดับการ.....	63
6. สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์และทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์ ของรูปแบบการสื่อสาร ทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา และความฉลาดทางอารมณ์ ของเด็กปฐมวัย.....	64
7. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการถดถอย ของการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดา ส่งผลต่อความฉลาด ทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย.....	65

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 แผนภาพแสดงลักษณะความต้องการของมาสโลว์.....	15

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ เป็นอนาคตของครอบครัวและชุมชน การที่จะพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพได้ ก็ต้องเริ่มต้นจากครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกที่เด็กจะได้รับการปลูกฝังวางรากฐานและการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง พ่อแม่ส่วนใหญ่เลี้ยงดูลูกมักมุ่งหวังให้ลูกเป็นเด็กฉลาดและเก่ง มาก่อนเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งพ่อแม่ก็จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางด้านสติปัญญาให้แก่ลูก พยายามเสริมสร้างทุกวิถีทางเพื่อให้ลูกฉลาดและเก่ง โดยบางครั้งลืมนึกไปว่าความฉลาดและเก่งนั้นไม่เป็นการเพียงพอแล้วสำหรับในปัจจุบันนี้

ในระยะประมาณ 5 - 10 ปีมานี้ นักจิตวิทยาทางตะวันตก ให้ความสนใจและศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดอีกรูปแบบหนึ่ง คือความฉลาดทางอารมณ์ หรือ Emotional Intelligence นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าคนที่คนเราจะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับไอคิวเพียง 20 % ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องของการเข้าสังคม ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การรับรู้อารมณ์ของตนเอง การจัดการกับอารมณ์และความตึงเครียด ซึ่งอาจถือได้ว่าสิ่งเหล่านี้คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (จอม ชุมช่วย .2540)

สโลเวย์ (Salovey) นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยเยล และจอห์น เมเจอร์ (John Mayer) จากมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ได้แนะนำว่า Emotional Intelligence มาใช้เมื่อปี 1990 โดยใช้เพื่ออธิบายถึงความสามารถเข้าใจในความรู้สึกของตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความสามารถของบุคคลในการที่จะตอบสนองอารมณ์ และความต้องการของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง ความสามารถรับรู้อารมณ์ของตนเอง พร้อมกับ การนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม ความฉลาดทางอารมณ์นี้ควรพัฒนาให้เด็กเช่นเดียวกับพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์ จะช่วยให้เด็กมีไหวพริบ มีการปรับตัวเข้ากับสังคม มีความเข้าใจ อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น และมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า คนฉลาดเท่าใดก็ตาม จะเอาตัวไม่รอดถ้าไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง ได้ในยามคับขัน (วารสารบันทึกคุณแม่ .2540) ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์จึงสามารถช่วยพัฒนาเด็กให้เป็นทั้งคนเก่ง คนดี และมีความสุข เป็นคนที่สังคมต้องการได้ เพราะคุณลักษณะหรือส่วนประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความมีระเบียบวินัยในตนเอง การมองโลกในแง่บวก ความสามารถในการอ่านใจคน การรู้จักใช้เหตุผล การใส่ใจอารมณ์ผู้อื่น การรู้จักประนีประนอม ความมั่นใจในตนเอง รู้ตัว ประมาณตัว รู้จักควบคุมอารมณ์ การมีความขยันหมั่นเพียร และความกระตือรือร้น ทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนเป็นประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม ความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ให้เป็นทั้งคนเก่ง ดี และมีความสุขได้อย่างแท้จริง

มารดาเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ เพราะมารดาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างมารดาและลูก ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์เข้ามามีบทบาทกับทุกเพศทุกวัย ในการเริ่มต้นพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้เกิดขึ้นในเด็ก มารดาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก หากมารดามีความฉลาดทางอารมณ์ไม่ดี พฤติกรรมของมารดาที่จะ

สะท้อน ความฉลาดทางอารมณ์ที่ไม่ดีให้ลูกเห็น ลูกก็จะซึมซับสิ่งเหล่านี้ไปโดยที่มารดาเองไม่รู้ตัว ฉะนั้น มารดาต้องเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ก่อน จึงจะมีความพร้อมในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้ แก่ลูกได้ ในวัยเด็กถือว่าครอบครัวเป็นโรงเรียนแห่งแรก ที่เด็กจะต้องได้เรียนรู้ในเรื่องของอารมณ์ มารดาก็จะให้คำแนะนำเด็กๆ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับโลกอารมณ์ของตนเอง โดยที่มารดาเหล่านี้สอนวิธีการที่จะ จัดการกับตนเองในภาวะอารมณ์ต่างๆ ให้เด็ก ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นความโกรธ ความเสียใจ หรือในภาวะการเปลี่ยนแปลงในชีวิต โดยมารดาเป็นแบบอย่าง que แสดงให้ลูกเห็นว่า มารดาไม่ได้โกรธลูกที่ แสดงอารมณ์โกรธ เสียใจหรือกลัว ในขณะที่เด็ก ๆ ก็ไม่ได้ละเลยอารมณ์เหล่านี้แต่ยอมรับอารมณ์ที่เกิดขึ้น ว่าเป็นความจริงของชีวิต และใช้ภาวะการณใน ช่วงที่เด็ก ๆ เกิดอารมณ์เหล่านี้เป็นเงื่อนไข โอกาสในการ สอนเด็ก ๆ ในเรื่องของบทเรียนชีวิต และจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับเด็ก ๆ ตลอดจนการ แสดงออกซึ่งความรัก ความเข้าใจ ให้กับเด็ก ๆ ได้รับรู้ด้วย (อัจฉรา สุขารมณ .2543) ซึ่งสอดคล้อง กับ สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ (2542) ที่กล่าวว่า เด็ก ๆ ได้รับการสัมผัสและคลุกคลีกับมารดาได้รับความรัก ความอบอุ่น การช่วยเหลือ ลักษณะท่าทาง คำพูด ความรู้สึกนึกคิด บรรยายกาศอันเต็มไปด้วยความ โอบอ้อมอารี ความเป็นห่วง ซึ่งมารดาแสดงออกมาในรูปของการกระทำ สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถของเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา โดยเฉพาะทางด้านอารมณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่จะทำให้เป็นคนดีและมีความสุข

ในฐานะที่เป็นมนุษย์ เรามีศักยภาพในการใช้อารมณ์ ได้หลายรูปแบบซึ่งแตกต่างจากสัตว์อื่น ซึ่งเมื่อมนุษย์ได้นำทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์มาสอนบุตรหลาน จะทำให้เขาเหล่านั้นมีความสามารถ จัดการกับอารมณ์ของตนเอง และแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เป็นการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกและ สามารถใช้ศักยภาพด้านอารมณ์ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ นำไปสู่การประสบความสำเร็จในชีวิตทุกด้าน

วิธีการทางจิตวิทยา ในการส่งเสริมการตระหนักรู้ทางด้านอารมณ์ในขั้นพื้นฐาน เปรียบเสมือน เป็นพาหนะในการนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ชีวิต มารดาจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา และสื่อสารพูดคุยเกี่ยวกับ สิ่งที่ลูก ๆ มีอารมณ์โกรธ หรือเศร้า หรือรู้สึกผิด และพวกเขาสามารถที่จะเข้าใจสถานการณ์ได้มากที่สุด ทำให้ เกิดอารมณ์ เหล่านั้น มารดาจะมีส่วนช่วยให้เด็ก ๆ มีความรู้สึกดีขึ้น มีความพอใจและมีความภูมิใจ รวมทั้ง การมองหาวิถีทางที่จะเพิ่มความรู้สึกดี ๆ เป็นแนวทางในการให้พวกเด็ก ๆ มีความเข้าใจอารมณ์ และความ รู้สึกของตนเอง และสามารถควบคุมมันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณดี หมูเย็น (2544) ที่ได้ ศึกษาพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวจากบิดาและมารดา การสื่อสารเชิงบวก ปริมาณมาก แต่เชิงลบปริมาณน้อย และรูปแบบการสื่อสารเชิงบวกและเชิงลบปริมาณมาก มีคะแนนความ ฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารเชิงบวกปริมาณน้อยแต่เชิงลบปริมาณมาก

การสอนให้เด็กเข้าใจ การติดต่อสื่อสาร เรียนรู้วิธีการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถพัฒนา ความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ในทางตรงกันข้าม ถ้าการสอนเด็กให้เข้าใจและ สื่อสารทางด้านอารมณ์เกิดความล้มเหลว จะนำไปสู่การเกิดข้อขัดแย้งได้ง่าย ในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ดังนั้นการปลูกฝังทักษะทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ควรเริ่มส่งเสริมตั้งแต่วัยเด็กโดยเฉพาะใน 5 ขวบปีแรก เริ่มมีพัฒนาการทางด้านภาษา มีความสามารถในการใช้คำ เริ่มมีการตระหนักรู้ทางด้านอารมณ์ และสามารถอธิบายความรู้สึกตามที่กระบวนการคิดของสมอง พร้อมทั้งจะเข้าใจและสื่อสารความรู้สึกในลักษณะ 2 ทาง คือ เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารโต้ตอบกับบิดามารดาได้ ถึงแม้ว่าความสามารถในการพูดสื่อสาร ความใน เรื่องอารมณ์ของเด็ก จะเปิดเผยตามกระบวนการคิดของเด็ก อย่างไรก็ตามความสามารถในการอบรม

เลี้ยงดู การสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ของมารดาที่ปฏิบัติต่อเด็ก จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่น (Shapiro .1997 : 263 – 267)

สรุปได้ว่า มารดาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งเด็กสามารถแสดงออกทางด้านความรู้สึกนึกคิดสามารถพูดคุยสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ ระหว่างมารดาและลูก นักจิตวิทยานำบับได้อธิบายว่า เด็กจะสามารถเรียนรู้จากภาษาของอารมณ์ ตั้งแต่วัยเริ่มต้นไม่ว่าจะเป็นภาษาใดก็ตามจากมารดา หรือผู้ที่อบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้นี้มีความสำคัญในส่วนของการติดต่อสื่อสาร

ในปัจจุบันมีการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจกันสูง ทำให้บทบาทหน้าที่ของมารดาที่ต้องกล่อมเกลาจิตใจสมาชิกในครอบครัวจึงมีอย่างผิวเผิน ขาดการดูแลอย่างจริงจัง ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นไปตามบทบาทที่เกี่ยวข้องกัน เกิดความห่างเหิน ไม่เข้าใจกัน สื่อความรักความเข้าใจกันไม่ได้ ไม่มีภาษาของความรักและความผูกพัน เด็กและเยาวชนจึงเติบโตขึ้นมาด้วยค่านิยมที่ไม่ถูกต้องหลายประการ ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เด็กได้รับตลอดวัยเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมเลี้ยงดูจากทางบ้านจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก ดังนั้น มารดาจึงควรแสดงบทบาทของตัวเองอย่างเหมาะสม ดังที่ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา (2528 : 8 – 9) กล่าวว่ามารดา ควรรู้จักการแสดงความรักอย่างถูกต้องให้ความอบอุ่น ดูแลเอาใจใส่ถามทุกข์สุข ของลูกด้วยความเข้าใจแสดงความเป็นกันเองกับลูก เพื่อให้ลูกกล้าที่จะพูดคุยหรือปรึกษาปัญหาต่างๆอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา ไม่เก็บปัญหาไว้ตามลำพัง ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ก็คือ การสื่อสารนั่นเอง เพราะการสื่อสารได้มีผู้ให้ความหมายไว้เช่น วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ (2537 : 123) กล่าวว่า การสื่อสารหมายถึงการมองตากัน การจับมือกัน การสัมผัส การอยู่ร่วมกัน และกิจกรรมต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดากับลูกไม่จะเป็นการอบรมสั่งสอน การแสดงออกซึ่งความต้องการของเด็ก ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นตามขั้นตอนของพัฒนาการตั้งแต่วัยเด็ก มารดาจะต้องทำผ่านกระบวนการสื่อสารทั้งสิ้น ยงยุทธ วงศ์ภิรมณ์ศานต์ (2537 : 19 – 21) แสดงทรรศนะว่าในสมัยก่อนบทบาทของครอบครัว มีลักษณะแบ่งสรรหน้าที่กัน สามีทำงานหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ภรรยาดูแลบ้านดูแลบุตร แต่สมัยนี้ไม่ได้ผูกพันด้วยหน้าที่แล้ว เพราะทั้งบิดาและมารดาต้องทำงานอยู่นอกบ้าน สนับสนุนซึ่งกันและกันให้กำลังใจกัน สิ่งเหล่านี้จะได้มาต้องมีการพูดจาสื่อสารกัน ดังคำกล่าวว่า “ การสร้างสรรค์ครอบครัวให้อบอุ่นได้ ต้องมีการพูดจาที่ดีต่อกัน ” เพราะการพูดจาเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

ในปัจจุบันอยู่ในยุคของการติดต่อสื่อสาร คอมพิวเตอร์และเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันจากทุกมุมโลกได้ภายในพริบตาแต่ที่น่าแปลกที่ว่าความซับซ้อนในระบบการสื่อสารในบางเรื่อง เทคโนโลยีใดๆก็ช่วยไม่ได้ โดยเฉพาะการสื่อความรู้สึกถึงกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ดังที่ศิริพร พูลรักษ์ (2539) รายงานว่า ปัจจุบันมีการสื่อสารในครอบครัวไทยที่รุนแรงมากขึ้น ผู้ใหญ่มีความเครียด เด็กก็มีความเครียดแต่ผู้ใหญ่กลับนำความเครียดนั้นไปลงกับเด็ก ทำให้พูดกันไม่รู้เรื่อง เพราะผู้ใหญ่ต้องการพูดฝ่ายเดียว สิ่งนี้เป็นสัญญาณอันตรายที่เราควรช่วยกันแก้ไข ลักษณะการสื่อสารของครอบครัวไทยมักเป็นการสื่อสารทางเดียวคือ พ่อแม่พูดฝ่ายเดียว เช่นในบางครอบครัวที่พ่อแม่มีอำนาจมากจะทำอย่างไรจึงจะทำให้มีการสื่อสาร 2 ทาง เพื่อให้เกิดคุณภาพ การสื่อสารกันระหว่างครอบครัว คือเราพูดไปแล้วเขาไม่รู้เรื่องเข้าใจตรงกัน การสื่อสาร จะมีสิ่งหนึ่งเพิ่มขึ้นมานอกเหนือจากสิ่งที่เราต้องการสื่อสารข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ มารดาไม่ค่อยใช้ภาษาท่าทางกับลูก แต่ใช้การพูดแทนความรัก ซึ่งไม่เพียงพอทั้งๆที่มีการใช้ภาษาท่าทาง เช่น การสัมผัส โอบกอด จับมือ ทำให้ลูกรู้สึกมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับที่

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ (2537 : 125) ที่กล่าวว่า ครอบครัวถือเป็นสถาบันแรกของเด็กต้องสัมผัสรับรู้การใช้ชีวิตการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ถ้าครอบครัวใดเข้าใจ หลักพื้นฐานของการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน เชื่อว่า ครอบครัวเหล่านั้นจะต้องสมบูรณ์ไปด้วยความสุข ความอบอุ่นและเป็นหลักประกันได้ว่าเด็กที่มีพื้นฐานจากครอบครัวที่ดีมีเหตุผลมีความรักให้กันอย่างจริงใจแล้ว เด็กเหล่านั้นจะเป็นกำลังที่เข้มแข็งของประเทศชาติต่อไป ดังที่ วัชร อ้นนาค (2540) นักจิตเวชที่แผนกผู้ป่วยนอกศูนย์สุขภาพจิตกล่าวว่าเด็กมีปัญหาทางอารมณ์มาจากสาเหตุของปัญหาเนื่องมาจากการสื่อสารในครอบครัวเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารที่แสดงถึงการตำหนิ ดิเตือน ความไม่พอใจซึ่งเป็นทางลบมากกว่าการแสดงออกทางบวก

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย เพราะผู้วิจัยมีความเห็นว่า มารดาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด การสื่อสารระหว่างมารดากับบุตรมีความสำคัญมาก เพราะเป็นกระบวนการ การส่งผ่านความรู้สึกและความห่วงใยของมารดาไปให้ลูกได้รับรู้ แต่การสื่อสารของมารดาแต่ละคนอาจมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป ดังนั้น จึงควรศึกษาว่ารูปแบบการสื่อสารของมารดา รูปแบบใดที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการสื่อสารทางบวก และทางลบ รูปแบบใดที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยมากที่สุด ตลอดจนต้องการที่จะศึกษาว่าระดับการศึกษาของมารดาที่แตกต่างกัน จะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยมากน้อยเพียงใด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารของมารดา ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ที่มารดามีการศึกษาต่างกัน
3. เพื่อศึกษา รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดาส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการศึกษา สามารถเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เป็บิดาและมารดา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ได้ตระหนักถึงคุณค่าของการสื่อสารที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ซึ่งบิดามารดาใช้เวลาเกือบทั้งหมดในการทำงานประกอบอาชีพ สร้างฐานะทางสังคม มีผลทำให้บทบาทของครอบครัว ในการอบรมเลี้ยงดู ให้ความรัก ความอบอุ่นน้อยลง

2. ผลการศึกษา จะเป็นแนวทางให้มารดา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ได้หาทางปรับปรุงแก้ไข และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสื่อสารที่ดี เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพราะมารดาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็ก

3. ผลการศึกษา ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและความฉลาดทางอารมณ์ในวัฒนธรรมและสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการศึกษาค้างนี้ เป็นผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งบุตรกำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 และอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ในโรงเรียน จังหวัดนครนายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ซึ่งมีโรงเรียนทั้งหมด 147 โรงเรียน และมีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 3,483 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ เป็นผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งบุตรกำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 และอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ในโรงเรียน จังหวัดนครนายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 160 คน

ตัวแปรที่ศึกษา แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ตัวแปรต้น

การศึกษาของมารดา แบ่งเป็น 2 ระดับ

1. การศึกษาของมารดาในระดับต่ำ
2. การศึกษาของมารดาในระดับสูง

ตัวแปรตาม

1. รูปแบบการสื่อสารของมารดาทางบวก
2. รูปแบบการสื่อสารของมารดาทางลบ
3. ความฉลาดทางอารมณ์

ตอนที่ 2 การศึกษารูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดา ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ตัวแปรต้น

1. การศึกษาของมารดาในระดับสูงและต่ำ
2. รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดาและทางลบของมารดา

ตัวแปรตาม คือ ความฉลาดทางอารมณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนในจังหวัดนครนายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน

2. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง มารดาของเด็กนักเรียน ที่บุตรกำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 และอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนในจังหวัดนครนายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน

3. รูปแบบการสื่อสารของมารดา หมายถึง รูปแบบหรือลักษณะที่เด่นชัดของพฤติกรรมการสื่อสารที่มารดา แสดงต่อบุตร ในสถานการณ์ต่างๆ ได้แก่ การแสดงความรักต่อบุตร การให้โอกาสบุตร แสดงความคิดเห็น และแสดงความรู้สึกต่างๆ การแก้ปัญหาส่วนตัวของบุตรการเปิดโอกาสให้บุตรร่วมกันแก้ปัญหาของสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว การดักเตือน การดุดำ การติเตียน การไม่ยอมรับความคิดเห็นของบุตร การเฉยเมย การบ่นจู้จี้ การกล่าวร้ายในความผิดที่ผ่านมา ซึ่งกระบวนการสื่อสารประกอบด้วย ผู้ส่งสาร ตัวสารและผู้รับสาร และการสื่อสารที่ใช้ถ้อยคำ ภาษาพูด และภาษาท่าทาง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1 การสื่อสารทางบวกของมารดา หมายถึง พฤติกรรมที่ มารดา แสดงต่อบุตร ในสถานการณ์ต่างๆ แล้วก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความสัมพันธ์อันดีระหว่าง มารดา บุตร เช่น การให้คำชมเชย การตั้งใจฟังบุตรเล่าเรื่องต่างๆ การเปิดโอกาสให้บุตรแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกต่างๆ การให้กำลังใจบุตร การพูดกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน เป็นต้น

3.2 การสื่อสารทางลบของมารดา หมายถึง พฤติกรรมที่มารดาแสดงต่อบุตรในสถานการณ์ต่างๆ กัน แล้วก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน ความขัดแย้ง และความห่างเหินระหว่าง มารดา บุตร เช่น การดุดำ การติเตียน หรือการกล่าวร้ายในความผิดที่ผ่านมา การเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มีความสามารถมากกว่า เป็นต้น

4. การวัดการสื่อสารของมารดา วัดจากการสื่อสารที่มารดาแสดงต่อบุตรโดยใช้แบบวัดที่ปรับปรุงจากแบบวัดของ วรรณดี หมู่เย็น (2544: 109 – 113) ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ลักษณะ ลักษณะหนึ่งเกี่ยวกับการสื่อสารของมารดาทางบวก ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเกี่ยวกับการสื่อสารของมารดาทางลบ เพื่อพิจารณาว่ามารดาสื่อสารกับบุตรอย่างไร

5. ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการรู้จัก เข้าใจ และควบคุมอารมณ์ของ

ตนเองได้สอดคล้องกับวัย มีการประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม และมีความสุข ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ โดยยึดแนวคิด ของสโลเวย์ และเมเยอร์ ร่วมกับกรมสุขภาพจิต โดยนิยามความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

5.1 ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

5.2 ความสามารถในการรับรู้ตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

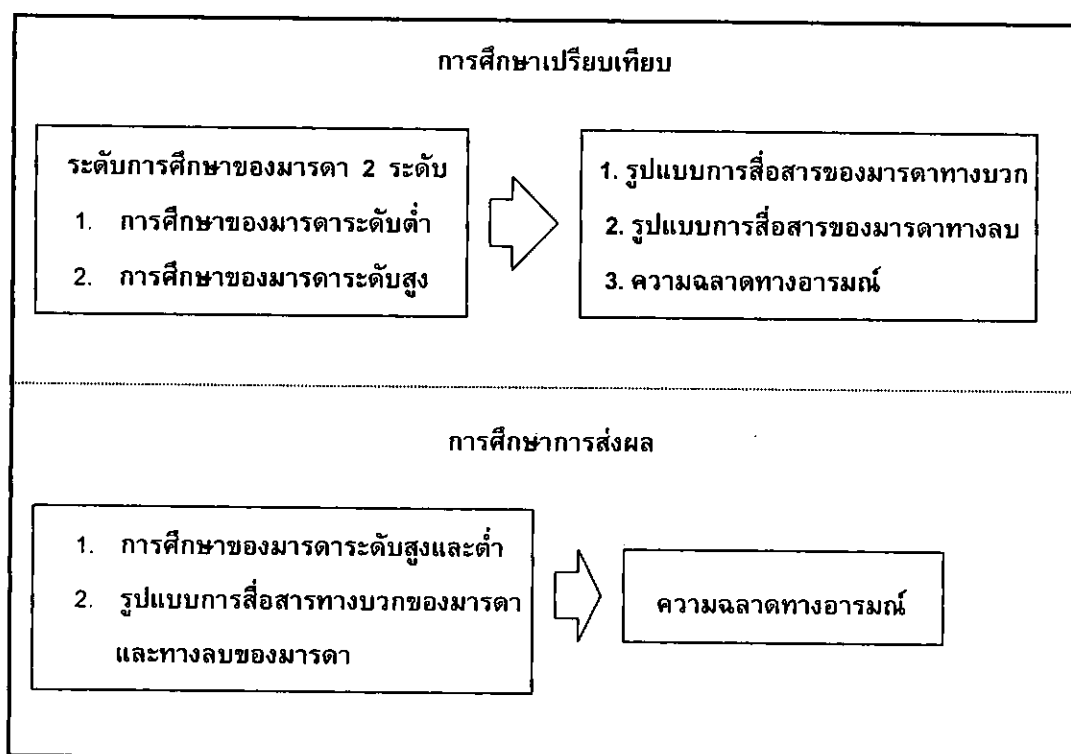
5.3 ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข

6. การศึกษาของมารดา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดที่มารดาของเด็กได้รับ โดยมารดาเป็นผู้เลือกตอบจากคำถามที่กำหนดให้แบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

6.1 การศึกษาของมารดา ระดับต่ำ หมายถึง มารดา ของเด็กที่ได้รับการศึกษาตั้งแต่ มัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลาย

6.2 การศึกษาของมารดา ระดับสูง หมายถึง มารดาของเด็กที่ได้รับการศึกษาดั้งแต่ระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา
2. เด็กปฐมวัยที่มารดา มีการศึกษาระดับสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า เด็กปฐมวัยที่มารดา มีการศึกษาระดับต่ำ
3. รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา การศึกษาของมารดา มีสหสัมพันธ์พหุคูณ และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารของมารดาต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปไว้ในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย
 - 1.3 กระบวนการทางสมองที่เป็นบ่อเกิดของความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.4 แนวคิดและองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.5 ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.6 ความฉลาดทางอารมณ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
 - 1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของมารดา
 - 2.1 ความสำคัญของครอบครัวต่อเด็กปฐมวัย
 - 2.2 ความหมายของการสื่อสาร
 - 2.3 รูปแบบของการสื่อสารในครอบครัว
 - 2.4 ความสำคัญของการสื่อสารของมารดา
 - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสื่อสาร

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

1.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์มาจากคำในภาษาอังกฤษ คือ Emotional Intelligence หรือ Emotional Quotien เรียกย่อว่า EQ ส่วนในภาษาไทยยังไม่มีการบัญญัติศัพท์คำนี้อย่างเป็นทางการมีแต่ผู้แปลมาจาก Emotional Intelligence ใช้คำว่า เซาว์ปัญญา หรือความฉลาดทางอารมณ์และสมาคมจิตวิทยาแนะแนวแห่งประเทศไทยใช้คำว่าความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยใช้เรียก Emotional Intelligence ในการวิจัยครั้งนี้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ และใช้เรียกย่อว่า EQ ถึงแม้ว่าในภาษาอังกฤษยังมีคำอื่นๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงอีกมากมาย และให้นิยามไว้หลายท่านดังต่อไปนี้

โกแมน (Goleman . 1995 : 12) ให้นิยามของ EQ ว่าประกอบไปด้วยความสามารถในการควบคุมตนเอง มีใจจดจ่อ เพียรพยายาม และสามารถจูงใจตนเอง นอกจากนี้โกแมนได้เสนอว่า EQ เป็นความฉลาด

ที่เกิดจากการประสานงานระหว่างอารมณ์ (Emotional) กับเหตุผล (Rational) หรือการทำงานของจิตใจ (Heart) กับสมอง (Head)

การ์ดเนอร์ (Sternberg . 1996 ; citing Gardner .1993 *Multiple Intelligence*) ได้ให้ความหมายของ EQ คือความสามารถหรือศักยภาพทางอารมณ์ของแต่ละคน และได้จำแนกความฉลาดทางอารมณ์เป็นสองลักษณะ คือความฉลาดต่อบุคคลอื่น (Interpersonal Intelligence) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และตอบสนองต่ออารมณ์และความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม และอีกลักษณะคือ ความฉลาดในตนเอง (Intrapersonal Intelligence) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ และตอบสนองต่ออารมณ์ และความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม และอีกลักษณะคือ ความฉลาดในตนเอง (Intrapersonal Intelligence) หมายถึงการรับรู้อารมณ์ของตนเอง และสามารถแยกแยะตลอดจนจัดการกับอารมณ์ของตนเอง นำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม

คูเปอร์ และซาวาฟ (Cooper and Sawaf .1997) ได้ให้ความหมายของEQ ไว้ว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะรับรู้ เข้าใจ และประยุกต์ใช้พลังของตนเอง การรู้จักอารมณ์เป็นรากฐานของพลังงาน ข้อมูล การสร้างสายสัมพันธ์เพื่อการโน้มน้าวผู้อื่นได้

โดนัลด์สัน (Donaldson .1997 : 2) กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และมีความสำคัญมากกว่าเชาวน์ปัญญา บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเอง สามารถที่จะเผชิญความเครียดได้อย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่น มีเป้าหมายในชีวิต มองโลกในแง่ดี และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

เมเยอร์ และสโลเวย์ (Mayer and Salovey .1997 : 10) ให้คำจำกัดความว่า EQ คือความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น มีความตระหนักรู้เท่าทันในอารมณ์เหล่านั้น และสามารถใช้ประโยชน์จากการตระหนักรู้ทางอารมณ์ และความรู้สึกเป็นแนวทางในการแสดงออกด้านความคิด และพฤติกรรมของบุคคลอย่างเหมาะสม EQ เกี่ยวข้องกับความสามารถในการรับรู้อารมณ์อย่างถูกต้อง ชื่นชม และการแสดงออกอย่างเหมาะสม นอกจากนั้นยังสามารถประเมิน และแยกแยะอารมณ์ส่งผลต่อความคิด และความสามารถในการเข้าใจอารมณ์และความรู้สึก รวมทั้งความสามารถควบคุมอารมณ์เพื่อพัฒนาสติปัญญา และอารมณ์ให้เจริญสมวัย

ต่อมาในปี 1998 โกแมน (Goleman . 1998 : 317) ได้ให้ความหมายของ EQ ชัดเจนขึ้นกว่าปี 1995 ว่าหมายถึงความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นเพื่อการสร้างแรงจูงใจตนเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่างๆของตนเอง และอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์อื่นๆได้ โดยเขาเชื่อว่าความฉลาดทางด้านอารมณ์นั้นแตกต่างจากความฉลาดทางด้านสติปัญญา (IQ) แต่เสริมเกื้อกูลกัน คนที่เก่งแต่หนังสือแต่ขาด EQ มักจะทำงานให้คนที่ระดับ IQ ต่ำกว่าตน แต่มีความเป็นเลิศทางด้านความฉลาดทางอารมณ์

เวสซิงเจอร์ (Weisinger . 1998 : 13) ได้ให้ความหมายของ Emotional Intelligence ว่าเป็นการใช้อารมณ์อย่างชาญฉลาด โดยความตั้งใจใช้อารมณ์ทำงานให้เรานั้นคือ ใช้อารมณ์นำพฤติกรรมและความคิดไปในทิศทางที่ส่งเสริมตนเอง

บาร์ออน (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย . 2542 : 30 ; อ้างอิงจาก Bar - on .1997 *The Emotional Quotient Inventory*) ให้ความหมายว่าเป็นชุดของขีดความสามารถและสมรรถนะ และทักษะทางจิตพิสัยที่

ส่งผลต่อความสามารถที่จะประสบความสำเร็จ ในการต่อสู้กับข้อเรียกร้อง และแรงกดดันต่างๆ ที่มาจากภาวะแวดล้อม ที่มีผลต่อการมีสุขภาพจิตที่ดี และการประสบความสำเร็จในชีวิต

✓ สุภาพร พิสิษฐพัฒนา (2543 : 7) ได้ให้ความหมายว่า เซาว์นปัญญาทางอารมณ์หมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ถึงอารมณ์ของตนเองสามารถควบคุมและจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น และมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น

จากนิยามข้างต้นสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ Emotional Intelligence ก็คือความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ และแรงกระตุ้นภายในตลอดจน สามารถคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะและสามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจรู้จักจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของเราได้ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบความสำเร็จในการเรียน (Study Success) ความสำเร็จในอาชีพ (Career Success) ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต (Life Success)

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud)

ซิกมันด์ ฟรอยด์ จิตแพทย์ชาวเวียนนา ได้ศึกษาถึงพัฒนาการของเด็ก ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ในทฤษฎีของเขาถึงพัฒนาการของเด็กจะพัฒนาไปตามลำดับขั้น ของการพัฒนาการทางเพศ (Psychosexual Development) ซึ่งจากลำดับขั้นของการพัฒนาดังกล่าวถ้าประสบความสำเร็จในแต่ละขั้นตอน ก็จะทำให้เกิดวุฒิภาวะ (Maturation) แต่ถ้าเด็กไม่สามารถพัฒนา หรือประสบปัญหาในขั้นใดขั้นหนึ่งของการพัฒนาการ ก็จะมีผลกระทบกระเทือนต่อวุฒิภาวะของเด็ก พฤติกรรมต่างๆที่เด็กแสดงออกมาก็ไม่บรรลุวุฒิภาวะ และจะถูกเก็บเอาไว้เมื่อเป็นผู้ใหญ่ โดยผ่านจิตใต้สำนึก (Subconscious)

ฟรอยด์เชื่อว่าโครงสร้างของบุคลิกภาพของมนุษย์ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ Id Ego และ Super Ego " Id " คือความต้องการของร่างกาย " Ego " มีหน้าที่บริหาร Id และ " Super Ego " คือส่วนที่ควบคุมความต้องการ Id ซึ่งได้รับการอบรมสั่งสอน เป็นส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับศีลธรรมและนโยบาย เขาเน้นว่าความสำเร็จในชีวิตของคนเราสืบเนื่องมาจากพัฒนาการที่สมบูรณ์ในวัยเด็ก

ฟรอยด์ ได้แบ่งลำดับพัฒนาการของเด็กออกเป็น 5 ขั้น (ยาวพา เดชะคุปต์ . 2540 : 19 ; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2522 : 2-3 แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา) คือ

1. ขั้นความพอใจอยู่ที่บริเวณปาก (Oral Stage)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 0 – 1 ปี เป็นช่วงที่ทารกพุ่งความสนใจไปที่ปาก สิ่งที่น่าความสนใจมาให้แก่ทารกมากที่สุด คือการได้รับสัมผัสบริเวณปาก โดยการดูด สัมผัส ซึ่งการดูด นอกจากจะเป็นการตอบสนองความต้องการทางร่างกายคือความหิวแล้ว ยังทำให้ทารกได้ผ่อนคลายความเครียดทางร่างกายด้วย

2. ขั้นความพอใจอยู่ที่ทวารหนัก (Anal Stage)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 1-2 ปี ระยะเวลาที่เกิดเมื่อเด็กเริ่มเรียนรู้เรื่องการขับถ่าย การขับถ่ายของเด็กควรเป็นไปโดยความพอใจของเด็ก ไม่ใช่ความขัดแย้งหรือการวางกฎเกณฑ์บังคับเด็กเช่นการฝึกให้เด็กขับถ่ายเป็นเวลา ควรทำไปทีละเล็กละน้อย ไม่ใช่ขู่บังคับจนเด็กเกิดความตึงเครียดทางอารมณ์

3. ขั้นความพอใจอยู่ที่บริเวณอวัยวะเพศ (Phallic Stage)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 3 - 5 ปี ระยะเวลาความพอใจจะเลื่อนไปอยู่ที่อวัยวะเพศ เด็กมีความสนใจลักษณะที่แตกต่างไปจากเพศของตน การเกิดของคอน บทบาทของพ่อแม่ในการให้กำเนิดบุตร และพฤติกรรมทางเพศของพ่อแม่ผู้ปกครอง เราจะพบว่าเด็กจะเล่นอวัยวะเพศในช่วงอายุดังกล่าวซึ่งเป็นวัยก่อนเข้าโรงเรียน การให้ความรัก ความอบอุ่นของบิดามารดา จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ถึงบทบาททางเพศของตนและเกิดความอยากที่จะเลียนแบบ (Identification) บทบาทของบิดามารดา

4. ขั้นก่อนวัยรุ่น (Latency Stage)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 6 - 12 ปี เป็นระยะที่เด็กจะหันเหความสนใจจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ไปสู่เพื่อนฝูง ระยะเวลาต่าง ๆ ในขั้นที่ 3 จะยังแฝงเร้นอยู่ไม่แสดงออกมา

5. ขั้นวัยรุ่น (Genital Stage)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 13 - 18 ปี เป็นระยะที่เด็กมีความสนใจในเพศตรงข้ามมากที่สุด การเริ่มต้นที่แท้จริงของความรักระหว่างเพศจะเกิดขึ้นในขั้นนี้

ฟรอยด์เชื่อว่า พัฒนาการในแต่ละขั้นดังกล่าวมาแล้วจะผ่านไปได้ด้วยดี ต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตามลำดับ ซึ่งถ้าเด็กขาดการสนองในขั้นใด ขั้นหนึ่งอย่างถูกต้องก็จะเกิดการชะงัก (Fixation) ในพัฒนาการขั้นต่อไปและอาจทำให้เกิดความยากลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตเมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นและจะแสดงพฤติกรรมถดถอย (Regression) เข้าสู่วัยเด็ก

เด็กปฐมวัยอยู่ในวัย 3 - 5 ปีอยู่ในช่วง " ความพอใจอยู่ที่อวัยวะเพศ " ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กให้ความสนใจกับบิดามารดา ซึ่งเป็นเพศตรงข้าม โดยเด็กชายจะเกิดปมออดิปัส (Oedipus Complex) และเด็กหญิงจะเกิดปมอีเล็คตรา (Electra Complex) เด็กชายจะรักและสนใจแม่ ขณะเดียวกันเด็กหญิงจะรักและสนใจพ่อ และพยายามต่อต้านบิดามารดาซึ่งเป็นเพศเดียวกัน เพื่อให้เป็นที่รักของพ่อหรือแม่ ประกอบกับในช่วงนี้จิตใจส่วนที่เรียกว่ามโนธรรม (Super Ego) กำลังพัฒนา เด็กจึงพยายามเรียนรู้ถึงค่านิยม และมาตรฐานทางสังคมที่บิดามารดายึดถือและปฏิบัติตาม การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยนี้จึงมีความสำคัญในการวางแนวทางที่ถูกต้องในการปฏิบัติตน ให้ความรัก เอาใจใส่และแสดงบทบาทของบิดามารดาอย่างชัดเจน เพื่อให้เด็กเห็นความแตกต่างระหว่างเพศ และพัฒนาผ่านช่วงนี้ไปได้ด้วยดีก็สามารถพัฒนาในช่วงอื่นต่อไปได้อย่างปกติ

ทฤษฎีบุคลิกภาพ ของ อิริคสัน (Erikson)

อิริคสัน (Erikson) เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มจิตวิเคราะห์ ผู้ศรัทธาในงานฟรอยด์ เกิดที่เมืองแฟรงค์เฟิร์ต ประเทศเยอรมันนี ได้เน้นความสำคัญของเด็กปฐมวัยว่าเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก บุคลิกภาพจะสามารถพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละช่วงของอายุเด็กประสบสิ่งที่พึงพอใจ ตามขั้นพัฒนาการต่างๆ ของแต่ละวัยมากเพียงใด ถ้าเด็กได้รับ

การตอบสนองต่อสิ่งที่ตนพอใจในช่วงอายุนั้นเด็กก็จะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม และพัฒนาครอบคลุมถึงวัยผู้ใหญ่ด้วย (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ 2545) ซึ่งพัฒนาการของมนุษย์มี 8 ขั้น คือ

1. ขั้นความไว้วางใจ กับความไม่ไว้วางใจ (Trust V.S. Mistrust) (อายุ 0 – 2 ปี) ในวัยนี้เด็กจะเริ่มเรียนรู้ที่จะไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจบุคคลหรือสภาพแวดล้อม ถ้าเด็กได้รับความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากการเลี้ยงดู เช่น ได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม เมื่อหิว เมื่อหนาว ฯลฯ เด็กก็จะเกิดความไว้วางใจต่อสิ่งต่างๆ ถ้าเด็กได้รับแต่การแสดงอารมณ์ขู่ว่าจะเจ็บหรืออาการที่ไม่เป็นมิตร เด็กจะพัฒนาความไม่ไว้วางใจใครๆ

2. ขั้นความเป็นตัวของตัวเอง กับความอับอาย สงสัย ไม่แน่ใจ (Autonomy V.S. Shame and Doubt) (อายุ 2 – 5 ปี) ในวัยนี้เด็กจะเริ่มเรียนรู้ตนเอง เด็กวัยนี้จะช่างสงสัยและชอบสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง การเลี้ยงดูเด็กก็มีเพียงแต่ไม่ให้เด็กได้รับอันตราย ไม่ควรบีบบังคับจนเกินไปควรใช้วิธีการฝึกแบบละมุนละม่อม โดยเฉพาะนิสัยเบื้องต้น เช่น การรับประทานอาหาร การขับถ่ายเป็นเวลา การแต่งตัว ฯลฯ ถ้าเด็กได้รับการบังคับมากเกินไปเด็กจะกลายเป็นคนที่หวาดกลัว

3. ขั้นความคิดริเริ่ม กับความรู้สึกผิด (Initiative V.S. Guilt) (อายุ 4 – 7 ปี) ในวัยนี้เป็นวัยที่เด็กจะพัฒนาทักษะในการรับรู้ทางความคิด สติปัญญา และความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น เด็กจะเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ และชอบถามคำถามบ่อยๆว่าอะไร ทำไม ซึ่งพ่อแม่บางคนอาจจะไม่เข้าใจ อาจจะดูเด็กเกิดความหวาดกลัวว่าจะทำผิดเพราะว่าถูกผู้ใหญ่ว่ากล่าวมาแต่เล็ก และความรู้สึกนี้จะสกัดกั้นความรู้สึกของเด็กจนติดตัวไปจนถึงผู้ใหญ่

4. ขั้นความรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จ กับความรู้สึกด้อย (Industry V.S. Inferiority) (อายุ 5 – 12 ปี) ในวัยนี้เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่างๆเพิ่มขึ้น รู้จักการปรับตัวทางสังคม รู้จักแบ่งหน้าที่การทำงานกับผู้อื่น ถ้าประสบความสำเร็จจะภาคภูมิใจ ถ้าล้มเหลวบ่อยครั้งจะรู้สึกที่ตนเองด้อยควรต้องช่วยส่งเสริมและให้กำลังใจในการเรียนและการทำงาน

5. ขั้นรู้จักตนเอง กับไม่รู้จักตนเอง (Identity V.S. Role Diffusion) (อายุ 13 – 17 ปี) วัยนี้อยู่ในช่วงวัยรุ่น การได้รู้จักตนเอง ได้ค้นพบตนเองเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมาก ทำให้ไม่แน่ใจว่าตนเองเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ แต่ถ้าหากในขั้นนี้มีการพัฒนาที่ดีเด็กวัยรุ่นจะเกิดความมั่นใจในตนเอง จะตระหนักว่าตนเองมีคุณค่าและสามารถปรับตัวได้ง่าย

6. ขั้นความรู้สึกว่าตนเองมีเพื่อนกับรู้สึกอ้างว้าง (Intimacy V.S. Isolation) (อายุ 18 – 21 ปี) วัยนี้เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้นถ้าขั้นที่ 5 มีการพัฒนามาดีจะเกิดความมั่นใจในตนเองประสบความสำเร็จในสิ่งที่ทำ รู้สึกหน้าที่และบทบาทของตน มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความสุข กับเพื่อนทุกเพศ แต่ถ้าขั้นที่ 5 มีการพัฒนามาไม่ดี จะไม่มั่นใจในตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ไม่มีเพื่อน ชอบเก็บตัว

7. ขั้นความมีชีวิตชีวา กับความน่าเบื่อหน่าย (Generativity V.S. Stagnation) (อายุ 22 – 45 ปี) วัยนี้สภาพจิตใจของบุคคลจะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งบุคคลจะมีความรับผิดชอบแบบผู้ใหญ่ในการสร้างฐานะให้มั่นคง และสร้างความรับผิดชอบต่อตนเอง และบุคคลอื่นๆ การเป็นแบบอย่างต่อการเป็นพ่อคนแม่คน แต่ถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต และไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองจะรู้สึกเบื่อหน่ายเฉื่อยชา สิ้นหวัง

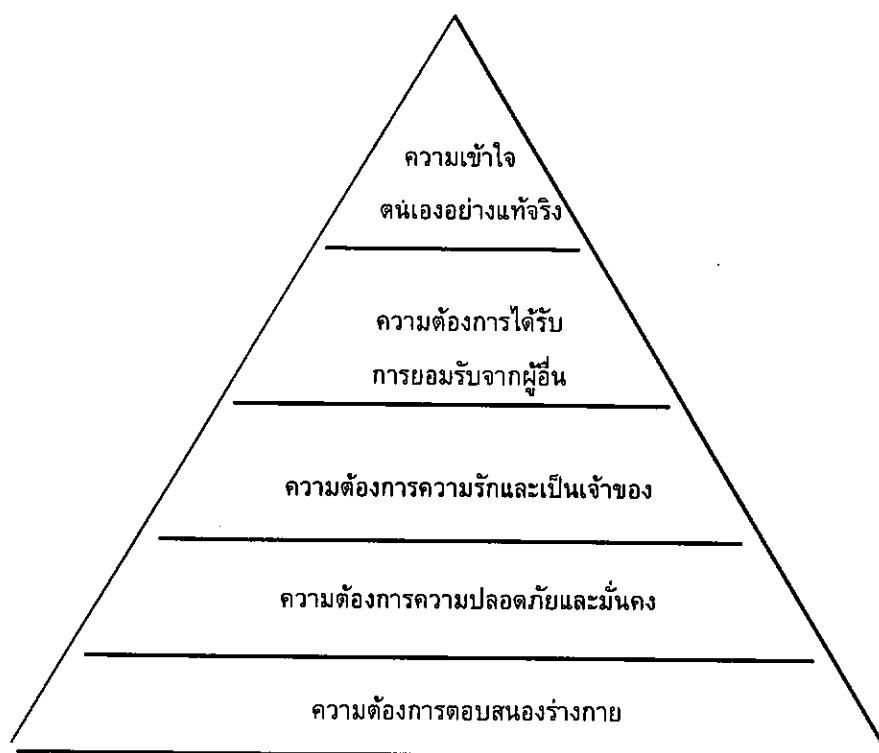
8. **ชั้นความมั่นคงทางจิตใจ** กับความรู้สึกในทางสิ้นหวัง (Ego integrity V.S. Disgust or Despair)(อายุ 45 ปีขึ้นไป) เป็นวัยแห่งการเป็นผู้ใหญ่ จะมีความเป็นตัวของตัวเองมีความถ้อยที่ถ้อยอาศัย และมีความเป็นตัวของตัวเอง เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ ถ้าบุคคลสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีความมั่นคงทางจิตใจจะสามารถทำงานเพื่อตนเองโดยไม่หวังผลตอบแทน และเป็นคนที่มีความสำเร็จในชีวิต แต่ถ้าไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตจะเป็นคนที่ไม่ให้ความไว้วางใจกับใคร

จากทฤษฎีของอริคสัน จะเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมที่ดีจะมีส่วนช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาบุคลิกภาพให้ดีขึ้นได้ ดังนั้นสถานภาพทั้งหลาย ทั้งทางบ้านและโรงเรียน ควรมีส่วนช่วยให้เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งนี้เพื่อเป็นการปูพื้นฐานบุคลิกภาพที่เหมาะสมให้แก่เด็ก เด็กในขั้นปฐมวัยอยู่ในช่วงความเป็นตัวของตัวเองกับความอับอาย ไม่แน่ใจ และชั้นความคิดริเริ่ม กับความรู้สึกผิด ขั้นพัฒนาความเป็นตัวอย่างตัวเอง คือ ช่วงอายุ 2 - 5 ปี ครูและผู้ปกครอง ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกกิจกรรม ทดลอง ค้นคว้า อย่างอิสระ คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญมากในช่วงนี้ ถ้ามีรูปแบบการสื่อสารที่ดีจะสามารถส่งผลที่ดีต่อความฉลาดทางอารมณ์ให้ดีขึ้น ควรหลีกเลี่ยงคำว่า " ห้ามและต้อง " อย่างยุ่งเกี่ยวกับเด็กให้มากนัก จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาลักษณะความเป็นตนเอง จัดสิ่งกีดขวางหรือจะเป็นอันตรายต่อเด็กให้ห่างออกไป ส่งเสริมให้เด็กได้ทดลองตามขีดความสามารถของตนเอง โดยผู้ใหญ่ดูแลอยู่ห่างๆ เพื่อช่วยป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายขึ้น

ชั้นความคิดริเริ่ม ครูและผู้ปกครอง ควรกระตุ้นให้เด็กในวัยนี้ได้ลงมือกระทำ ชักถาม ซึ่งครูและผู้ปกครองจะต้องมีรูปแบบการสื่อสารที่ดี สำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กได้ ควรปล่อยให้เด็กเล่นด้วยตนเอง เรียนรู้ แก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง หลีกเลี่ยงการบอกให้ทำตามวิธีการของผู้ใหญ่คอยสังเกตและดูอยู่ห่างๆ คอยให้กำลังใจ ชมเชย และส่งเสริมให้เด็กเกิดความสำเร็จ

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow)

อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) (สิริมา ภิญโญณันตพงษ์ .2545 ; อ้างอิงจาก Feeney. 1987) นักจิตวิทยาคนหนึ่งในกลุ่มนักทฤษฎีที่เน้นการมองความเป็นมนุษย์ หรือมนุษย์มีศักยภาพ (Human Potential theories) เขาเชื่อว่ามนุษย์มีคุณภาพนั้นเนื่องจาก มีความคิด ความรู้สึก ความรู้ตระหนักและการแสวงหาสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของชีวิตให้ได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อคนซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดได้ (Sprinall .1998) และมนุษย์ทุกคนมีความต้องการแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ที่จะสนองความต้องการให้แก่ตนเองทั้งสิ้น ลักษณะที่มีคุณภาพของมนุษย์ลักษณะนี้จัดเป็นความต้องการของมนุษย์เรียงลำดับขึ้นจากขั้นต่ำสุดไปถึงขั้นสูงสุด แบ่งเป็น 5 ชั้นถ้าความต้องการในขั้นต้นได้รับการตอบสนองแล้วจะมีความต้องการในขั้นสูงต่อไป ลักษณะความต้องการในแต่ละชั้น ดังแสดงไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แผนภาพแสดงลักษณะความต้องการชั้นต่างๆของมาสโลว์

ขั้นที่ 1 ความต้องการตอบสนองร่างกาย (Physiological needs) ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ อุณหภูมิ การนอนหลับ การขับถ่าย เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) ได้แก่ ความรู้สึกมั่นคงการได้รับการปกป้อง ความมั่นคงจากครอบครัว ปลอดภัยจากความวิตกกังวล การหลีกเลี่ยงอันตรายความเจ็บป่วยต่างๆ

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรัก (Love needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก อยากให้ตนเป็นที่รัก มีการยอมรับตนเอง ตั้งแต่กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มสังคม กลุ่มทำงาน เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น (Esteem needs) ได้แก่ ความต้องการให้ผู้อื่นมายกย่อง การได้รับการยอมรับจากเพื่อน กลุ่มคน และความภาคภูมิใจ

ขั้นที่ 5 ความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self - Actualization needs) ได้แก่ ความต้องการสูงสุดของบุคคล กระทำสิ่งต่างๆได้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และตามความสามารถพิเศษของตน

จะเห็นว่า มาสโลว์ ได้ลำดับความต้องการจากต่ำไปหาสูง และเป็น 2 กลุ่ม คือ 1. ความต้องการที่จะต้องได้รับการตอบสนอง ขั้นนี้ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองที่ดีโดยเฉพาะการสื่อสารก็จะสามารถส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ได้เป็นอย่างดี และความต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่นถ้าเด็กได้รับการพูดชมเชยตลอดจนการยอมรับจากผู้อื่น เด็กก็จะมีเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความภาคภูมิใจตนเองและเป็นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ดีไปด้วย 2. ความต้องการเพื่อพัฒนาดน คือความต้องการที่จะเจริญเติบโต

หรือพัฒนาเต็มตามศักยภาพของตน ทั้งทางด้านพุทธิปัญญา ทักษะ และเจตคติ มาสโลว์ จึงกล่าวไว้ว่า ก่อนที่มนุษย์เราจะมีความต้องการขั้นสูง ความต้องการขั้นต่ำจะต้องสมปรารถนาเสียก่อน

มาสโลว์มีความคิดพื้นฐานว่ามนุษย์ทุกคนจะมีธรรมชาติภายในเหมือนกัน แต่แต่ละคนจะมีลักษณะพิเศษ ซึ่งทำให้แต่ละคนเป็นปัจเจกบุคคล ธรรมชาติภายในของแต่ละคนจะยังคงอยู่ในตัวไปตลอดชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนยืนหยัดต่อสู้เพื่อการมีชีวิต และเพื่อการพัฒนาตนตามศักยภาพของแต่ละคน การพัฒนาดนเองเป็นกระบวนการธรรมชาติ ซึ่งแต่ละคนควรมีโอกาสจะตัดสินใจเลือกทางเดินของตนเอง

1.3 กระบวนการทางสมองที่เป็นบ่อเกิดของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

EQ เป็นผลการศึกษาอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับโครงสร้าง และหน้าที่ของสมองส่วนต่างๆ โดยมีลำดับพัฒนาการดังต่อไปนี้ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย .2542)

ในปี ค.ศ. 1950 พอล แมคคลิน (Paul Maclean) แห่งสถาบันสุขภาพจิตแห่งชาติของอเมริกาได้เสนอผลการศึกษาของสมองของคนเรามี 3 ชั้น ชั้นในสุดเรียกว่า Limbic System ที่มี Amygdala เป็นศูนย์ของการรับรู้ตอบสนองต่ออารมณ์ โกรธ กลัวของมนุษย์ เป็นบริเวณที่เกิดของอารมณ์ที่ส่งผลต่อการทำงานของสมองชั้นนอกสุด ที่เรียกว่า Neocortex หรือ Cerebral System ทำหน้าที่คิดรับรู้ พูตวางแผน ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ประเภทอื่นๆ เป็น " The Thinking Brain " (สมองที่ใช้ในการคิด)

ในปี ค.ศ. 1960 โรเจอร์ สเปอรีย์ (Roger Sperry) แห่งสถาบันเทคโนโลยีแคลิฟอร์เนียได้ศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งส่วนของสมองซีกซ้าย และซีกขวา เขาพบว่า สมองทั้งสองส่วนนี้หน้าที่เป็นเอกเทศ และความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน สมองซีกซ้ายทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของขวา โดยรับผิดชอบเกี่ยวกับภาษา ถ้อยคำ คำพูด การเขียนหนังสือ เน้นการคิดวิเคราะห์ การคิดวางแผน การคิดตามความเป็นจริง คิดเป็นลำดับขั้นตอนของความเป็นเหตุเป็นผล ส่วนสมองซีกขวาทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย ด้านซ้ายรับผิดชอบเกี่ยวกับการคิดเป็นภาพ คิดแบบคาดคะเน โดยใช้ญาณหรือการรู้คิด โดยประมาณสิ่งต่างๆ พร้อมๆกัน คิดรับรู้จินตนาการในลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ คิดแบบทันทีทันใด สมองซีกขวาจะคิดในสิ่งที่เห็นภาพรวมในเชิงของมิติสัมพันธ์ ขณะที่สมองซีกซ้ายจะคิดอะไรในลักษณะที่เป็นลำดับขั้นตอน

ในปี 1976 เนด เฮอแมน (Ned Hermann) ซึ่งสนใจเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ได้เสนอความคิด " The Whole Brain Model " ขึ้นมาโดยรวมเอาแนวคิด The Truine Brain ของแมคคลิน (Maclean) และของสเปอรีย์ (Sperry) ไว้ด้วยกัน ส่วนหนึ่งอยู่ในรูปของการคิดของ Cerebral อีกส่วนหนึ่งอยู่ภายใต้การทำงานของ Limbic Mode นอกจากนี้แนวคิดของ เฮอแมน (Hermann) ได้เสนอความโดดเด่นของสมองมนุษย์แต่ละคนว่าเอียงไปด้านของ Limbic (สมอง ความคิด ความเข้าใจ) หรือโน้มเอียงไปทางด้านของ Limbic (อารมณ์ ญาณหยั่งรู้ ทันทีทันใด) นำไปสู่ความเชื่อว่าสมองของมนุษย์แต่ละคนจะมีด้านใดด้านหนึ่งที่เด่นกว่าด้านอื่น (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย .2542)

โกแมน (Goleman.1998) เชื่อว่า การสอนบุคคลให้มีความสามารถด้านอารมณ์ (Emotional Intelligence Competencies) นั้น ต่างจากการสอนทักษะด้านสมอง (IQ) หรือเทคนิคทางวิชาชีพใดๆซึ่งเรียนรู้ได้เร็ว โดยใช้สมอง ของ Neocortex รู้จักเชื่อมโยงคิดทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับ แต่ในเรื่องของ EQ เป็นการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทักษะทางอารมณ์นั้นเกี่ยวข้องกับนิสัยการคิด การรู้สึกซึ่งคนจะ

สะสมต่อเนื่องมานาน การที่จะพัฒนาได้จะต้องลบพฤติกรรมหรือนิสัยไม่ดีเสียก่อน แล้วจึงเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เข้าแทน ซึ่งต้องใช้เวลาในการฝึกฝนโดยประสบการณ์และการมีแรงจูงใจที่ดีต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงซึ่งถือเป็นหน้าที่สำคัญของ Emotional Brain โดยเฉพาะ Amygdala ซึ่งเชื่อว่าเป็นศูนย์ของความจำที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ และปฏิกิริยาต่างๆที่เกี่ยวกับอารมณ์ และการรับรู้อารมณ์ที่นำไปสู่การตอบสนองที่จะสู้ หรือถอย

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า ศึกษาศาสตร์ของสมองของคนเรามี 3 ชั้น ชั้นในสุดเรียกว่า Limbic System ที่มี Amygdala เป็นศูนย์ของการรับรู้ตอบสนองต่ออารมณ์ โกรธ กลัวของมนุษย์ เป็นบริเวณที่เกิดของอารมณ์ที่ส่งผลต่อการทำงานของสมองชั้นนอกสุด ที่เรียกว่า Neocortex หรือ Cerebral System ทำหน้าที่คิดรับรู้ พูดยาวแผนทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ประเภทอื่นๆ แต่ในเรื่องของ EQ เป็นการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทักษะทางอารมณ์นั้นเกี่ยวข้องกับนิสัยการคิด การรู้สึกซึ่งคนจะสะสมต่อเนื่องมานาน การที่จะพัฒนาได้จะต้องลบพฤติกรรมหรือนิสัยไม่ดีเสียก่อน แล้วจึงเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เข้าแทน ซึ่งต้องใช้เวลาในการฝึกฝนโดยประสบการณ์และการมีแรงจูงใจที่ดีต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

1.4 แนวคิด และองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

สโลเวย์และเมเยอร์ (Goleman . 1995 : 43 ; citing Salovey & Mayer .1990 *Component of Emotional Intelligence*) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ เป็นประเด็นหลักไว้ 5 ประการ คือ

1. Knowing one 's Emotional หรือ Self – Awareness หมายถึง การตระหนักรู้ตนเองเป็นการรับรู้และเข้าใจ ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนตามความเป็นจริงและสามารถควบคุมความรู้สึกได้
2. Managing Emotion คือความสามารถในการบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ อย่างเหมาะสมตามเหตุการณ์ เพื่อไม่ให้เกิดความเครียด มีเทคนิคการคลายเครียด สลัดความวิตกกังวลรุนแรงได้อย่างรวดเร็วไม่ฉุนเฉียวง่าย ทำให้อารมณ์ชุ่มฉ่ำหายไปโดยเร็ว
3. Recognizing emotion in other เป็นการรับรู้อารมณ์และความต้องการของผู้อื่นเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา และสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม
4. Motivating Oneself สามารถจูงใจตนเองควบคุมความต้องการจากแรงกระตุ้นได้อย่างเหมาะสม สามารถคอยการสนองตอบความต้องการได้ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ดีกว่า มองโลกในแง่ดีสามารถจูงใจและให้กำลังใจตนเองได้
5. Handling Relationship สามารถสร้างความสัมพันธ์กับคนรอบข้างได้ มีมนุษยสัมพันธ์ดี

โฮเวอร์ต การ์ดเนอร์ (Gardner .1993 : 13 – 25) ได้จำแนกเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์เป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal Intelligence) เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

2. ด้านการรู้จักตนเอง (Intrapersonal Intelligence) เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเอง และสามารถแยกแยะอารมณ์และความรู้สึก ตลอดจนจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

สเติร์นเบิร์ก (Sternberg . 1996 : 127 – 147) ได้เสนอแนวคิดของ EQ ในแง่ของความฉลาดในลักษณะดังนี้

1. การคิดเพื่อแก้ปัญหา (Analytical Thinking) มีวงจรเป็น 6 ขั้น คือ การตระหนักรู้ปัญหา การนิยามปัญหา พัฒนากลยุทธ์ในการแก้ปัญหา แสดงให้เห็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา จัดสรรทรัพยากรในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบ และประเมินผลการแก้ปัญหา นอกจากนั้นยังสามารถกระตุ้นตนเองในการแก้ปัญหาให้เผชิญหน้ากับปัญหา วิเคราะห์ปัญหา ด้วยความระมัดระวังและใช้กลยุทธ์ที่สร้างสรรค์ในการหาทางแก้ปัญหานั้น

2. ความฉลาดในทางสร้างสรรค์ (Creative Intelligence) มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาและการสร้าง โครงสร้าง แม่แบบ มีสมมติฐานของคำถาม และกระตุ้นคนอื่น ๆ ให้ตอบคำถามแสวงหาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาและทบทวนปัญหา และช่วยคนอื่น ๆ ด้วย อดทนต่อความไม่แน่ใจ เข้าใจปัญหา เผชิญหน้ากับปัญหามีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะถึงความสำเร็จของความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม

3. ความฉลาดในการนำความรู้มาประยุกต์ (Practical Intelligence) ใช้ในโลกของความเป็นจริง เป็นความสามารถในการนำกลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

ในลักษณะทั้ง 3 ด้านนี้ สเติร์นเบิร์ก (Sternberg) กล่าวว่า เฉพาะในด้านที่ 1 คือ การคิดเพื่อแก้ปัญหา ที่แบบวัด IQ ให้ความสำคัญในการวัด แต่สำหรับ EQ จะต้องมีทั้ง 3 ด้าน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไรก็ตามมีผู้ให้ความเห็นว่า EQ จะมีความเกี่ยวข้องกับด้านที่ 2 และด้านที่ 3 คือความฉลาดในทางสร้างสรรค์ และความฉลาดในการนำความรู้มาประยุกต์

ซาปิโร (Shapiro.1997 : 5) ได้นำแนวความคิดของนักจิตวิทยา สโลเวย์ (Salovey)

แห่งมหาวิทยาลัยเยล และเมเยอร์ (Mayer) แห่งมหาวิทยาลัยนิวแฮมเชียร์ เกี่ยวกับ EQ มาเขียนหนังสือเกี่ยวกับ วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มี EQ สูง ซึ่งเป็นการแนะนำพ่อแม่ให้เลี้ยงบุตร ส่งเสริมพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ซึ่ง ซาปิโร ได้สรุปองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

1. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy)
2. การแสดงอารมณ์ร่วมกับการเข้าใจความรู้สึก (Expressing and Understanding Feelings)
3. การควบคุมตนเองได้ (Controlling One ' s Temper)
4. มีความมั่นใจในตนเอง มีอิสระในการคิด (Independence)
5. มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability)
6. ทำดีเสมอต้นเสมอปลาย (Being Well – liked)
7. การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Problem Solving)
8. มีความอดทน มั่นคง (Persistence)

9. แสดงความเป็นมิตร (Friendiness)

10. มีใจเมตตา (Kindness)

11. มีความนับถือตนเองและผู้อื่น

ในปี 1997 สโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey and Mayer .1997 : 10 – 11) ได้เสนอโมเดลที่ปรับเปลี่ยน โดยเสนอว่าเราควรมีปัญญาทางอารมณ์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรับรู้ (Perception) การประเมิน (Appraisal) การแสดงออก (Expression)

ซึ่งอารมณ์ประกอบด้วย

1.1 ความสามารถในการบอกอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้

1.2 ความสามารถในการระบุอารมณ์ของผู้อื่นได้ โดยดูจากการอ่านงานออกแบบงานศิลปะ

ภาษาเสียง พฤติกรรมและรูปร่างต่าง ๆ

1.3 ความสามารถในการแสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมแสดงความต้องการได้สอดคล้อง กับความรู้สึก

1.4 ความสามารถในการจำแนกความรู้สึกต่างๆ ที่ตรงกันข้ามได้อย่าง ว่า ถูกหรือผิด จริงหรือไม่จริง

2. การใช้อารมณ์เกื้อหนุนความคิด (Emotional Facilitation of Thinking) ประกอบด้วย

2.1 การใช้อารมณ์ในการจัดลำดับความคิดโดยชี้ให้เห็นความสำคัญก่อนหลัง

2.2 การใช้อารมณ์เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม และเกื้อหนุนต่อการตัดสินใจและจดจำความรู้สึกต่างๆได้

2.3 การใช้อารมณ์ที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดมุมมองที่กว้างหลากหลายมากขึ้น จากการมองสิ่งต่างๆ ในแง่ดีเกินไป ไปสู่การมองในด้านอื่นๆด้วย

2.4 การเกิดภาวะอารมณ์ที่หลากหลายทำให้สามารถมองเห็นแนวทาง ในการแก้ปัญหาความรู้สึกเป็นสุข ทำให้เกิดความคิดอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล

3. การเข้าใจ วิเคราะห์และใช้ความรู้จากอารมณ์ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

3.1 ความสามารถในการระบุอารมณ์ และสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และการใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม

3.2 ความสามารถในการตีความหมายของอารมณ์ที่เกิดขึ้น สืบเนื่องมาจากอารมณ์อีกอารมณ์หนึ่ง เช่น ความเสียใจเนื่องมาจากความสูญเสียสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3.3 ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกที่ซับซ้อนที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน

3.4 ความสามารถในการเข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น เปลี่ยนจากความโกรธมาเป็นความพอใจ หรือจากความโกรธมาเป็นความละอาย

4. การรับรู้และควบคุมอารมณ์ เพื่อส่งเสริมความอง่กงามทางอารมณ์และสติปัญญา ประกอบด้วย

4.1 ความสามารถในการเปิดใจกว้างยอมรับต่อความรู้สึกที่ดีและไม่ดีที่เกิดขึ้นได้

4.2 ความสามารถในการปลดปล่อยตนเองจากสภาวะอารมณ์ โดยพิจารณาจากข้อมูลและประโยชน์ที่จะได้รับ

4.3 ความสามารถในการพิจารณาภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น รู้ว่าความรู้สึกหรืออารมณ์เหล่านั้น มีความชัดเจน มีเหตุผล เป็นปกติ และส่งผลต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร

4.4 ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่นได้สามารถลด ควบคุม อารมณ์ไม่ดี และแสดงออกซึ่งอารมณ์ที่ดีได้อย่างเหมาะสม ไม่บิตเบียนหรือแสดงออกเกินความจริง

โกแมน (Goleman .1998 : 93 – 102) ได้รับโมเดลของสโลเวย์และเมเยอร์ โดยเขาวนัปัญหาทางอารมณ์ของเขาประกอบด้วย

1. การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง (Self – Awareness) คือการที่บุคคลรู้ว่าตนรู้สึกอย่างไรในขณะนั้น สามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้อย่างถูกต้องและเปิดเผย รู้ว่าการเกิดอารมณ์ของตนเองมีสาเหตุมาจากสิ่งใด และจะมีผลต่อตนเองผู้อื่นและการปฏิบัติงานอย่างไรสาเหตุของความวิตกกังวลความคับข้องใจ มีสติรู้อยู่ตลอดเวลา รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง สามารถตัดสินใจคุณค่าของสิ่งต่างๆได้อย่างมั่นใจ

2. การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง (Self – Regulation) คือ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นได้อย่างเหมาะสม สามารถคิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆใช้คำพูดอย่างระมัดระวังเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ยอมรับความล้มเหลวและหาทางออกได้อย่างสมเหตุสมผล

3. การจูงใจตนเอง (Motivation) คือการใช้พลังความรู้สึกภายในเพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นเตือนให้ตนทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยไม่คำนึงถึงสิ่งจูงใจภายนอก เช่น เงิน หรือสิ่งตอบแทนอื่นๆ มีความพอใจที่จะปรับปรุงงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม สามารถสร้างทางเลือกใหม่ในการทำงานที่จะสามารถนำไปสู่เป้าหมายที่ดี มองโลกในแง่ดี ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคและความล้มเหลว

4. การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) คือ การรับรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการของผู้อื่น สามารถรับรู้ สนใจเข้าใจในแง่จิตตารมณ์ของผู้ที่อยู่รอบข้างตัดสินใจทำสิ่งใดโดยคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น ไม่ใช้ความคิดของตนเป็นหลัก

5. การมีทักษะทางสังคม (Social Skill) คือความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเป็นมิตรกับบุคคลได้ทุกประเภท มีความสามารถในการพูดโน้มน้าว ชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตามกับสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานและความสามัคคีในหมู่คณะ สามารถทำให้ผู้ที่อยู่รอบข้างมีความสุข

คูเปอร์ และชาวาฟ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย .2542 : 15 – 17 ; อ้างอิงจาก Cooper and Sawaf. 1997 Executive EQ) ได้เสนอโครงสร้างเขาวนัปัญหาทางอารมณ์ ไว้เพื่อสะดวกแก่การวัดที่เรียกว่า แบบทดสอบการประมาณเขาวนัปัญหาทางอารมณ์ (Mapping Your Emotional : EQ Map) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ความรู้รอบในอารมณ์ (Emotional Literacy) ซึ่งเป็นตัวที่ทำให้เกิดการเรียนรู้การควบคุมตัวเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองประกอบด้วย

- 1.1 ความซื่อสัตย์ในอารมณ์ (Emotional Honesty) คือรับรู้อารมณ์ตรงตามที่เป็น
- 1.2 การสร้างพลังอารมณ์ (Emotional Energy) รวบรวมอารมณ์ให้เกิดพลังสร้างสรรค์
- 1.3 ตระหนักรู้ในอารมณ์ (Awareness)
- 1.4 รับผลย้อนกลับของอารมณ์ (Feedback)
- 1.5 หยั่งรู้ด้วยตนเอง (Intuition)
- 1.6 รับผิดชอบ (Responsibility)
- 1.7 สร้างสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connection)

2. ความเหมาะสมทางอารมณ์ (Emotional Fitness) ประกอบด้วย

- 2.1 สร้างความเชื่อถือได้ให้เกิดแก่น (Authenticity)
- 2.2 มีความเชื่อ ศรัทธา และมีความยืดหยุ่น
- 2.3 สร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา ไม่พอใจที่จะอยู่กับที่
- 2.4 ความสามารถที่กลับสู่สภาพปกติ และเดินหน้า

3. ความลึกซึ้งทางอารมณ์ (Emotional Depth) เป็นการสำรวจแนวทางที่จะปรับชีวิตและหน้าที่การงานให้เข้ากับศักยภาพและเป้าหมายของตัวเอง ประกอบด้วย

- 3.1 ความผูกพันในงาน รับผิดชอบต่อและมีสติ
- 3.2 มีเป้าหมายและศักยภาพที่โดดเด่น
- 3.3 มีความซื่อตรง (Integrity) ทำงานอย่างซื่อสัตย์และยึดหลักจริยธรรม รักษามาตรฐานส่วนบุคคลทำตามที่ได้พูด รักษาคำพูด ยอมรับข้อผิดพลาดที่ตนกระทำอย่างเปิดเผย

4. ความกลมกลืนและความไปกันได้ทางอารมณ์ (Emotional Alchemy) โดยใช้สัญชาตญาณด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสมรรถภาพที่จะเผชิญปัญหาและความกดดัน ประกอบด้วย

- 4.1 การแสดงออกด้านการหยั่งรู้
- 4.2 สามารถคิดใคร่ครวญ
- 4.3 การเล็งเห็นโอกาส
- 4.4 การสร้างอนาคต

บาร์ออน (Bar - on .1992) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน 15 คุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. ความสามารถภายในตน ซึ่งเป็นความสามารถที่มีองค์ประกอบย่อยดังนี้
 - 1.1 ความสามารถในการเข้าใจภาวะอารมณ์ของตน

h 15/22/2563

- 1.2 มีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตน
- 1.3 การตระหนักรู้ฐาน คือ มีสติ
2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่
 - 2.1 ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
 - 2.2 มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น (Concern)
 - 2.3 ตระหนักรู้เท่าทัน ในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น
3. ความสามารถในการปรับตัว ประกอบด้วย
 - 3.1 ความสามารถในการตรวจสอบความรู้สึกของตน
 - 3.2 เข้าในสถานการณ์ต่างๆและสามารถตีความได้ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง
 - 3.3 มีความยืดหยุ่น ในความคิดและความรู้สึกของตนเองเป็นอย่างดี
 - 3.4 มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี
4. มียุทธวิธีในการจัดการกับความเครียด ประกอบด้วย
 - 4.1 การจัดการกับความเครียด บริหารความเครียด
 - 4.2 ควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี แสดงออกได้อย่างเหมาะสม
5. การจูงใจตนเองและสภาวะทางอารมณ์ได้แก่
 - 5.1 การมองโลกในแง่ดี
 - 5.2 การแสดงออกและมีความรู้สึกที่เป็นสุขที่สามารถสังเกตเห็นได้
 - 5.3 สร้างความสนุกสนานให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น

ไวส์ซิงเจอร์ (Weisinger.1998 : 19 - 22) ได้กำหนดเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวกับเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์เฉพาะบุคคลเป็นส่วนที่เพิ่มเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์ให้แก่ตนเอง (Intraperson Emotional Intelligence) ซึ่งได้แก่ การพัฒนาให้มีความตระหนักรู้จักตน การบริหารอารมณ์ของตน และการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตน ส่วนที่สอง ได้แก่ การใช้เชาวน์ปัญญาทางอารมณ์ของตน เพื่อเสริมสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (Interpersonal Emotional Intelligence) ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่ดี ความมีมนุษยสัมพันธ์และการช่วยเหลือผู้อื่นให้ช่วยตัวเองได้

ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 29 – 30) ได้สรุปองค์ประกอบของเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์ ตามแนวคิดของสโลเวย์ และเมเยอร์ และของโกแมน ได้ 5 องค์ประกอบใหญ่ดังต่อไปนี้

1. การตระหนักรู้ในตนเอง (Self - Awareness หรือ Knowing One' Emotional) เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจ ความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริง สามารถประเมินตนเองได้อย่างชัดเจนตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่น รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตน เป็นคนซื่อตรง พุดแล้วรักษาคำพูด มีจรรยาบรรณ มีสติ เข้าใจตน
2. การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน (Managing Emotion) หรืออาจเรียกว่าการกำหนด

ตนเอง (Self – Regulation) เป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self – Control) เป็นคนที่น่าไว้วางใจได้ (Trustworthiness) มีคุณธรรม (Conscientiousness) มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) และมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต (Innovation)

3. การจูงใจตนเอง (Motivation Oneself) เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเอง ที่เรียกว่า แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive) มองโลกในแง่ดี สามารถนำ อารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่างๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเองใน การคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์

4. การรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น (Recognizing Emotional in Others) หมายถึงความสามารถ ที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ (Service Orientation) สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Handling Relationships) ซึ่งเป็นลักษณะที่เป็น ทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นความสามารถที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของผู้อื่น เป็นทักษะทางสังคมที่จะ สัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถลักษณะนี้จะประกอบไปด้วยการสื่อ ความที่ดี (Communication) การบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management)

จากแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์สามารถ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับตนเอง เพื่อพัฒนาตนเองและ ความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้อื่น

คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2542 : 15) กล่าวว่า เนื่องจาก ไอคิว (Intelligence Quotient) เป็นสิ่ง ที่แสดงถึงระดับความสามารถของบุคคล ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับอายุปฏิทินของบุคคลนั้น ไอคิวไม่ใช่จะเป็นค่าที่อยู่คงที่และไม่เปลี่ยนแปลงแต่ไอคิวเปลี่ยนแปลงได้ โดยการแทรกแซงของสิ่งแวดล้อม (Anastasi .1998) ส่วนอีคิว (Emotional Quotient) ก็มิได้มีความหมายตรงข้ามกับไอคิว แต่ทั้งไอคิวและ อีคิวส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันไม่มากนัก (Gibbs.1995 : 27) ทั้งนี้เพราะว่า แต่ละบุคคลต่างมีความคิด มีเขาวงกตปัญหา และอารมณ์แตกต่างกัน บางคนเป็นคนฉลาด และมีอารมณ์ละเอียดอ่อน หรือบางครั้งลึกลับ ยากที่จะเข้าใจ ส่วนบางคนแม้ว่าจะเฉลียวฉลาด แต่ก็หงุดหงิด อารมณ์ไม่ดี และวุ่นวายใจตลอดเวลา ในขณะที่บางคนก็มีอารมณ์สงบ เยือกเย็นมั่นคง ความเป็นตัวของตัวเอง มีสมาธิ ซึ่งอารมณ์หรือความรู้สึก ต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อความคิดและการกระทำของแต่ละบุคคล คนบางคนก็ตัดสินใจด้วยอารมณ์ บางคนก็มี ความหวังในชีวิตและมองโลกในแง่ดีบางคนก็สามารถระงับอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆได้ ทำให้ไม่มีอุปสรรค ในการดำเนินชีวิต

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า อารมณ์ ความคิด ตลอดจนทั้งเขาวงกตปัญหา มีส่วนสัมพันธ์ เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน เพราะอารมณ์สามารถเปลี่ยนแปลง หรือมีผลต่อความคิด หรือแม้กระทั่งสามารถ เปลี่ยนความคิดได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า ความคิดจะแจ่มใส ชัดเจน ถูกต้องมากน้อยเพียงใดนั้น อารมณ์

เป็นสิ่งที่มาเกี่ยวข้อง สันนิษฐาน คำจูน อยู่ด้วย จึงสามารถกล่าวได้ว่า รากฐานของความคิด เชาวน์ปัญญา ของบุคคลเป็นผลมาจากสภาพอารมณ์ จิตใจ ตลอดจนทั้งสภาพความสมบูรณ์ของสุขภาพประกอบด้วย

บุคคลที่มีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ จะเป็นบุคคลที่มีลักษณะต่างๆดังต่อไปนี้

1. รู้จัก และเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเองสามารถควบคุม จัดการและแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้ และตระหนักรู้ได้ว่าขณะนี้กำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร ตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม
2. มีพลังใจ มีแรงบันดาลใจที่จะกระทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต
3. สามารถถอดถอนถอยกลับต่อสภาพต่างๆที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถเผชิญต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม
4. มีความยืดหยุ่น ไม่ยึดมั่นถือมั่น จนทำให้ปรับตัวไม่ได้
5. มีความสามารถที่จะควบคุมตนเอง มี impulse control
6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (to have empathy for others)
7. มีสัมพันธภาพที่บ่งบอกถึงความไว้วางใจผู้อื่น มีความจริงใจและซื่อสัตย์
8. มีความคิดริเริ่ม มีความคิดสร้างสรรค์
9. มองโลกในแง่ดี

จากลักษณะต่างๆ ของความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ดังกล่าวข้างต้น ล้วนแต่มีความสำคัญต่อ ความเป็นอยู่และความผาสุกในชีวิตของแต่ละบุคคล ดังนั้น จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์ต่างๆ ที่แวดล้อมชีวิตแต่ละชีวิตล้วนแต่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองคนที่มีEQ ดีจะต้องสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ต้องปรับตัวยืนหยัดต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งที่ดีกว่าหรือเพื่อความสำเร็จที่สมหวัง มีพลังใจ มีแรงจูงใจ มีความคิดทางบวก สามารถบริหารจัดการกับชีวิตของตนเองรู้จักขอบเขตความสามารถความถนัดของตนเอง เพื่อแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต และในที่สุดก็เพื่อเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 78 – 80) กล่าวว่า ความสามารถทางอารมณ์แบ่งเป็นหลายๆ หัวข้อ ซึ่งมุ่งพัฒนาจิตใจของเด็กให้เติบโตใหญ่ด้วยพื้นฐานที่ดี หัวข้อเหล่านี้ได้จัดกลุ่มออกมาเป็น 3 องค์ประกอบ ใหญ่ ได้แก่

1. เป็นคนดี
2. มีคุณค่า
3. มีความสุข

คุณสมบัติทั้ง 3 อย่างนี้มีอยู่ในตัวมนุษย์ นักวิชาการจำนวนมากเห็นพ้องกันว่า มนุษย์มีความใฝ่ดี และมีศักยภาพที่จะพัฒนาด้านตนเอง

คาร์ล โรเจอร์ ได้กล่าวว่า “ มนุษย์ทุกคนมีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ เพียงแต่ต้องการบรรยากาศที่เหมาะสม ” บรรยากาศในความหมายของโรเจอร์นั้น ได้เน้นเรื่องการยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข ประกอบกับความเข้าใจ เห็นใจเท่านั้นจึงจะให้เด็ก ๆ หรือผู้ใหญ่ยอมรับและปรับปรุงตนเอง

หลักการของโรเจอร์ยังนำมาใช้สำหรับการเลี้ยงลูกได้ด้วย เช่น เมื่อจะให้เด็กทำอะไร ไม่ควรมีเงื่อนไขเรื่องของความรักหรือไม่รัก เพราะไม่ว่าเด็กจะเป็นอย่างไร ก็มีแต่ความรักเท่านั้นที่คงทนอยู่ หากเด็กจะกระทำความผิด เช่น หยิบเงินไปซื้อของเล่นที่เขาอยากได้โดยไม่บอกให้ฟัง พ่อแม่ก็ต้องยอมรับในความต้องการของเด็ก รับฟังเหตุผลด้วยความเข้าใจเห็นใจ (การลงโทษสามารถมีได้) พร้อมกับอบรมเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้น

องค์ประกอบทั้ง 3 คือ เป็นคนดี มีคุณค่า และมีความสุข อาจเปรียบได้กับการมีศีล (คิดทำให้เป็นคนดี) มีสมาธิ (คุณค่าเกิดจากการมีสติและสติเองก็นำไปสู่สมาธิได้) มีปัญญา (เป็นคนมีความสุขเพราะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ได้ให้แนวคิดของการศึกษาว่า ความเป็นไปเพื่อให้เด็ก ๆ เติบโตใหญ่เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข เพราะแต่เดิมเราให้ความสำคัญกับการสร้างเด็กเก่ง จนมีคนเก่งแต่กลับไม่เป็นคนที่จะทำประโยชน์เพื่อสังคม

นอกจากนี้ เด็กเก่งเองบางส่วนกลับไม่ค่อยมีความสุขเสียอีก ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะการศึกษาที่เน้นคะแนนสอบ แทนที่จะตระหนักถึงความสามารถประยุกต์ใช้และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เด็กเก่งที่พบหลายรายมีอาการไม่สบายเนื่องจากความเครียด คำว่าเก่งนั้นเทียบได้กับการมีสติและสมาธิ เพราะในหัวข้อของการมีสติเราต้องอบรมให้เด็ก ๆ รู้จักข้อดีข้อด้อยของตน และปรับปรุงอยู่เสมอ ในไม่ช้าเขาจะเป็นคนเก่ง แน่แน่นอน

คำว่า ดี คือมีศีลธรรม คุณธรรม

คำว่า มีความสุข คือ เมื่อบุคคลรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยตนเองยอมทำให้เขามีความสุข

คำว่า เก่ง คือ มักให้ความสำคัญที่ทักษะการปฏิบัติ โดยมีขั้นสุดท้ายคือความสำเร็จของงาน

การเรียนรู้ 3 องค์ประกอบนั้น ไม่ใช่สิ่งที่พ่อแม่บอกให้รู้ ให้ทำแล้วเด็กจะเข้าใจได้เสมอไปมีบางส่วนเท่านั้นที่จะรู้ เข้าใจ แล้วก็ทำ เด็กๆ และคนส่วนใหญ่มักต้องอาศัย “ โอกาส ” เพื่อจะพัฒนาตนเอง การเปิดโอกาสมักเกิดขึ้นเมื่อมีความทุกข์ อุปสรรค หรือปัญหา ยังมีปัญหามากเท่าไรก็จะสร้างการเรียนรู้เปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางความคิด และพัฒนาตนเองได้มากขึ้นเท่านั้น

1.5 ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์

ในอดีตเรามีความเชื่อว่า คนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาดและคนทั่วไปมักจะมองความฉลาดในแง่ความคิดอ่าน การคิดริเริ่ม ความมีเหตุผล การรู้จักวางแผน ความคิดรวบยอด ความจำ ซึ่งความฉลาดในแง่มุมเหล่านี้ และมีบททดสอบทางจิตวิทยา ที่ได้รับการพัฒนามาเป็นเวลานานหลายแบบ ให้ผลสรุปออกมาในรูปของ IQ โดยสรุปว่าคนที่มี IQ สูงคือคนฉลาด และคนฉลาดควรจะประสบความสำเร็จในการทำงาน ในการเรียนหรือด้านอื่นๆ ที่เขาสนใจจะทำ (จอม ชุมชวย .2541) มีการศึกษาพบว่าคนที่มี IQ สูงจำนวนมากประสบความสำเร็จทั้งด้านการทำงาน และชีวิตครอบครัว อย่างเช่นการศึกษาในอเมริกา พบว่า สิ่งที่ทำให้นักบริหารดาวเด่นไม่ประสบความสำเร็จ มิใช่เรื่องของความสามารถ

ทางสติปัญญา แต่กลับเป็นความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพราะการที่ใครบางคนทำงานร่วมกับผู้อื่นไม่ได้ เขาก็คงมิใช่ผู้บริหารที่ดีแน่ แม้ว่าเขาจะฉลาดเพียงใด (เทอดศักดิ์ เดชคง .2541 : 16)

ปัจจัยที่ทำให้คนประสบความสำเร็จ มิใช่ความฉลาดอย่างเดียว เพราะจะเข้าตำรา ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด สิ่งที่สำคัญกว่า IQ ก็คือ EQ หรือความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเกิดจากแนวคิดของเมเยอร์ และสโลเวย์ (Mayer & Salovey) แห่งมหาวิทยาลัยเยล เป็นผู้บัญญัติศัพท์นี้ กล่าวว่า ผู้ที่มี EQ ดีต้องประกอบไปด้วย

1. ต้องตระหนักรู้จักตนเอง
2. จัดการอารมณ์ตนเองไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม
3. มีความสามารถในการจูงใจ หรือสร้างแรงบันดาลใจ
4. รับรู้อารมณ์ของผู้อื่น
5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

การประยุกต์ใช้หลักการของ EQ เข้าสู่ชีวิตประจำวัน และงานในหน้าที่ จะมีประโยชน์ดังนี้

1. พัฒนาด้านบุคลิกภาพของเด็กๆ EQ มีบทบาทในการกำหนดบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา สร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัยได้ดี
2. การสื่อสาร แสดงความรู้สึกอารมณ์ของตนได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะเข้าอกเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
3. การปฏิบัติงาน EQ เกื้อกูลการยอมรับความคิดริเริ่มก่อให้เกิดการสร้างผลิตผลที่สนองเป้าหมายลดการลา ขาดงาน หรือย้ายงาน เนื่องจากข้อขัดแย้งระหว่างบุคคล
4. การให้บริการ EQ ก่อให้เกิดการทำความรู้จักลูกค้า รับฟังความต้องการของลูกค้าและตอบสนองได้ดี สร้างความจงรักภักดีในการใช้สินค้า และบริการของหน่วยงาน
5. การบริหารจัดการ EQ ช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพของความเป็นผู้นำ ที่มีศิลปะในการรู้จักใช้คน และครองใจคนได้เปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้เรียนรู้ และพัฒนาคน
6. การเข้าใจชีวิตของตน และของผู้อื่น เมื่อเข้าใจตน เข้าใจคนอื่น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจึงเป็นการมุ่งใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ อย่างสูงสุด ชีวิตครอบครัวก็จะเป็นสุขด้วยความเข้าใจกัน (วีระวัฒน์ ปันติคามัย .2541 : 9 – 10)

1.6 ความฉลาดทางอารมณ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

อัจฉรา สุขารมณ (2542 : 1) กล่าวว่า เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ เป็นอนาคตของครอบครัวและชุมชน การที่จะพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพได้ ก็ต้องเริ่มต้นจากครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกที่เด็กจะได้รับการปลูกฝังวางรากฐานและการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง ไม่มีสถาบันใดที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูได้ดีเท่าครอบครัว ซึ่งให้การเลี้ยงดูเด็กให้เติบโตขึ้นในสังคมได้ดี เพราะสถาบันนี้เด็กจะได้ทั้งความรัก ความอบอุ่น ซึ่งหาที่อื่นใดไม่มีอีกแล้วฉะนั้นครอบครัวที่มีความอบอุ่นประกอบด้วยพ่อแม่ที่ดูแลให้ความรักความเข้าใจแก่ลูก หวังให้ลูกเติบโตพัฒนาเป็นประชากรที่มีคุณภาพ ถึงพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แต่เดิมพ่อแม่เลี้ยงดูลูกมักมุ่งหวังให้ลูกเป็นเด็กฉลาดและเก่งมาก่อนเป็นอันดับหนึ่ง

ซึ่งพ่อแม่ก็จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาการทางด้านสติปัญญาให้แก่ลูก พยายามเสริมสร้างทุกวิถีทางเพื่อให้ลูกฉลาดและเก่ง โดยบางครั้งลืมนึกไปว่าความฉลาดและเก่งนั้นไม่เป็นการเพียงพอแล้วสำหรับปัจจุบันนี้ ซึ่งพบว่า คนที่มีสติปัญญาสูงไม่ใช่คนที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตเสมอไป สติปัญญาเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งเท่านั้นแต่ EQ ต่างหากเป็นส่วนประกอบที่ประคับประคองให้คนเราประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างแท้จริงในทุกด้าน (Salovey, Mayey and Caruso . 1997)

ในเมื่อ EQ มีความสำคัญกับบุคคลเช่นนี้แล้วเราควรเริ่มต้นพัฒนาให้เกิดในเด็กโดยการเริ่มต้นจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ด้วยการมีรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนา EQ ให้เกิดขึ้นการอบรมเลี้ยงดูหมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กโดยการให้คำแนะนำ สั่งสอน ให้ความช่วยเหลือ ค้ำครอง ให้ความรักความอบอุ่นและตอบสนองความต้องการทางกายและทางใจเพื่อให้เด็กได้มีชีวิตอยู่และเจริญเติบโตในทุกๆด้าน และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (Shapiro . 1997)

ซาปิโร (Spapiro . 1997) ได้ทำการศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ

แบบที่ 1 แบบใช้อำนาจ พ่อแม่ประเภทนี้จะมีการตั้งกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เข้มงวด และเผด็จการ จะมีแต่คำสั่งและคำว่า " อย่า " กับลูก มีความคาดหวังในตัวลูกสูง เด็กที่อยู่ในครอบครัวลักษณะนี้จะมีอารมณ์กดดันสูง ไม่ไว้วางใจใคร บางคนอาจมองโลกในแง่ร้าย มีแต่การตำหนิและวิพากวิจารณ์ และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้

แบบที่ 2 แบบตามใจ ทะนุถนอมจนเกิดเหตุ ไม่มีการตั้งกฎเกณฑ์ระเบียบใดๆ ทั้งสิ้นไม่มีการดุหรือลงโทษเมื่อลูกทำความผิด เด็กจะถูกตามใจจนแทบจะเสียเด็ก พ่อแม่จะทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้ตามที่เด็กปรารถนา จนทำให้เด็กกลายเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง มีอารมณ์ก้าวร้าว และมองตัวเองเป็นศูนย์กลางแห่งความสนใจ เด็กที่มาจากครอบครัวประเภทนี้จะมีลักษณะอารมณ์อ่อนไหวง่าย ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ ในสังคมเด็กประเภทนี้รู้จักแต่การรับ ไม่รู้จักการให้ ทำให้มีปัญหาในการปรับตัว

แบบที่ 3 แบบให้เหตุผลในการเลี้ยงดู พ่อแม่ประเภทนี้จะรู้จักความ " พอดี " รู้จักการยืดหยุ่นไม่เข้มงวดจนเด็กขาดศักยภาพในตนเอง หรือปล่อยจนเสียเด็กพ่อแม่ให้คำแนะนำเมื่อเด็กมีปัญหาแต่ไม่ควบคุมหรือออกคำสั่ง เมื่อเด็กทำผิดจะมีการชี้แจงเหตุผล เด็กที่มาจากครอบครัวประเภทนี้จะมีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล เป็นเด็กที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความหนักแน่นควบคุมอารมณ์และปรับตัวได้ดี

การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กระทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทางตรง ได้จากการที่พ่อแม่อบรมสั่งสอนโดยบอกกันตรงๆว่าเด็กต้องทำอะไรเพื่อจะได้ทำตัวให้ถูกต้องเหมาะสม บอกความถูกต้องให้แก่เด็กการอบรมเลี้ยงดูในทางตรงนี้เป็นการให้ระเบียบวินัยแก่เด็กด้วย พ่อแม่ต้องมีความคงเส้นคงวาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก อย่าใช้อารมณ์เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจหรือแก้ไข ปัญหา ต้องทำโดยใช้ความคิดควบคู่กับอารมณ์ เพื่อให้เกิดการกระทำที่ถูกต้อง การบอกกันโดยตรงบางครั้งจะมีการให้รางวัลและการลงโทษ เห็นเด็กทำดีก็จะได้รับคำชมเชย ถ้าทำผิดก็จะมี การลงโทษ

ทางอ้อม เป็นการอบรมและไม่ได้ทำเป็นทางการ เป็นการอบรมที่เด็กได้จากการเลียนแบบหรือเด็ก
รับไปโดยไม่รู้ตัวจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็กนั่นเอง

การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบทางอ้อม เด็กได้เห็นตัวแบบจากพ่อแม่และจากสมาชิกในครอบครัวปฏิบัติ
ต่อกัน จะถ่ายทอดลงสู่เด็กซึ่งเป็นผลผลิตของครอบครัว เด็กจะซึมซับสิ่งต่างๆ นั้นไว้ และจะไปแสดงออก
เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ สำหรับผู้ที่พ่อแม่ การช่วยให้ลูกได้พัฒนา EQ เป็นเรื่องสำคัญมากเท่าๆกับการที่
พ่อแม่ต้องทำตัวเป็นแบบให้เด็กเห็น และปฏิบัติตามโดยการตระหนักรู้อารมณ์ของเด็ก สามารถที่จะ
เห็นอกเห็นใจเขา ช่วยปลอบโยน ระวังอารมณ์ และชี้แนะทางจัดการกับอารมณ์เหล่านั้น และสำหรับเด็กๆ
จะได้เรียนรู้บทบาทเกี่ยวกับอารมณ์ของพ่อแม่ ครอบครัวถือเป็นโรงเรียนแห่งแรกสำหรับการเรียนรู้ในเรื่อง
EQ ของเด็ก การที่เด็กได้รู้จักเกี่ยวกับตนเองเรียนรู้ที่จะเลือกแสดงอารมณ์ออกมาอย่างไร และเรียนรู้ว่าผู้อื่น
จะโต้ตอบกับอารมณ์เหล่านั้นของเขาอย่างไร จะแสดงความคาดหวังและความกลัวของเขาออกมาโดยการ
เรียนรู้ไม่ได้มาจากการพูดของพ่อแม่เพียงอย่างเดียว แต่มาจกแบบอย่างการปฏิบัติของพ่อแม่ที่เกี่ยวข้อง
กับเด็ก และแบบอย่างของพ่อแม่ที่ปฏิบัติต่อกัน (Gottman, 1998)

บทบาทของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อพัฒนา ความฉลาดทางอารมณ์

พ่อแม่ที่ขาดการอบรมเลี้ยงดูเพื่อพัฒนา ความฉลาดทางอารมณ์ มี 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1. พ่อแม่ที่ละเลยไม่พูดถึง ไม่สนใจ หรือเห็นอารมณ์ด้านลบของเด็กเป็นเรื่องไร้สาระน่า
รำคาญ
2. พ่อแม่ที่ไม่ยอมรับอารมณ์ด้านลบของเด็กๆ และมักจะตำหนิว่ากล่าว หรือลงโทษเวลาที่
เด็กแสดงอารมณ์ด้านลบออกมา
3. พ่อแม่ที่ตามใจ ยอมรับอารมณ์ด้านลบของเด็ก เห็นอกเห็นใจ แต่ก็ไม่สามารถแนะนำหรือ
มีขอบเขตให้กับพฤติกรรมที่เหมาะสมของเด็กได้

พ่อแม่ที่มีการพัฒนา EQ ให้กับลูกๆ จะเริ่มต้นคล้ายกับพ่อแม่ที่ตามใจ คือเห็นอกเห็นใจเขาและ
แสดงให้เด็กรู้ว่า เราเข้าใจความรู้สึก ความเศร้าเสียใจ หรือความโกรธของเขา แต่ทำยิ่งกว่าการเข้าใจ
ตรงที่มีการกำหนดขอบเขตของพฤติกรรมที่เขาสามารถทำได้ และให้คำแนะนำว่าเขาควรจะทำอย่างไรต่อไป
เมื่อเขาารู้สึกไม่สบายใจ เช่นนี้ หรืออย่างน้อยที่สุดก็ช่วยกันหาทางออกร่วมกันว่าเขาควรจะทำอย่างไรที่
เหมาะสมที่สุดในสภาวะการณ์เช่นนั้น พ่อแม่ที่จะเป็นผู้นำ EQ ให้กับเด็กโดยทั่วไปควรมีบทบาท และสร้าง
คุณลักษณะดังนี้ คือให้คุณค่าและความสำคัญที่พ่อแม่ต้องเอาใจใส่ ใฝ่ต่อการรับรู้อารมณ์ของเด็กๆ ไม่ลืบน
หรือกังวลกับการแสดงออกของเด็กๆ ว่าควรทำอย่างไร ยอมรับอารมณ์ที่เกิดขึ้นของเด็กไม่เห็นเป็นเรื่
องตลกขบขัน หรือไร้สาระที่เด็กๆ มีอารมณ์ด้านลบ ไม่พูดว่าเด็กควรรู้สึกอย่างไร ใช้ภาวะอารมณ์ช่วงนั้นเป็น
เวลาที่ฟังเด็กๆ เล่าถึงความรู้สึกของเขา แสดงความเห็นอกเห็นใจ ปลอบโยนช่วยเด็กๆ ู้ภาวะอารมณ์ของ
ตนเอง มีข้อเสนอแนะในการจัดการกับภาวะอารมณ์ของเขา กำหนดขอบเขตพฤติกรรม และสอนการแสดง
ออกที่เป็นที่ยอมรับด้วยการสอนให้เด็กฝึกทักษะทางอารมณ์ (อุสา สุทธิสาคร.2542)

การฝึกทักษะทางอารมณ์มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ให้ความเห็นอกเห็นใจ เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการฝึกทักษะทางอารมณ์ คือการทำความเข้าใจตระหนักถึงอารมณ์ของเด็กๆ ว่ามีอะไรเกิดขึ้นในใจเขา หลีกเลี่ยงการดูถูกคำพินิจติเตียน

2. ใช้เงื่อนไขที่เกิดอารมณ์นั้นเป็นโอกาสที่ได้ใกล้ชิด และสอนทักษะทางอารมณ์ให้กับเด็ก โดยตระหนักถึงความสำคัญว่าอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบของเด็กๆ ที่จริงแล้วการเกิดอารมณ์ด้านลบทำให้เด็กได้รู้จักตนเอง เข้าใจตัวเองมากขึ้น เช่นรู้สึกอิจฉาเพื่อนที่เป็นที่ชื่นชอบของอาจารย์ เป็นต้น

3. รับฟังอย่างเห็นอกเห็นใจ ยอมรับความรู้สึกที่เกิดขึ้นของเด็กๆ ว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีใครที่เด็กจะรู้สึกเช่นนั้น ฟังด้วยการรวบรวมข้อมูล ใช้จินตนาการและมุมมองของเขา สะท้อนคำพูดและความรู้สึกของเขา

4. ช่วยเด็กๆ หาคำพูดที่ตรงกับอารมณ์ที่เกิดขึ้น ช่วยให้เขาหาคำอธิบายเกี่ยวกับอารมณ์และรู้จักอารมณ์ของเขาให้ชัดเจน เด็กอาจยังมีความสับสนในตนเองด้านอารมณ์ ความรู้สึก ควรช่วยเขาหาคำพรรณนาความรู้สึกอย่างที่เขาเป็นแต่ไม่ใช่อย่างที่เขาควรเป็น

5. กำหนดขอบเขตของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น สำรวจขั้นตอนที่จะแก้ไขปัญหานั้นให้เด็กๆ ได้เข้าใจว่าความรู้สึกทุกความรู้สึกเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ แต่ไม่ใช่พฤติกรรมทุกพฤติกรรมจะเป็นที่ยอมรับ หน้าที่ของผู้ใหญ่คือการชี้แนะขอบเขตพฤติกรรมที่เหมาะสมให้กับเขา หรือวิธีการแสดงออกที่ดีกว่าให้กับเขานั้นเอง

ผลของการฝึกทักษะทางอารมณ์ พบว่าเด็กพ่อแม่มีการฝึกทักษะทางอารมณ์ เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะอารมณ์จะมีสุขภาพดีกว่า มีคะแนนการเรียนสูงกว่า มีเพื่อนมากกว่ามีปัญหาพฤติกรรมน้อยกว่า ก้าวร้าวน้อยกว่า มีอารมณ์ด้านลบน้อยกว่า และมีสุขภาพจิตดีกว่าด้วย (Gottman, 1998)

เด็กที่พ่อแม่ฝึกทักษะทางอารมณ์ให้ ยังคงมีความรู้สึกเสียใจ โกรธ ตื่นตกใจในภาวะการณ์ต่างๆ เหมือนเด็กทั่วไป แต่เด็กเหล่านี้จะสามารถปล่อยโยนตนเอง โดยระงับความรู้สึก รู้จักหันเหเปลี่ยนแปลงอารมณ์จากความไม่สบายใจ หรืออารมณ์ด้านลบได้เร็ว และยังคงมีพฤติกรรมสร้างสรรค์กล่าวในอีกแง่หนึ่งคือ เด็กๆ เหล่านี้มี EQ มากกว่านั่นเอง แม้แต่เด็กๆ ที่มีปัญหาพ่อแม่หย่าร้าง หรือพ่อแม่มีปัญหากันในครอบครัว การฝึกทักษะทางอารมณ์ยังช่วยให้เด็กรู้สึกดีขึ้น และ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่นได้

การฝึกทักษะทางอารมณ์ต้องใช้ความอดทนสูงและใจเย็นและต้องไม่ปิดกั้นการแสดงอารมณ์ด้านลบของเด็กๆ เพื่อให้เขาได้แสดงมันออกมา และเราแนะนำพฤติกรรมที่เหมาะสมให้เขาได้ พ่อแม่ที่ฝึกทักษะทางอารมณ์ อาจต้องเหน็ดเหนื่อยมากขึ้น แต่ผลที่ได้คุ้มค่ากว่า นั่นคือ เราจะมีเด็กที่เติบโตขึ้นอย่างมีความเข้าใจตนเอง เคารพความรู้สึกของตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง และการยอมรับนับถือตนเองสามารถจัดการกับอารมณ์ตนเองและแก้ปัญหาได้ มีการเรียนรู้ที่ดีสามารถสร้างความสัมพันธ์ และผูกมิตรกับคนอื่นได้ดีด้วย ซึ่งเด็กเหล่านี้จะเป็นผู้ปรับตัวได้ดีในสังคม และอยู่ในสังคมนั้นๆ ได้อย่างเป็นสุข (Mayer and Salovey, 1997)

ฉะนั้นการพัฒนา EQ ให้เกิดขึ้นในเด็กด้วยการอบรมเลี้ยงดูและการสื่อสารในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ เปรียบเสมือนพ่อแม่ได้สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ลูกในอนาคต ทำให้เด็กพร้อมที่จะเผชิญกับโลกกว้างต่อไป และยังเป็นการพัฒนาการของเด็กให้เป็นไปอย่างสมบูรณ์ เพื่อที่จะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต และเป็นกำลังสำคัญสำหรับประเทศชาติต่อไป

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

งานวิจัยในต่างประเทศ

โกแมน (Goleman.1998 : 25) ได้ศึกษาย้อนหลังเกี่ยวกับความสำเร็จในการทำงาน โดยศึกษาจากนักศึกษาที่เรียนในช่วงทศวรรษ 1940 จำนวน 95 คน เป็นการศึกษาระยะยาว ติดตามจนถึงวัยกลางคน พบว่า นักศึกษาที่จบการศึกษาและได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูงๆ มักไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เมื่อเทียบกับนักศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่า ทั้งในด้านหน้าที่การงานและความสุขในชีวิตครอบครัว และจากการศึกษาเด็กในรัฐ Massachudetts จำนวน 450 คน ติดตามผลจนถึงวัยกลางคนพบว่า IQ มีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยกับความสำเร็จในงานที่ทำ

เมเยอร์และคอบบ์ (Mayer and Cobb.2000 : 163 – 183) ได้เสนอความคิดเห็นว่า นโยบายการศึกษาควรให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์ อีกทั้งจากผลการวิจัยที่เขาได้ศึกษามีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าความฉลาดทางอารมณ์มีส่วนสนับสนุนการเรียนรู้ด้านสังคมด้านอารมณ์ และความสำเร็จของผู้เรียน

เคอร์ทิส (Curtis.2000 : 2812) ได้สำรวจเกี่ยวกับโครงการพิเศษของโปรแกรมการแนะแนวระดับมัธยมศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์และพัฒนาอัตมโนทัศน์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่มีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมโครงการพัฒนาดังกล่าว แบ่งเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มเข้าร่วมโครงการสัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมจำนวน 6 ครั้ง ผลการศึกษาพบว่า จากการประเมินตนเองก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ นักเรียนมีทักษะความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มมากขึ้น และมีอัตมโนทัศน์ดีขึ้น สำหรับทักษะความฉลาดทางอารมณ์ที่นักเรียนพัฒนานั้น ได้แก่ ทักษะเกี่ยวกับ การรู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่น การจัดการความเครียด ตลอดจนความสามารถในการควบคุมและบริหารอารมณ์

เยทส์ (Yates.2000 : 3284) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และสุขนิสัยของนักศึกษาพลศึกษาจำนวน 278 คน ผลการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์และสุขนิสัย มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก แต่ความฉลาดทางอารมณ์บางด้าน เช่น ด้านความเห็นอกเห็นใจมีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงกับสุขนิสัย อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ได้แนวคิดที่จะพัฒนาสุขนิสัยและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่นักศึกษา โดยคาดหวังว่าผลการพัฒนาดังกล่าวจะช่วยให้ นักศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คาร์เนย์ (Carney . 2000 : 4281) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรในปัจจุบันว่า มีวิวัฒนาการในการปรับปรุงการบริหารองค์กรหลายด้าน แต่ด้านที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จคือด้านทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะควรจะเน้นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่บุคลากรขององค์กร ทั้งนี้เพราะว่า ความฉลาดทางอารมณ์นั้นสามารถนำมาสอนได้และพัฒนาได้

บัคแมน และสไตน์ (Bachman and Stein .2000 : 176) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของพนักงานบัญชีที่ประสบความสำเร็จในอาชีพมากที่สุดจำนวน 24 คนและที่ประสบความสำเร็จในอาชีพน้อยจำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของบาร์ - ออน (Bar - On) ผลการศึกษาพบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์จะส่งผลต่อคุณภาพของการปฏิบัติงานของพนักงาน ดังนั้นในการคัดเลือกบุคลากรจึงควรคำนึงถึงความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย

ฟอกซ์ และสเปคเตอร์ (Fox and Spector .2000 : 203 –220) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ เขาวนปัญญา และคุณลักษณะด้านจิตใจของผู้รับการสัมภาษณ์ สำหรับความหมายของ

ความฉลาดทางอารมณ์ของการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ศักยภาพที่จะช่วยให้แต่ละบุคคลรู้จักใช้อารมณ์อย่างเฉลียวฉลาดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความเห็นอกเห็นใจ การควบคุมและบริหารอารมณ์ของตนเอง และการเข้าสังคม ผลการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์และเชาวน์ปัญญามีความสัมพันธ์กันน้อยมาก แต่ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ กับคุณลักษณะด้านจิตใจของผู้รับการสัมภาษณ์และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการสัมภาษณ์เพื่อการคัดเลือก

ชวาร์ทซ์ และจอห์นสัน (Schwartz and Johnson .2000 : 29 – 33) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มสมรส โดยศึกษาว่า อารมณ์มีบทบาทสำคัญมากน้อยเพียงใดในการบำบัดเพื่อหาทางแก้ปัญหาของกลุ่มสมรส ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มสมรสที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะพยายามช่วยกันแก้ปัญหาครอบครัวและเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้าหากัน ดังนั้นการได้ทราบสภาพความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มสมรสจะเป็นประโยชน์ยิ่งกับการให้คำปรึกษาคู่สมรส

เมราเบียน (Mahrabian .2000 : 133 - 239) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวัดศักยภาพความสำเร็จของแต่ละบุคคลที่นอกเหนือเชาวน์ปัญญา โดยเขาศึกษาว่า องค์ประกอบของความสำเร็จในชีวิต ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการต่อไปนี้

1. องค์ประกอบแรกคือ อารมณ์ที่ผ่อนคลาย (Relaxed Temperament) ได้แก่คุณลักษณะที่เกี่ยวกับความพอใจ - ไม่พอใจ ความวิตกกังวล ความซึมเศร้า การมองโลกในแง่ดี ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง และความยืดหยุ่น

2. องค์ประกอบที่ 2 คือ อารมณ์ที่ก่อให้เกิดการตื่นตัว (Arousable Temperament) ได้แก่คุณลักษณะที่เกี่ยวกับความตื่นตัว ความเห็นอกเห็นใจ การคิดทวนระลึกถึงอารมณ์ และความผูกพันทางอารมณ์ความรู้สึก

3. องค์ประกอบที่ 3 คือ การกำหนดทิศทางของเป้าหมายอย่างเคร่งครัดหรือมีวินัย (Disciplined Goal Orientation) ได้แก่คุณลักษณะที่เกี่ยวกับการรู้จักอดได้ - รอได้ สามารถยับยั้งอารมณ์หุนหันพลันแล่น ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง มีความอดทน มีความซื่อสัตย์ สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และรู้จักใช้อารมณ์อย่างฉลาด

4. องค์ประกอบที่ 4 คือ อารมณ์ที่มีพลัง (Dominant Temperament) ได้แก่คุณลักษณะเด่น - ด้อย ศักยภาพทางสังคม แนวโน้มในการประสบความสำเร็จ การรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองอย่างแท้จริง

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น เมราเบียน พบว่า ศักยภาพความสำเร็จในชีวิตของบุคคลมีความสัมพันธ์กับอารมณ์ที่ผ่อนคลาย การกำหนดทิศทางของเป้าหมายอย่างเคร่งครัดและอารมณ์ที่มีพลัง แต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับอารมณ์บางด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อารมณ์ที่ก่อให้เกิดการตื่นตัวและความซึมเศร้า

งานวิจัยในประเทศ

นิสรา คำณิ (2544 : 48) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้วยการจูงใจตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม พบว่า นักเรียนมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเองสูงขึ้น หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

เพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ ด้านการจูงใจตนเองมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิษฐา ดวงจันทร์ (2544 : 46) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการเสริมแรงทางบวก ที่มีต่อความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดเศวตฉัตร เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง และการชี้แนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการชมเชย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ลดลง หลังจากไม่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง และการชี้แนะและไม่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและการชี้แนะ นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและให้หลักชมเชย และนักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและการชี้แนะและไม่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและการให้หลักชมเชย มีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วรรณดี หมูเย็น (2544 : 86) ได้ศึกษารูปแบบของการสื่อสารในครอบครัว ที่ส่งเสริมความฉลาดทางด้านอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแตกต่างกันมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในส่วนการสื่อสารจากบิดาและการสื่อสารจากมารดา จึงตรวจสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่เพื่อดูว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสื่อสารจากบิดาและมารดาที่แตกต่างกันทั้ง 4 รูปแบบนี้ พบว่า กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวรูปแบบที่ 2 (รูปแบบการสื่อสารเชิงบวกปริมาณมาก แต่เชิงลบปริมาณน้อย) มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่ากลุ่มนักเรียนวัยรุ่น ที่ได้รับการสื่อสารรูปแบบที่ 3 (รูปแบบที่มีการสื่อสารเชิงบวกปริมาณน้อย แต่เชิงลบปริมาณมาก) และกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสื่อสารรูปแบบที่ 4 (รูปแบบที่มีการสื่อสารเชิงบวก และเชิงลบปริมาณน้อย) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของมารดา

2.1 ความสำคัญของครอบครัวต่อเด็กปฐมวัย

ครอบครัว คือ กลุ่มของบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลานาน โดยการสมรส ความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือโดยทางกฎหมาย ซึ่งการอยู่ร่วมกันนี้ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ที่มีการจัดระเบียบในลักษณะเป็นระบบในการส่งข่าวสารข้อมูลแก่สมาชิก และอาศัยกระบวนการสื่อสารเป็นการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยมต่างๆ จากพ่อแม่ไปสู่เด็ก ซึ่งแต่ละครอบครัวก็จะแตกต่างกันเพราะในแต่ละครอบครัวมีอิทธิพลต่อแบบแผนในการคิด และความสนใจที่เป็นแนวทางในการหล่อหลอม หรือพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลด้วย

ดังนั้นในหลายประเทศจึงได้ใช้ “สถาบันครอบครัว” เป็นกลวิธีสำคัญในการป้องกันปัญหาสังคมและพัฒนาสังคมไปพร้อมๆ กัน กล่าวได้ว่าสิ่งที่แทบทุกประเทศกำลังต้องการเป็นอย่างยิ่ง ก็คือ “ครอบครัวที่มีคุณภาพ” (กิตติพัฒน์ นนทปัทมดุษย์ .2532 : 25-27)

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 140) กล่าวว่า การเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่วัยเริ่มต้นเป็นการสร้างรากฐานทรัพยากรมนุษย์ให้แก่สังคม แท้จริงการมีลูกมิใช่การกระทำเพื่อตนเอง ได้ถ่ายทอดสายพันธุ์หรือสกุลแต่เป็นการถ่ายทอดบุคลเพื่อการสร้างสรรคสังคม ผู้เป็นพ่อแม่ ต้องเข้าใจและตระหนักในหน้าที่แห่งตนที่จะสร้างสรรคบุตรของตนให้เป็นคนดีงาม มีประโยชน์และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าของสังคม ด้วยเหตุผลนี้การมีเด็กจึงต้องเกิดจากความตั้งใจและพร้อมเลี้ยงเด็กให้เป็นคนมีคุณภาพ แต่พบว่าบางคนมีลูกโดยมิได้ตั้งใจ หรือมีลูกแล้วไม่พอใจ เมื่อลูกเกิดมาการเลี้ยงดู การใส่ใจที่จะดูแล และฝึกหัดให้แก่เด็กเป็นคนดีจึงผิดแปลกไปจากที่ควรจะเป็น เด็กเกิดอาการงอแงสับสนไม่เข้าใจโลก และไม่เข้าใจประสบการณ์ที่ได้รับในที่สุดเด็กก็จะพัฒนานิสัยที่แปลกแยกไปตามการเลี้ยงดู

ครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาของเด็ก เพราะครอบครัวเป็นสังคมแรก สิ่งแวดล้อมแรกที่เด็กต้องสัมผัส ความมั่นใจ การยอมรับและการพร้อมต่อการถือกำเนิดของเด็กในครอบครัว จะทำให้เด็กมีความมั่นใจสามารถพัฒนาเป็นบุคคลที่บุคลิกและอารมณ์ที่มั่นคง ครอบครัวเป็นแหล่งให้โอกาสและปลูกฝังเด็ก การเปลี่ยนแปลงของครอบครัวไม่ว่าจะเปลี่ยนไปในทางบวกหรือทางลบก็ตามล้วนแล้วแต่สร้างความเครียดให้กับเด็กทั้งสิ้น (Feeney , et.al.1991 : 483)

คุณสมบัติของครอบครัวที่มีคุณภาพ มี 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว

คุณสมบัติประการแรกนี้มีความสำคัญมากที่สุด และเป็นข้อมูลที่พบจากการวิจัยอย่างคาดไม่ถึง เป็นสิ่งกระทำได้ง่ายที่สุด แต่หลายคนมักจะมองข้ามไป ความพึงพอใจ การชื่นชมและเห็นคุณค่าของกันและกันในครอบครัวควรจะได้มีการแสดงออกอย่างชัดเจน พ่อเห็นคุณค่าของแม่และของลูก แสดงความชื่นชมความพอใจในตัวแม่และลูก ขณะเดียวกันลูกก็แสดงความรู้สึกที่ดีต่อพ่อแม่เช่นกัน โดยปกติคนทุกคนมีส่วนดีอยู่ในตัวมากมาย เมื่อคนในครอบครัวแสดงความรู้สึก แสดงการกระทำว่าพึงพอใจคนอื่นที่อยู่ร่วมครอบครัวเดียวกัน ตระหนักในคุณค่าซึ่งกันและกัน คุณสมบัติประการนี้จึงเปรียบเสมือนพื้นฐานของความอบอุ่นและความมั่นคงในครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการหล่อหลอมสมาชิกของสังคมให้มีทัศนคติมองสังคมรวมในแง่ดีด้วย

2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน

คุณสมบัติประการที่ 2 ที่พบใน “ ครอบครัวที่มีคุณภาพ ” ได้แก่ การที่ทุกคนในครอบครัวได้ร่วมทำกิจกรรมหลายอย่างร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจจะทำงานร่วมกัน มิใช่เพราะการบังคับหรือโดยบังเอิญ กิจกรรมที่พบ เช่น การรับประทานอาหารโดยพร้อมหน้ากัน การสนุกสนานรื่นเริงร่วมกัน และการทำงานร่วมกัน เป็นต้น บางครอบครัวอาจจะมีกิจกรรมกลางแจ้งร่วมกัน เช่นเดินหรือวิ่งออกกำลังกายร่วมกัน ทัศนาร่วมกัน ไปค่ายพักแรมด้วยกัน หรือเล่นเกมสกลางแจ้งด้วยกัน เป็นต้น

3. การมีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน

ครอบครัวที่มีคุณภาพมักจะมีพันธะดังกล่าวอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ คนในครอบครัวรู้สึกเป็นพันธะที่ต้องส่งเสริมให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้มีความสุขมีสวัสดิภาพที่ดี เป็นการห่วงใยกันอย่างแท้จริงชีวิตปัจจุบันเรามากไม่ค่อยมีเวลาว่าง ทุกคนดูวนวายกับการทำงานหรือการเรียนของแต่ละคน ครอบครัวที่มีคุณภาพที่เราพบก็จะประสบปัญหานี้ด้วย แต่คนในครอบครัวเหล่านี้จะมานั่งลงพร้อมหน้ากันและเล่าให้กันทั้ง

ครอบครัวฟังว่ากิจกรรมที่วนวายของแต่ละคนนั้นมีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไรบ้าง ด้วยวิธีนี้แสดงให้เห็นว่า โดยแท้จริงแล้วเวลาไม่ได้เป็นอุปสรรคของการห่วงใยสวัสดิภาพของกันและกันในครอบครัว

4. การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี

ครอบครัวที่มีคุณภาพจะมีวิธีการติดต่อสื่อสารที่ดีมาก ครอบครัวทั่วไปมักมีปัญหา คือ ไม่มีเวลาพูดคุยกัน บางครอบครัวพอรู้เรื่องราวของลูกโดยผ่านบุคคลที่ 3 หรือบุคคลนอกครอบครัว แต่สำหรับครอบครัวที่มีคุณภาพจะติดต่อกันโดยตรง มีเวลาสำหรับการพูดคุยกันเสมอ ประการสำคัญที่พบคือ สมาชิกในครอบครัวมักเป็นผู้ฟังที่ดี และมีความไว้วางใจต่อกัน ครอบครัวที่มีคุณภาพก็เช่นกัน แต่สำหรับครอบครัวเหล่านี้ คนในครอบครัวจะนำความขัดแย้งออกมาพูดกัน ไม่ปกปิด ไม่เก็บไว้ในใจ แต่พยายามที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของกันและกัน และพยายามหาทางเลือก ทางแก้ไขที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน เราอาจเรียกวิธีนี้ว่าใช้ความขัดแย้งไปในทางสร้างสรรค์ก็ว่าได้

5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้า

คุณสมบัติข้อนี้พบว่าในครอบครัวที่มีคุณภาพไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด คนในครอบครัวจะมีความศรัทธาต่อศาสนานั้นในระดับสูง มักจะมีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน เช่น ไปเข้าโบสถ์ ทุกวันอาทิตย์พร้อมกัน หรือเข้าวัดฟังพระเทศน์ร่วมกัน ในหลายครอบครัวที่พบอาจมีส่วนจัดตั้งองค์กรทางศาสนา เช่น สร้างวัดหรือเป็นธุระให้กับกิจกรรมของศาสนา เป็นต้น การที่คนในครอบครัวมีศรัทธาต่อศาสนา ทำให้มีสติ มีความอดทนต่อกัน มีการให้อภัยต่อผู้อื่นสูงระงับความโกรธ ได้เร็ว และรู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมด้วย

6. การมีสมรรถนะจัดการวิกฤติการณ์ในครอบครัวได้เป็นอย่างดี

คุณสมบัติข้อนี้เป็นการสกัดกั้นและป้องกันปัญหาสังคมได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ครอบครัวที่มีคุณภาพมักจะมีวิธีการที่ดีในการแก้ไขปัญหา หรือภูมิต้านทานที่วิกฤติให้กลับคืนสู่สภาพที่ดีเช่นเดิมได้ แม้ว่าประสบการณ์ปัญหาความทุกข์ยากจะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ แต่ครอบครัวที่มีคุณภาพจะจัดการได้ดี แม้ในความยากลำบากอย่างที่สุดก็ตาม คนในครอบครัวจะมีความมั่นใจและไว้วางใจต่อกัน และจะร่วมกันต่อสู้ปัญหาแทนที่จะทอดทิ้ง หรือแตกแยกไปคนละทิศละทางพวกเขาจะให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และร่วมกันคลี่คลายปัญหาได้ในที่สุด

การสื่อสารของมารดามีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบต่างๆ ของสาร เช่น การถ่ายทอดสาร การทำงานร่วมกัน การโต้แย้ง การวางแผน การต่อรองกฎระเบียบ การเข้าหาลูกเล่นหัว การเสริมแรง พฤติกรรม การผ่อนคลาย ความวิตกกังวล การร่วมทุกข์ร่วมสุข การพ่ร้าง ฯลฯ ครอบครัวมีส่วนเสริมความเป็นปึกแผ่นและการสร้างสรรค์ของสมาชิก ภาวะที่จะเกิดผลในทางลบนี้จะเกิดขึ้นเมื่อการสื่อสารไปข้องเกี่ยวกับการกระทบกระเทือนบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น มีการใช้ถ้อยคำพรูสาท การใช้กำลัง การเพิกเฉยต่อกัน รูปแบบพฤติกรรมเหล่านี้ทำให้การสื่อสารในครอบครัวไม่เป็นไปด้วยดีที่เราเรียกว่า " การสื่อสารที่ขาดสุขภาพดี " (Unhealthy Communication) นอกจากนี้ครอบครัวอาจดำเนินกิจกรรมการสื่อสารในรูปใดรูปหนึ่งอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหา การดำรงไว้ซึ่งขวัญและกำลังใจของสมาชิก การจัดการกับความขัดแย้งหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การสื่อสารในครอบครัวจะดำเนินไปเพื่อจัดการกับภาระกิจต่างๆ รูปแบบของกิจกรรมการสื่อสารในครอบครัวต่อไปนี้ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวคือจุดเริ่มต้นของการศึกษาของบุคคล ตาม

กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม โดยที่สามารถทำหน้าที่ดังต่อไปนี้แก่สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แก่บุตรธิดา

ปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวมีความหมายกับเด็ก เพราะเป็นกรอบของการพัฒนาภาพลักษณ์ของตน และความสามารถทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของเด็กพลั้งของครอบครัว เป็นสิ่งกระตุ้นเร้าความสามารถและกำลังใจของเด็ก ในขณะเดียวกันอาจสร้างความถดถอยให้เกิดขึ้นกับเด็กก็ได้ ถ้าหากว่าครอบครัวให้ประสบการณ์ที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก เวลาและสถานการณ์ต่างๆ ในครอบครัวจะเป็นตัวสร้างสภาพภูมิใจให้แก่เด็ก สามารถรับรู้ต่อร่างกาย และจิตใจของตนตลอดจนความมุ่งหวัง ต่อบุคคลอื่น ทักษะความรัก ความกลัว และการทำงาน

เด็กเป็นนักเรียนแบบตัวจริง ไม่ว่าพ่อแม่จะสอนหรือไม่ก็ตาม พ่อแม่และครอบครัวจึงต้องเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นผู้สอน ผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมทางสังคมที่พึงงามให้แก่เด็ก

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติได้เสนอภาระหน้าที่ครอบครัวบางประการไว้ว่า ครอบครัวมีหน้าที่ดังนี้ (2537 : 90 – 91)

1. สร้างความผูกพันทางจิตใจและอารมณ์ ทางสังคมและเศรษฐกิจ ระหว่างคู่สมรส
2. จัดสร้างกรอบสำหรับการให้กำเนิดบุตร และการมีความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างคู่สมรส
3. แลกเปลี่ยนสิ่งของและการบริการ
4. คุ้มครองสมาชิกภายในครอบครัว
5. ให้ชื่อและสถานะแก่สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เด็ก
6. ให้การดูแลขั้นพื้นฐานแก่เด็ก และในบางสังคมก็รวมถึงการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการใน

ครอบครัวด้วย

7. ให้การเรียนรู้ทางสังคมและการศึกษาแก่เด็ก
8. ให้การดูแลทางอารมณ์ และจิตใจ การให้ความรักและการจัดการด้านพักผ่อนหย่อนใจของ

สมาชิกในครอบครัว

หน้าที่ของครอบครัวแต่ละด้านมีผลโดยตรงต่อสมาชิกในครอบครัวปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวล้วนสร้างความรู้สึกร่วมให้กับเด็กมาก เด็กได้เรียนรู้บทบาทที่ถูกต้องขอบเขตที่พึงปฏิบัติ การปรับตัว และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจากครอบครัว โดยนัยของครอบครัวแล้วจะพบว่า ภายในครอบครัวมีกลไกภาระกิจที่เกี่ยวข้องต่อกันดังนี้

- ครอบครัวเป็นส่วนรวมของบุคคล
- แต่ละบุคคลต่างเกี่ยวข้องพึ่งพากัน
- มีรูปแบบเฉพาะที่ให้คนหนึ่งกระทำก่อนอีกคนหนึ่งกระทำตาม
- กฎของครอบครัวที่มีใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมสมาชิกให้กระทำตามเห็นสมควร
- บทบาทของสมาชิกครอบครัว มีการกำหนดตามกฎหมายของครอบครัว ครอบครัวที่

สุขภาพไม่ดีจะมีปัญหาในข้อนี้มาก

- รูปแบบของการสื่อสารที่ชัดเจน

- มีปฏิสัมพันธ์ตอบโต้ภายใน
- มีอาณาเขตที่ไม่ทำให้เกิดการพึงกระเจายงานจะเป็นบุคคลต่อบุคคล
- ความสับสนที่เกิดจากการขาดข้อมูลภายนอกครอบครัว
- มีวิธีการสู่เป้าหมายต่างกัน
- มีการปรับตัว
- มีการสร้างความสมดุลย์

จะเห็นได้ว่าครอบครัวนับเป็นกลุ่มสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก เพราะครอบครัวเป็นกลุ่มปฐมภูมิ มารดาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด การสื่อสารของมารดาที่สื่อสารกับบุตรจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นต่อกัน มีความรู้สึกรู้กันพื้นฐานในการสร้างพฤติกรรมและแบบแผนของท่าทีของแต่ละบุคคล ในครอบครัวนี้เองที่จะเกิดการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยมต่างๆจากพ่อแม่ไปสู่เด็ก กระบวนการถ่ายทอดนี้คือการสื่อสารนั่นเอง ซึ่งในแต่ละครอบครัวก็จะแตกต่างกันเพราะในแต่ละครอบครัวก็ย่อมมีการพัฒนารูปแบบลักษณะเฉพาะขึ้นมา

2.2 ความหมายของการสื่อสาร

ได้มีผู้รู้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้หลายแง่หลายมุมด้วยกัน ได้แก่

รัชนี ศุภจินทร์รัตน์ (2531 : 2) ได้นิยามว่า การสื่อสารหมายถึง กระบวนการของมนุษย์ในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความคิดเห็น และอารมณ์ระหว่างกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันตามเนื้อหาที่ต้องการสื่อ

ถิรนนท์ อนุวัชรวิรังศ์ (2533 : 15-20) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อใช้เป็นแนวทางศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารอย่างลึกซึ้งกว้างขวาง โดยให้แนวความหมายของคำว่า การสื่อสาร 5 นัยด้วยกัน ได้แก่

1. การสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

กล่าวคือ การสื่อสารเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง และต่อไปเรื่อยๆ ไม่เคยหยุดนิ่ง

2. การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ย้อนกลับมาไม่ได้

การสื่อสารที่เกิดขึ้นในอดีตมีอิทธิพลต่อปัจจุบันและส่งผลไปยังอนาคต เราไม่สามารถสร้างอดีตขึ้นมาได้อีก

3. การสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีการเคลื่อนไหวในความคิด

บุคคลที่กำลังสื่อสารกันอยู่นั้นจะต้องมีการเคลื่อนไหวในความคิดอยู่ตลอดเวลา และจะต้องเอาประสบการณ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทำให้การสื่อสารเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนเพราะเกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าอารมณ์

ความเชื่อ และความรู้สึก ซึ่งการสื่อสารเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกับกระบวนการทางจิตวิทยา และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ที่เกี่ยวข้อง

4. การสื่อสารเป็นกระบวนการที่จะต้องมียุติสัมพันธ์

การสื่อสารของบุคคลเป็นการนำเอาประสบการณ์เข้าร่วมกัน การส่งและการแปลความหมายไม่อาจสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างภายในและภายนอกของแต่ละบุคคล ปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตีความในการสื่อสารของบุคคลแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ด้วยกัน ได้แก่

- ปฏิสัมพันธ์ภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Interaction) เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างภายนอกกับภายในของแต่ละบุคคลเฉพาะตัว เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างเสริมประสบการณ์บุคคล ต้องตีความสิ่งรอบตัวที่เกิดขึ้นเหมือนหรือแตกต่างไปจากบุคคลอื่น ก็เนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์ในตัวบุคคล

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Interaction) เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่านั้น เป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เพราะแต่ละคนย่อมต้องมีการรับปฏิสัมพันธ์ภายในตัวบุคคลของตนให้สามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี

5. การสื่อสารเป็นกระบวนการที่จะต้องมียุติสัมพันธ์

การสื่อสารต้องมีความเกี่ยวข้องกับเวลาและสถานที่ หรือกาลเทศะ สภาพการณ์ของการสื่อสารต้องอาศัยการรับรู้ของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังรวมถึงวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆด้วย

วัชร อนุชา (2540) ได้ให้คำจำกัดความ " การสื่อสาร " หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งส่งข่าวสารไปยังอีกบุคคลหนึ่งมีผลทำให้ผู้รับข่าวสารนั้น เป็นผลการตอบสนองที่อยู่ภายใน และที่แสดงออกมา

ผู้ส่งข่าวสาร ----- ผู้รับข่าวสาร

การสื่อสารประกอบด้วยข่าวสาร 2 อย่างคือ

1. ข่าวสารที่เป็นคำพูด หรือภาษาพูด (วัจนภาษา)
2. ข่าวสารที่ไม่เป็นคำพูด (อวัจนภาษา) หรือภาษาท่าทาง ซึ่งรวมถึงภาษากาย การสบตาดำเนินการ การสัมผัส ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอารมณ์

จากนิยามดังกล่าวนี้สรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการของมนุษย์ในการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความคิดเห็น และอารมณ์ระหว่างกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งกระบวนการสื่อสารมีองค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร ตัวสาร และผู้รับสาร และการสื่อสารทั้งเชิงวัจน และอวัจนต่างก็มีส่วนสำคัญในการสื่อสารระหว่างบุคคล

2.3 รูปแบบของการสื่อสารในครอบครัว

มัทนา ไวทยะโกมล (2529 : 11 – 12) แสดงทัศนะเกี่ยวกับรูปแบบของการสื่อสารในครอบครัว (Family Communication Patterns) โดยพิจารณาคำที่เกี่ยวข้องเป็นแนวคิด คือ

แบบ รูปแบบ หรือแบบแผน (Patterns) หมายถึง พฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติที่กระทำซ้ำๆ จนเกิดเป็นลักษณะที่ชัดเจน แน่นนอน มีแนวโน้มที่สามารถทำนายได้

การสื่อสาร (Communication) คือกระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งสารจากแหล่งหนึ่งไปยังผู้รับสารด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางประการของผู้ที่รับสารถูกส่งจากแหล่งหนึ่งไปยังผู้รับสารด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางประการของผู้ที่ส่งสาร

ครอบครัว (Family) คือความสัมพันธ์ที่แสดงออกโดยการสื่อบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งในที่นี้คือ ระหว่างแม่ กับบุตร เป็นการพิจารณาในระดับบุคคล (Individual) ที่เริ่มดำเนินมาในช่วงเด็ก หรือกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่

เพียร์สัน (Parson. 1989 : 16) กล่าวว่า การสื่อสารในครอบครัวมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ (Symbolic) ในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีการใช้ทั้งคำพูดและท่าทางคำพูดที่ใช้ในการสื่อสารนั้นคือ สัญลักษณ์ทางภาษาถ้อยคำ (Verbal Symbols) และท่าทางการเคลื่อนไหว ร่างกาย การสวมใส่เสื้อผ้า สำเนียงที่พูด การสัมผัส การดมกลิ่น การประสานสายตา การแสดงออกทางสีหน้าและอื่นๆ เป็นสัญลักษณ์ทางภาษาท่าทาง (Non - Verbal Symbols)

การสื่อสารในครอบครัว เป็นการสื่อสารที่เริ่มต้นจากการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวว่าเป็นอย่างไร การสื่อสารจะมีการเปลี่ยนแปลงตามการรับรู้ของตนเอง ในการเลือกใช้คำพูดและท่าทางในการติดต่อกับคนอื่น และการที่เราตีความจากการสื่อสารของบุคคลอื่นๆ ซึ่งการสื่อสารในครอบครัวจะขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ประสบการณ์ และความมีคุณค่าในตนเอง

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น การสื่อสารในครอบครัวเป็นปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งในที่นี้จะเป็นการศึกษาการสื่อสารระหว่างแม่กับลูก ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการสื่อสารของมารดา หมายถึง กระบวนการในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างมารดากับบุตร ที่สื่อความหมาย ความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความคิดเห็น โดยใช้ทั้งภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทาง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและเพิ่มความภาคภูมิใจในตนเองมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัวแบ่งเป็น 2 แนวคิด คือ

1. การแบ่งรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว ตามแนวคิดของ แมคเคลอด เชฟฟี และแวกแมน

(Mcleod, Chaffe and Wackman .1973 : 364 - 394) พฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวที่พิจารณาจากวิธีการอบรมสั่งสอน การให้คำแนะนำตักเตือนของพ่อแม่ที่มีต่อบุตรนั้นเป็นผลรวมของการเน้นย้ำ ยึดถือหรือไม่ยึดถือ 2 แนวทาง หรืออาจจะเรียกว่ามีแนวโน้มในการให้ความสำคัญใน 2 ทิศทางที่ตรงกันข้าม ซึ่งก่อให้เกิดเป็นลักษณะของพฤติกรรมการสื่อสารหรือรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 รูปแบบการสื่อสารที่ยึดถือ แบบแผนของสังคมเป็นหลัก (Socio - Oriented Communication) คือ แบบของความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างพ่อแม่ ลูก ที่ยึดถือสังคมแบบแผนหรือประเพณีเป็นแนวทาง ซึ่งการติดต่อสื่อสารในครอบครัวพยายามคงไว้ ซึ่งความสามัคคีกลมเกลียว มีความสัมพันธ์ที่เข้ากันได้ดี ไม่ขัดแย้งหรือโต้เถียง คล้อยตามกันระหว่างพ่อ แม่กับลูก การอบรมสั่งสอนของ

พ่อแม่กับลูก จะเน้นลูกไม่ให้โต้เถียง หลีกเลี่ยงความขัดแย้งทั้งหลายที่เกิดขึ้น เด็กจะต้องรู้จักระงับความโกรธ และยอมจำนนในการถกเถียงปัญหา เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งหรือความยุ่งยากขึ้น

1.2 รูปแบบการติดต่อสื่อสารที่ยึดถือแนวความคิดเป็นหลัก (Concept - Oriented Communication) คือแบบของความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสาร ระหว่างพ่อแม่ลูกที่ยึดถือเรื่องของแนวความคิด ความเป็นไปได้ ข้อเท็จจริง หรือความถูกต้องในเนื้อหา (Content) ที่สื่อสารกันนั้นเป็นหลักซึ่งในสภาพการสื่อสารในครอบครัวที่มีแนวทางเช่นนี้ เด็กหรือลูกๆ จะได้รับการสนับสนุนหรือให้กำลังใจหรืออบรมจากพ่อแม่ ให้รู้จักแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเปิดเผย ขณะเดียวกันก็ให้ยอมรับฟังความคิดเห็นความเชื่อของผู้อื่นด้วย เด็กจึงมักมีทักษะในการแสดงเหตุผล และรู้จักประเมินปัญหาอย่างรอบคอบ

ในทางปฏิบัติ พฤติกรรมการสื่อสาร ระหว่าง แม่และลูก จะไม่มีลักษณะความสัมพันธ์ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง แต่จะมีการผสมผสานกันระหว่างลักษณะทั้ง 2 แบบ ซึ่งทำให้เกิดรูปแบบการสื่อสารได้ 4 แบบคือ

แบบที่ 1 การสื่อสารแบบอิสระ (Laisser Faire) คือ ลักษณะการสื่อสารระหว่างแม่ลูกนั้น ไม่ไ้เน้นหรือยึดถือทั้งแบบ Socio - Oriented และ Concept - Oriented อย่างมากคือ เป็นไปอย่างอิสระเสรี ไม่มีกรอบหรือแนวทางที่เป็นแบบอย่างว่าลูกจะต้อง เชื่อฟัง คล้อยตามความคิดเห็นทัศนะของแม่ หรือห้ามไม่ให้โต้เถียงขัดแย้ง ในขณะเดียวกันเด็กจะไม่ได้รับคำแนะนำ หรือสนับสนุนจากแม่ให้กล้าเปิดเผยตัวเอง หรือกล้าแสดงความคิดเห็นต่างๆด้วย

แบบที่ 2 การสื่อสารแบบเน้นการเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ (Protective) คือ รูปแบบการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับสังคม ประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งปลูกฝังกันมาเป็นอันดับแรก ในขณะที่ยึดถือหรือให้ความสำคัญต่อเรื่องความคิด ความถูกต้องของเนื้อหา ข้อเท็จจริงที่สื่อความกันนั้นเป็นลำดับรองลงไป การสื่อสารลักษณะนี้ จะแสดงให้เห็นได้จากการที่เด็กจะถูกสอนให้เชื่อฟัง หรือคล้อยตามผู้ใหญ่ เพื่อจะอยู่ร่วมกันในครอบครัว หรือติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีและราบรื่น เด็กจะถูกสอนไม่ให้แสดงความคิดเห็นขัดแย้งโต้เถียง แม้ในความคิดของตนเองจะไม่เห็นด้วยหรือคิดว่าไม่ถูกต้องก็ตาม

แบบที่ 3 การสื่อสารแบบสนับสนุนความคิดของเด็กเป็นหลัก (Pluralistic) คือรูปแบบการสื่อสารที่ให้ความสำคัญในการให้เด็กรู้จักพัฒนาความคิดเห็น ที่เป็นตัวของตัวเอง และกล้าแสดงออก แม้ความคิดเหล่านั้นจะแตกต่างกัน ลักษณะที่สังเกตได้ก็คือ เด็กจะถูกอบรมสั่งสอนให้มีแนวคิดใหม่ๆ และกล้าที่จะแสดงออก โดยการอภิปราย ถกเถียง ในประเด็นเรื่องราวต่างๆในสถานการณ์รอบตัวกับบุคคลอื่นๆ รู้จักกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง โดยไม่ต้องกลัวว่าความคิดเห็นที่ขัดแย้งไม่ตรงกันของแม่นั้น จะทำให้แม่ไม่พอใจ หรือเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ และโดยไม่ต้องห่วงพะวงยึดติดอยู่กับสังคมความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีมากนัก คือ ให้ความสำคัญกับการเชื่อฟังผู้ใหญ่ การคล้อยตาม ความสามัคคีกลมเกลียวเป็นเรื่องรองลงไป

แบบที่ 4 การสื่อสารแบบประนีประนอม (Consensual) มีลักษณะการสื่อสารที่เน้นย้ายึดถือ หรือให้ความสำคัญ ทั้งการติดต่อสื่อสารที่ยึดถือแบบแผนของสังคมเป็นหลัก และการติดต่อสื่อสารที่ยึดถือแนวความคิดเป็นหลัก กล่าวคือ เรื่องของสังคม ประเพณี และแบบแผนที่ยึดถือปฏิบัติปลูกฝังกันมานาน ก็เน้นย้าให้ความสำคัญ ขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยที่จะให้ความสำคัญกับการสอนให้เด็กรู้จักพัฒนาความคิดที่เป็นของตนเอง และกล้าแสดงออก แม้ความคิดเหล่านั้นจะแตกต่างกันก็ตาม

2. การแบ่งรูปแบบการสื่อสาร ตามแนวความคิดของ แคนเทอร์ และเลิร์ (Kantor and Lehr . 1976) ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาวิจัยสาขาการสื่อสาร ได้แบ่งคุณลักษณะ หรือวิธีการของการสื่อสารออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

การสื่อสารแบบปิด (Close Communication)

การสื่อสารแบบเปิด (Open Communication)

การสื่อสารแบบปล่อย (Random Communication)

แต่ละแบบมีข้อดีและข้อเสียในตัวของมันเอง และอาจเป็นแบบวิธีสร้างสรรค์หรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับ การเลือกสรรมาใช้ในแต่ละสถานการณ์

1. การสื่อสารแบบปิด หมายถึง การสื่อสารในครอบครัวที่เข้มงวดมีการวางระเบียบ กฎเกณฑ์ อย่างรัดกุม ผู้ที่กำหนดกฎเกณฑ์ คือ ผู้ที่มีอำนาจสูงสุด ซึ่งมักจะได้แก่พ่อ ผู้กำหนดกฎเกณฑ์จะเป็นผู้ให้ คำแนะนำ และควบคุมกิจกรรมต่างๆของครอบครัวประเดิมของการสนทนา และข้อมูลข่าวสารที่ผ่านสื่อต่างๆ เข้ามา จะต้องถูกกลั่นกรองด้วยข้อจำกัดต่างๆ เพื่อให้เห็นไปตามบรรทัดฐานของครอบครัวซึ่งกำหนดว่า อะไรบ้างที่สมาชิกควรจะได้ประสบพบเห็น และอะไรบ้างที่ไม่ควร

ในครอบครัวแบบนี้ เด็กที่อ่านหนังสือง่ายจะได้รับรางวัลเป็นสิ่งตอบแทน ในทางตรงกันข้ามก็ใช้ การลงโทษสำหรับเด็กที่ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ มีตารางเวลาสำหรับกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน และทุกคนต้อง รักษาระเบียบเช่น จะต้องกลับถึงบ้านไม่ถึง 17.00 น. จะต้องเข้านอนก่อน 22.00 น. ข้อความที่ผู้ใหญ่มัก พูดกับเด็กในครอบครัวแบบนี้ ได้แก่ ข้อความในทำนองที่ชี้ให้เห็นความสำคัญ ของเกียรติยศของวงศ์ตระกูล

ข้อดีของครอบครัวแบบปิดคือ ครอบครัวแบบนี้มักจะแก้ไขสถานการณ์ที่ยุ่งยากได้โดยอาศัยวิธีการ เชิงอำนาจนิยม ซึ่งมีคุณประโยชน์หลายประการ ประการแรก การใช้อำนาจนิยมมักจะมุ่งเน้นให้เกิด ประสิทธิภาพ ประการที่สอง วินัย และการควบคุมพฤติกรรม สามารถให้ความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยแก่ สมาชิกได้เป็นอย่างดี ในกรณีที่สมาชิกประพฤติตามครรลองของกฎ ระเบียบ ประการต่อมา การใช้ ทรัพยากรในครอบครัวแบบนี้ มักจะมีการจัดสรรอย่างรอบคอบ ไม่ปล่อยให้แต่ละคนทำตามอำเภอใจ ส่วน ข้อเสียของครอบครัวแบบปิด คือ ทำให้ลูกหลานไม่อิสระอย่างเต็มที่ปิดกั้นตัวเองจากโลกภายนอก ดำเนิน กิจวัตรประจำวันอย่างเต็มไปด้วยข้อกำหนด

2. การสื่อสารแบบเปิด หมายถึง แบบวิธีการสื่อสารในครอบครัวที่สมาชิกแต่ละคนมีส่วนในการตัดสินใจความเป็นไปต่างๆภายในครอบครัวสูง แต่ละคนมีบทบาทเฉพาะที่จำเป็น กฎระเบียบของครอบครัว เป็นสิ่งที่ผ่อนผัน และเปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น เวลาในการร่วมรับประทานอาหารเย็น อาจเปลี่ยนแปลงโดยการตัดสินใจของคนส่วนใหญ่ในบ้านได้ ประเด็นต่างๆ เป็นเรื่องที่พูดคุยถกเถียงกันได้ การโน้มน้าวใจเป็น วิธีการที่พ่อแม่มักใช้ได้ดีกว่าการแสดงอิทธิพล พ่อแม่จะเป็นหัวหน้าครอบครัวมีอำนาจในการจัดการต่างๆ ภายในบ้าน แต่โครงสร้างของอำนาจก็ไม่ได้เป็นไปอย่างตายตัว แต่ละคนมีสิทธิ์ที่จะเสนอร่วมกัน ตัดสินใจ และดำเนินการได้ ครอบครัวแบบนี้มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก พร้อมกันนั้นก็รับอิทธิพลจากภายนอกอยู่เสมอ ไม่มีการสะกิดกันข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ที่หลั่งไหลมาสู่ครอบครัวเหมือนครอบครัวแบบ ปิด

ข้อดีของครอบครัวแบบเปิด คือ สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิ์ที่จะปรับความต้องการของตนเองให้เข้ากับ ครอบครัว เพราะใช้วิธีการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ ยืดหยุ่นข้างมากเป็นสำคัญ แต่ละคนสามารถมีอิทธิพล

ต่อครอบครัวได้ ครอบครัวแบบเปิดให้โอกาสแก่บุคคลในการเจริญเติบโตสูง ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคมและสติปัญญา อย่างไรก็ตามข้อเสียของครอบครัวประเภทนี้ก็มีได้แก่ การมีสภาพที่ง่ายต่อการแตกแยกขาดความปรองดองกัน เพราะต่างก็ยึดมั่นในความคิดเห็นของตนเมื่อมีข้อขัดแย้งขึ้น สมาชิกในครอบครัวมักมีสิทธิมาเนะ ที่จะเอาชนะกัน การหวังที่อาศัยเสียงเกินกึ่งหนึ่งนั้น พอเป็นไปได้ แต่ที่จะหวังให้ทุกคนเห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์นั้น เป็นไปได้ยาก

3. การสื่อสารแบบปล่อย หมายถึง แบบวิธีการสื่อสารในครอบครัวที่สมาชิกแต่ละคนสามารถทำอะไรตามที่ตนต้องการได้ กฎระเบียบต่างๆมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การอยู่ร่วมกันของสมาชิกครอบครัวแบบนี้ เป็นไปตามสบายในแบบฉบับของตนเรื่องที่แต่ละคนสนใจมักเป็นเรื่องปัจจุบันไม่มีเป้าหมาย ระยะยาวสำหรับอนาคต การใช้ทรัพยากร หรือดำเนินกิจกรรมต่างๆในครอบครัวแบบนี้มักเป็นไปเพื่อจัดการปัญหาเฉพาะหน้าครอบครัวแบบนี้ ติดต่อกับสื่อสารกับบุคคลภายนอกสูง และรับอิทธิพลจากภายนอกมากตามอิทธิพลของสมาชิกแต่ละคน ความเป็นอยู่เป็นไปตามความพอใจของแต่ละคน เช่น ในขณะที่คนอื่น ๆ นอกเหนืออาจจะมีการทำงาน หรือรับประทานอาหาร เวลาอาหารแต่ละมื้อไม่คงที่ ขึ้นอยู่กับการจัดการในชีวิตประจำวัน ของสมาชิกแต่ละคนในสถานการณ์ที่หว่าอะไรตามสภาพ หากเมื่อใดที่ดำเนินไปอย่างราบรื่นเมื่อนั้นเราก็มองเห็นว่า ครอบครัวแบบนี้ ให้โอกาสแก่บุคคลที่จะดำเนินไปอย่างราบรื่น ให้โอกาสแก่บุคคลที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีเสรีภาพสร้างสรรค์แต่หากเมื่อใดที่ดำเนินไปอย่างขลุกขลัก ไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างเพียงพอ

จากการศึกษารูปแบบการสื่อสารซึ่งแบ่งเป็น 2 แนวคิดที่สำคัญได้แก่ แนวคิดของแมคคลอด เชฟฟี และเวดแมน (Mcloed, Chaffe and Wackman) ซึ่งแบ่งรูปแบบการสื่อสารระหว่างแม่ลูก ออกเป็น 4 แบบด้วยกันได้แก่ การสื่อสารแบบอิสระ การสื่อสารแบบเน้นเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ การสื่อสารแบบสนับสนุนความคิดของเด็ก และการสื่อสารแบบประนีประนอม ส่วนอีกแนวคิดหนึ่งได้แก่ แนวคิดของแคนเทอร์และแลร์ (Kantor and Lehr) แบ่งรูปแบบการสื่อสาร ออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ การสื่อสารแบบปิด การสื่อสารแบบเปิด และการสื่อสารแบบปล่อย ซึ่งการแบ่งรูปแบบการสื่อสารทั้ง 2 แนวคิดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ในทางปฏิบัติพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างแม่และลูกจะไม่มีลักษณะเป็นไปในทางใดทางหนึ่ง และจากการศึกษาพฤติกรรมสื่อสาร แม่แสดงต่อบุตรในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การให้ความรู้ การให้โอกาสบุตรแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกแบบต่างๆ แบ่งเป็น 2 ลักษณะที่เด่นชัดคือพฤติกรรมการสื่อสารเชิงบวก เช่น การให้คำชมเชย การตั้งใจฟังบุตรเล่าเรื่องต่างๆ การให้โอกาสบุตรแสดงความคิดเห็นส่วนพฤติกรรมการสื่อสารเชิงลบเช่น การดุด่า การเฉยเมย เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน วัฒนธรรม และอารยธรรมทางตะวันตก ที่มุ่งเน้นความเจริญทางวัตถุ เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลในการดำเนินชีวิตของครอบครัวมากขึ้น ทำให้แม่มีเวลาให้ลูกน้อยลงเพราะสนใจแต่การประกอบอาชีพ การสร้างฐานะทางสังคม หรือให้เวลากับงานสังคมมากเกินไปจนไม่มีโอกาสพูดคุยอบรมลูก ลักษณะเช่นนี้จะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างแม่กับลูก เกิดความไม่เข้าใจกันหรืออาจกล่าวได้ว่าปริมาณการสื่อสารของมารดา มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวด้วยเช่นกัน (เกศศิริ บุญญะอดิชาติ . 2541 : 26)

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการสื่อสารที่แม่แสดงต่อบุตร ได้แก่ การสื่อสารเชิงบวกและการสื่อสารเชิงลบ ซึ่งแม่ในแต่ละคนจะแสดงพฤติกรรมการสื่อสารทั้ง 2 ลักษณะ ดังกล่าว ในปริมาณที่แตกต่างกันไป จากงานวิจัยของศิริพร สิริยากุลได้มีการแบ่งรูปแบบการสื่อสารจากพฤติกรรมการสื่อสารที่แม่แสดงต่อบุตรในเชิงบวก

ได้แก่ การให้คำชมเชย การตั้งใจฟังบุตรเล่าเรื่องต่างๆ การเปิดโอกาสให้บุตรแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกต่างๆ การให้กำลังใจบุตร การพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน เป็นต้น และการสื่อสารเชิงลบ ได้แก่ การดุด่า การตีเตือน

2.4 ความสำคัญของการสื่อสารของมารดา

ครอบครัวนับเป็นกลุ่มสังคมที่เล็กที่สุด และเป็นสังคมแห่งแรกที่เด็ก ที่เกิดมาจะได้รับความรัก ความอบอุ่นจากสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวเป็นกลุ่มสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมากเพราะ ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น มีความรู้สึกขึ้นพื้นฐานในการสร้างพฤติกรรม และแบบแผน หน้าที่ของแต่ละบุคคลในครอบครัวนี้เอง ที่จะเกิดการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยมต่างๆจากพ่อแม่ไปสู่เด็ก กระบวนการถ่ายทอดนี้ คือการสื่อสารนั่นเอง ซึ่งในแต่ละครอบครัวก็จะแตกต่างกัน เพราะในแต่ละครอบครัวย่อมมีการพัฒนารูปแบบลักษณะเฉพาะขึ้นมา (เกศศิริ บุญญะอดิชาติ .2541 : 27)

มารดาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ความแตกต่างของการสื่อสารของมารดาเหล่านี้ มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก การที่เด็กได้รับรูปแบบการสื่อสารของมารดาทุกวัน เด็กก็จะซึมซับรูปแบบการสื่อสารนั้น ซึ่งอาจส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ เพราะการที่เด็กจะมีความฉลาดทางอารมณ์เป็นเช่นไร ขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้นการสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่แม่ต้องเรียนรู้ แม่จำเป็นต้องสร้างทักษะทั่วไปในการส่งและรับสารทั้งนี้เพราะในกิจกรรมต่างๆที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแม่กับเด็กไม่ว่าจะเป็นการอบรมสั่งสอนตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่างๆของเด็กที่เกิดขึ้นตามขั้นตอนของการพัฒนาตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่นนั้น แม่ต้องกระทำผ่านกระบวนการสื่อสารทั้งสิ้นในทางตรงกันข้ามหากแม่ไม่สามารถสื่อสารกับลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะประสบความล้มเหลวในการอบรมเลี้ยงดู (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ .2530 : 59)

วัชร อนาคต นักสังคมสงเคราะห์ศูนย์สุขวิทยาจิตพบว่าเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์มาจากครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายในจำนวนใกล้เคียงกัน แต่เมื่อศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาเนื่องมาจากการสื่อสารในครอบครัวเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารที่แสดงถึงการดำเนินชีวิต การไม่พอใจซึ่งเป็นทางลบมากกว่าทางบวก (วัชร อนาคต .2540 : 31 – 32)

การสื่อสารประกอบด้วยข่าวสาร 2 อย่างคือ

1. ข่าวสารที่เป็นคำพูด หรือภาษาพูด (วัจนภาษา)
2. ข่าวสารที่ไม่เป็นคำพูด(อวัจนภาษา)หรือภาษาท่าทางซึ่งรวมถึงภาษากาย การสบตา น้ำเสียง การสัมผัส ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอารมณ์

การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ดังได้กล่าวแล้วว่าปัญหาในครอบครัวส่วนใหญ่เช่นความขัดแย้งในครอบครัวระหว่างสามีภรรยา พ่อแม่ลูกและกับสมาชิกคนอื่นๆในครอบครัว เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้อง มีสาเหตุเพราะมีการสื่อสารในครอบครัวที่ไม่เหมาะสม ซึ่งทั้งนี้เนื่องมาจาก

1. การที่ไม่เคยเรียนรู้เรื่องการสื่อสารมาก่อน
2. การมีความขัดแย้งมานาน จนไม่อาจสื่อสารที่ดีต่อกันได้

การสื่อสารที่เหมาะสม จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ครอบครัวมีความมั่นคง มีความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตของสมาชิกในครอบครัวด้วย

ในแต่ละครอบครัว สามารถปรุงแต่งชีวิตครอบครัวให้มั่นคงได้โดยใช้ทักษะพื้นฐานของการสื่อสารดังนี้

1. สื่อความประทับใจ (Appreciations) เป็นการแสดงความชื่นชมต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความจริงใจ ไม่ป้อยอนเกินเหตุ ผู้ฟังรู้สึกผ่อนคลายมีความสุข มีความภาคภูมิใจ เช่น " คุณใส่ชุดนี้แล้วดูเรียบ แต่เก "

2. สื่อความกังวลใจ ห่วงใย (Worries) เป็นการบอกกล่าวถึงความรู้สึกที่กังวลออกมาในเวลาที่เหมาะสม เป็นการช่วยลดความเก็บกดลงได้เช่น

" ฉันรู้สึกไม่สบายใจ เป็นห่วงคุณในช่วงที่คุณต้องขับรถกลับบ้านตอนที่คุณเมา "

3. การให้ข้อมูลใหม่ (New Information) การให้ข้อมูลใหม่ เป็นการบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ การนัดหมาย ความชื่นชมในความสำเร็จของบุคคล หรือการหากิจกรรม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวทราบข้อมูลเดียวกัน มีความเข้าใจเหมือนกัน นำไปสู่ความภาคภูมิใจแก่บุคคลที่ประสบความสำเร็จด้วย

4. สื่อข้อสงสัย หรือไม่เข้าใจ เป็นการสื่อให้อีกฝ่ายทราบ เพื่อขอให้อธิบายสิ่งที่สงสัยนั้นเพิ่มเติม แทนที่จะเก็บไปคิด หรือเข้าใจเอง ซึ่งมักจะเป็นทางลบมากกว่าทางบวก

5. สื่อความไม่พอใจ พร้อมข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ (Complaints Recommendation) เป็นการแลกเปลี่ยนปัญหาซึ่งกันและกัน และผู้เสนอปัญหามีโอกาสเสนอทางแก้ไขที่เป็นไปได้ เพราะผู้ที่ทราบปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุด เกี่ยวกับการแก้ปัญหา ดีกว่าจะให้ผู้อื่นตัดสินว่าไม่ถูกต้อง หรือไม่ควรเป็นอย่างนั้น ซึ่งการสื่อเช่นนี้ จะเป็นการเปิดเผยความไม่พอใจ ความโกรธและแสดงออกมาในทางที่เหมาะสม

6. สื่อความหวัง ความปรารถนา (Hopes and Wisher) เป็นการแบ่งปันความหวัง ความปรารถนาต่อกัน โดยการพูดให้ผู้อื่นทราบถึงความหวัง และความปรารถนา ที่เราจะกระทำให้เป็นจริงแต่จะได้รับการตอบสนองหรือไม่ก็ตาม แต่เมื่อเรากล่าวถึงความหวัง ความปรารถนาออกไปแล้วอาจมีการรวมพลัง เพื่อให้ความหวังนั้นเป็นผลสำเร็จก็ได้ เช่น การที่ลูกมีความปรารถนาอยากสอบได้เกรดดี ๆ อยากเป็นที่รักของครู พ่อแม่ ก็สามารถจะสนองตอบโดยการให้กำลังใจ ให้ความชื่นชม เป็นการช่วยเพิ่ม Self Esteem (ความเชื่อมั่น) ให้แก่ลูกได้

7. อารมณ์ขันการให้คำพูดที่แทรกอารมณ์ขันจะช่วยให้บรรยากาศในการพูดคุยคลายความตึงเครียดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันของคนเราต้องประสบความเครียดของการจราจร ความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน ก็มีคำพูดที่ช่วยผ่อนคลายความรู้สึกภายในขึ้นได้มาก

ดังนั้นการสื่อสารที่ดีในครอบครัว จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวัน แม้ว่าในสังคมไทยเราจะไม่ค่อยได้คำนึงถึงการสื่อสารว่า มีความสำคัญมาก่อน จึงจะเห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า " พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง " ทำให้กลายเป็นคนเงียบ ไม่อยากพูดออกความเห็น เกิดความเครียดและกดดันในครอบครัว นำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตในครอบครัว (เบญจพร ปัญญาภรณ์.2537 : 34) จะเห็นได้ว่าการสื่อสาร เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เติบโตตามศักยภาพ ทั้งในด้านร่างกาย

อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การสื่อสารที่เหมาะสมระหว่างเด็กกับพ่อแม่ นั้น จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีระหว่างกัน ซึ่งถือเป็นแนวทางส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาไปในแนวทางอันพึงประสงค์ และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมต่อไป

รูปแบบการสื่อสารกับความฉลาดทางอารมณ์

เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ถ้าเด็กมีคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์แล้ว ก็จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้การอบรมสั่งสอนเพื่อการพัฒนาเด็กจึงเป็นกิจกรรมที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรจะให้ความสำคัญและดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ดังเช่น งานวิจัยของ พัทธี เขยจรรยา และประทุม ฤกษ์กลาง (2531: 1-2) รายงานว่า สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมให้มีการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง พ่อ แม่ และบุตร ซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัว โดยอาศัยรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว (Family Communication Potterns)ซึ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการสื่อสารของพ่อแม่ ผู้ปกครองซึ่งควรจะประกอบไปด้วย บุคลิกที่ดี อารมณ์แจ่มใส น้ำเสียงนุ่มนวลชวนฟัง พูดส่งเสริมให้กำลังใจให้คำแนะนำ และการสนับสนุน พร้อมทั้งจะช่วยแก้ไขข้อสงสัย และปัญหาต่างๆให้แก่บุตร ตลอดจนเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นยอมรับฟัง และเคารพในความคิดเห็นของเด็กๆในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัวรูปแบบต่างๆ ดังกล่าวมานี้จะเป็นการสร้างความรัก ความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจผ่อนคลายปัญหาระหว่างพ่อแม่ และเด็ก ซึ่งสิ่งนี้คือการพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์ นอกจากนี้ยังเป็นการอบรมสั่งสอนเด็ก และวัยรุ่นให้เรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคม การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่มีความสำคัญต่อรูปแบบ หรือลักษณะการสื่อสารในครอบครัวยังมีน้อยมาก ส่วนใหญ่งานวิจัยมักให้ความสนใจในการศึกษาแบบฉบับของการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่ามีลักษณะเป็นเช่นใด และอย่างไร และประเภทของการอบรมเลี้ยงดูนั้นก่อให้เกิดคุณลักษณะอะไรบ้างในตัวเด็กที่สังคมต้องการ แต่ไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องของการสื่อสารระหว่างบุคคลภายในครอบครัวโดยเฉพาะต่อสุขภาพจิตของครอบครัวโดยรวม นอกจากนี้การสื่อสารมีความสำคัญต่อบุคคล เพราะการสื่อสารเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ครอบครัวมีการปรับตัวดี ทักษะการสื่อสารที่ดี ทำให้ความเข้าใจในความรูสึกของอีกฝ่าย การพูดจาประคับประคองอีกฝ่ายหนึ่ง การเล่าความรู้สึกความต้องการของกันและกันและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ดังที่ อุทุมพร ตรังคสมบัติ (2534 : 64) กล่าวว่า การสื่อสารที่ไม่เหมาะสมหรือมีการตำหนิ วิพากษ์วิจารณ์ จะทำให้เกิดความรู้สึกทางลบ เช่น โกรธ เสียใจ สับสน ทั้งยังทำให้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความสามารถในการปรับตัวลดลง การใช้คำพูดเชิงลบหรือมีเจตคติเชิงลบต่อคนในครอบครัว อาจทำให้สมาชิกที่เปราะบางทางชีวภาพอยู่แล้ว เกิดความเครียดมากขึ้น เพียร์สัน (Pearson .1989 : 23)กล่าวว่า การสื่อสารทำให้เราสามารถสร้างความเข้าใจ และให้กำลังใจกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อสร้างความเป็นตัวของตัวเอง เพื่อจัดการกับความตึงเครียด และมีการตัดสินใจที่ดี สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อครอบครัวมาก

จะเห็นได้ว่า การสื่อสารในครอบครัวมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์ โดยเฉพาะการสื่อสารของมารดาที่แสดงต่อบุตร เพราะทักษะการสื่อสารที่ดีเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสื่อสาร

งานวิจัยในต่างประเทศ

เกลส์เชอร์ (Glaser.1977) ที่ทำการศึกษาลักษณะการสื่อสารระหว่างบิดากับบุตรวัยผู้ใหญ่ ตอนต้นที่ป่วยเป็นโรคจิตเภท จำนวน 10 ครอบครัว เปรียบเทียบกับครอบครัวปกติอีก 10 ครอบครัว ทำการศึกษาโดยใช้ภาพหยดหมึกหลายภาพเป็นสถานการณ์ กระตุ้นแล้ววัดลักษณะการสื่อสารใน 3 สภาวะ คือ สภาวะที่วัดสมาชิกทีละคน วัดบิดากับมารดาด้วยกัน และบิดามารดากับบุตร โดยอัดเสียงไว้แล้วนำไปวิเคราะห์ภายหลังผลปรากฏว่าครอบครัวที่มีผู้ป่วยนั้นมีการสื่อสารที่ผิดปกติมากกว่าในครอบครัวที่ไม่มีผู้ป่วย กล่าวคือ มักจะมีการเปลี่ยนหัวข้อในการสื่อสารบ่อยๆ และพยายามที่จะเบนเป้าหมายการสื่อสารไปที่เรื่องเกี่ยวกับครอบครัวการสื่อสารที่ผิดปกตินี้พบในการวัดทั้ง 3 สภาวะ นอกจากนี้การวิจัยนี้ได้กระทำเพื่อ

ตรวจสอบสมมติฐานที่ขัดแย้งกัน 2 ประการ ได้แก่ สมมติฐานแรก คือ การสื่อสารที่ผิดปกติของบิดามารดา เป็นสาเหตุทำให้เด็กเป็นโรคจิตเภท ส่วนสมมติฐานที่สองคือ การที่เด็กป่วยเป็นโรคจิตเภท ทำให้สมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวต้องสื่อสารตัวอย่างผิดปกติ ซึ่งในการวิจัยนี้พบว่า ในสภาพที่บิดามารดาถูกวัดเป็นคู่ตามลำพังนั้น มีการสื่อสารที่ผิดปกติมากกว่าเมื่ออยู่ในสภาพการวัดที่มีบิดามารดาและบุตรร่วมกันผลนี้พบทั้งครอบครัวที่ป่วยและในครอบครัวที่ปกติด้วยเกลส์เชอร์ จึงสรุปว่า ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานข้อแรกที่ว่า การสื่อสารที่ผิดปกติของบิดาและมารดาเป็นสาเหตุทำให้เด็กเป็นโรคจิตเภท

ซิลเบิร์กเบิร์ก (Silberg . 1977) เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัว ศึกษาพฤติกรรม การพูดและคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรวัยรุ่นที่มีปัญหาทางอารมณ์ 10 ครอบครัว โดยทำการสัมภาษณ์ซึ่งมีคำถามเป็นโครงสร้างกำหนดไว้ ครอบครัวละ 1 ชั่วโมง และมีผู้ตัดสิน 3 คน นั่งอยู่หลังกระจกที่มองเห็นทางเดียว พบว่าครอบครัวปกติแตกต่างจากครอบครัวผิดปกติทั้งสองประการในหลายด้าน ได้แก่ ปริมาณการปรับปรายบุตรว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาภายในครอบครัว ความแจ่มชัดในการติดต่อสื่อสารกัน ปริมาณการปฏิสัมพันธ์กัน ความสามารถในการตัดสินใจร่วมกัน ความร่วมมือกันและอิสระในการแสดงออก นอกจากนี้ยังมีข้อที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ครอบครัวของเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์กับครอบครัวของเด็กที่ติดยาเสพติดมีความคล้ายคลึงกันในด้านต่างๆ ที่ศึกษาดังรายละเอียดที่กล่าวไว้ข้างต้น

ยูโซฟ (Yusof .1984) ซึ่งทำการศึกษาเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัว คือ การสื่อสารของบิดามารดากับบุตรวัยรุ่น มโนภาพแห่งตนของบุตรวัยรุ่น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยผู้ปกครองของนักเรียนและนักเรียนระดับ 8 จากโรงเรียนมัธยมในประเทศมาเลเซีย จำนวนทั้งสิ้น 341 คู่ เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบผลที่น่าสนใจ คือ การสื่อสารของบิดามารดากับบุตรวัยรุ่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับมโนภาพแห่งตนของบุตรวัยรุ่น และการสื่อสารของบิดามารดากับวัยรุ่นก็มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มบุคคลวัยรุ่นที่มีมโนภาพแห่งตนสูง จะมีการรับรู้เกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัวในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มบุคคลวัยรุ่นที่มีมโนภาพแห่งตนสูง จะมีการรับรู้เกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัวในทางบวกมากกว่ากลุ่มที่มีมโนภาพแห่งตนต่ำ ผลทั้งหมดนี้มีความเชื่อมั่นได้ทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ.05

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในครอบครัวกับตัวแปรต่างๆ จะเห็นได้ว่าในระยะแรกเป็นงานวิจัยต่างประเทศที่แสดงให้เห็นความสำคัญของการสื่อสารที่มีต่อบุคลิกภาพ ซึ่งศึกษาในผู้ป่วยจิตเภทหรือศึกษาในครอบครัวที่มีปัญหา แต่ต่อมาในระยะหลังเริ่มมีการศึกษาถึงผลของการสื่อสารใน

ครอบครัวต่างๆ ไปด้วยกัน เช่น โภชนาแห่งตนหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งความเป็นจริงตามบทบาทหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดู สันสอนบุตรให้เป็นคนดีมีศีลธรรม บังคับให้ต้องใช้การสื่อสารระหว่างพ่อแม่กับลูก ดังนั้น การสื่อสารในครอบครัวจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

งานวิจัยในประเทศ

ศิริพร พูลรักษ์ (2539) ได้ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็กและวัยรุ่น ซึ่งพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นองค์ประกอบ ส่วนสมรรถนะส่วนบุคคลของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของโกแมน (Goleman .1998) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษากับเด็กและวัยรุ่นที่กำลังศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 6 และอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน 1,044 คนพบว่า เด็กและวัยรุ่นที่ได้รับการสื่อสารในครอบครัวที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กและวัยรุ่นที่ได้รับการสื่อสารเชิงบวกปริมาณมาก แต่เชิงลบปริมาณน้อยมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคมสูงกว่า เด็กและวัยรุ่นที่ได้รับการสื่อสารแบบอื่น

เกศศิริ บุญญะอดิชาติ (2541) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารในครอบครัว และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่ 4 ของความฉลาดทางอารมณ์ ตามแนวคิดของโกแมน (Goleman .1998) พบว่านักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสื่อสารในครอบครัวที่แตกต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในส่วนการสื่อสารจากบิดา และมารดาและรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่เหมาะสมที่สุดคือการสื่อสารในครอบครัว รูปแบบที่ 2 ที่มีการสื่อสารเชิงบวกปริมาณมาก แต่การสื่อสารเชิงลบปริมาณน้อย

อุษา พิพัฒน์สาธุกิจ (2544) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวกับบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ในโครงการพัฒนา และส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท) พบว่า 1. การสื่อสารเชิงบวกจากบิดาและการสื่อสารเชิงบวกจากมารดามีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2. การสื่อสารเชิงบวกจากมารดาเป็นตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายบุคลิกภาพ นักวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยมีอำนาจการทำนายร้อยละ 11.3 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนายเท่ากับ 7.14 3. นักเรียนเพศชายมีบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ไม่แตกต่างจากนักเรียนเพศหญิง 4. นักเรียนที่ได้รับการสื่อสารจากบิดาและจากมารดามีบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่เหมาะสมที่สุด คือการสื่อสารในครอบครัวรูปแบบที่ 2 ซึ่งเป็นการสื่อสารที่มีเชิงบวกปริมาณมากแต่มีการสื่อสารเชิงลบปริมาณน้อย 5. นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูง และปานกลางมีบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ไม่แตกต่างจากนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำ 6. นักเรียนที่ได้รับและไม่ได้รับการจัดเสริมความรู้ทางวิชาการ / การจัดโปรแกรมเสริม พสวท มีบุคลิกภาพ นักวิทยาศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งนักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ อนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 และอาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดา ในโรงเรียนจังหวัดนครนายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติและสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ซึ่งมีโรงเรียน ทั้งหมด จำนวน 147 โรงเรียน และมีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 3,483 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งนักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ อนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 และอาศัยอยู่กับบิดามารดา ในโรงเรียนจังหวัดนครนายก จำนวน 160 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สำรวจจำนวนนักเรียน และรายชื่อของโรงเรียนในจังหวัดนครนายก ทั้งสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน
2. ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนอนุบาลประจำอำเภอ 4 อำเภอมาจำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลนครนายก โรงเรียนอนุบาลองครักษ์ โรงเรียนอนุบาลบ้านนาและโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลคริสตสงเคราะห์ รวม 4 โรงเรียน จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 147 โรงเรียน

3. สอบถามข้อมูลนักเรียน จากครูประจำชั้นเพื่อคัดเลือกนักเรียนที่มารดามีการศึกษาระดับปริญญาตรี มาโรงเรียนละ 20 คน และมารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มาโรงเรียนละ 20 คน ดังรายละเอียดที่แสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนผู้ปกครองนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำแนกตามโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวนผู้ปกครองนักเรียนตามระดับการศึกษาของมารดา	
	การศึกษาของมารดาในระดับต่ำ	การศึกษาของมารดาในระดับสูง
โรงเรียนอนุบาลนครนายก	20	20
โรงเรียนอนุบาลบ้านนา	20	20
โรงเรียนอนุบาลองครักษ์	20	20
โรงเรียนอนุบาลศรีสทิงเคราะห	20	20
รวม	80	80

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ฉบับ คือ แบบวัดการสื่อสารของมารดา และแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย 5 – 6 ปี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดการสื่อสารของมารดา แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวเด็กและมารดา ข้อคำถามตอนนี มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามวิธีการสื่อสารของมารดา มีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) 4 ระดับ คือ บ่อยมาก บ่อยๆ นานๆครั้ง ไม่เคยเลย จำนวน 40 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็นข้อความทางบวก 20 ข้อ และข้อความทางลบ 20 ข้อ

เกณฑ์ให้คะแนน แบบวัดการสื่อสารของมารดา ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. ข้อความทางบวก

ใช้เกณฑ์การตรวจให้คะแนนดังนี้

บ่อยมาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
บ่อยๆ	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
นานๆครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
ไม่เคยเลย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1	คะแนน
2. ข้อความทางลบ

ใช้เกณฑ์การตรวจให้คะแนนดังนี้

บ่อยมาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1	คะแนน
---------	-------------------	---	-------

บ่อยๆ	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
นานๆครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
ไม่เคยเลย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4	คะแนน

ฉบับที่ 2 แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์เด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยยึดแนวคิดของสโลเวย์และเมเยอร์ รวมกับของกรมสุขภาพจิต มีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า

(Rating Scale) 4 ระดับ คือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง จริงมาก จำนวน 18 ข้อ

เกณฑ์ให้คะแนน แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 5 – 6 ปี ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. ข้อความทางบวก	ใช้เกณฑ์การตรวจให้คะแนนดังนี้		
จริงมาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
ค่อนข้างจริง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
จริงบางครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
ไม่จริง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1	คะแนน
2. ข้อความทางลบ	ใช้เกณฑ์การตรวจให้คะแนนดังนี้		
จริงมาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1	คะแนน
ค่อนข้างจริง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
จริงบางครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
ไม่จริง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4	คะแนน

วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

แบบวัดการสื่อสารของมารดา ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการสื่อสารในครอบครัวของ วรณดี หมูเย็น (2544) มาปรับปรุงเพื่อใช้ในงานวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการปรับปรุงแบบวัด

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของมารดาสำหรับเด็กปฐมวัย

1.2 นำแบบวัดการสื่อสารในครอบครัว ของวรรณดี หมูเย็น (2544) มาปรับปรุงในเรื่อง ภาษา ให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

1.3 นำแบบวัดการสื่อสารที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาความ

เหมาะสม จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

1.3.1 ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ข้าราชการบำนาญ ประจำ
ภาคจิตวิทยาแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

1.3.2 รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน ศาสตรภัทร อาจารย์ประจำภาคจิต
วิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

1.3.3 อาจารย์สุทธวิพรรณ พิศักดีโสภณ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

1.4 เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมแล้ว นำแบบวัดมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

1.5 นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วในข้อ 1.4 มาเป็นแบบวัดการสื่อสารของมารดา

2. การหาคุณภาพของแบบวัดการสื่อสารของมารดา

2.1 นำแบบวัดการสื่อสารของมารดา ที่ได้รับการแก้ไขแล้วไปทดสอบกับผู้ปกครอง
ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลคริสตสงเคราะห์ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
ศึกษา จำนวน 20 คน แล้วนำผลที่ได้รับมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.2 หาค่าอำนาจนำแนกโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนข้อคำถามกับคะแนน
รวมของข้อคำถามอื่นๆ

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการสื่อสารของมารดาที่วิเคราะห์ได้จากข้อ 2.2 โดยใช้
สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดดังนี้
ค่าความเชื่อมั่นที่วัดการสื่อสารของมารดาเชิงบวก เท่ากับ .91 ค่าความเชื่อมั่นที่วัดการสื่อสารของมารดาเชิง
ลบ เท่ากับ .80

ฉบับที่ 2 แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ของเด็กปฐมวัย 5 – 6 ปี

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย 5 – 6 ปี เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยนำแนวคิด
ของสโลเวย์และเมเยอร์ รวมกับของ กรมสุขภาพจิต แบบ 4 สเกล ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างแบบวัดความ
ฉลาดทางอารมณ์ ของเด็กปฐมวัย 5 – 6 ปี ดังนี้

1. ขั้นตอนการ

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความ
ฉลาดทางอารมณ์

1.2 นำแนวคิดของสโลเวย์และเมเยอร์ รวมกับแบบวัดของกรมสุขภาพจิตมาสร้างข้อคำถามให้
สอดคล้องกับเด็กปฐมวัย

1.3.1 ศาสตราจารย์. ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ข้าราชการบำนาญ ประจำ
ภาคจิตวิทยาแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

1.3.2 รองศาสตราจารย์. ดร. ดวงเดือน ศาสตราจารย์ อธิการบดี
จิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

1.3.3 นายชาญวิทย์ จรัสสุทธิธร ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา เขตการ
ศึกษา 11

1.4 เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมแล้ว นำแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

1.5 นำแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ที่ได้ในข้อ 1.4 มาเป็นแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์
ของเด็กปฐมวัย

2. การหาคุณภาพของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย 5 – 6 ปี

2.1 นำแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย 5 – 6 ปี ที่ได้รับการแก้ไขแล้วไป
ทดสอบกับผู้ปกครอง ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลคริสตสงเคราะห์ที่มีลักษณะคล้ายกับ
กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 20 คน แล้วนำผลที่ได้รับมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.2 หาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนข้อคำถามกับคะแนน
รวมของข้อคำถามอื่นๆ

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย 5 – 6 ปี ที่
วิเคราะห์ได้จากข้อ 2.2 โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้
ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ เท่ากับ .81

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวัดการสื่อสารของมารดา และแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของ
เด็กปฐมวัย มาทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ใน
การเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน ทั้ง 4 โรงเรียน เพื่อขออนุญาตในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล

3. เมื่อผู้บริหารของโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียน อนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วผู้วิจัยดำเนินการ
ดังต่อไปนี้

3.1 ติดต่อประสานงานกับครูประจำชั้นนักเรียนห้องกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายความมุ่งหมาย
วัตถุประสงค์และประโยชน์ที่จะได้รับจากการเก็บข้อมูล

3.2 เตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน เพื่อเตรียมให้ครูประจำชั้นแจกให้นักเรียนนำกลับไปให้ผู้ปกครองกรอกข้อมูล

4. เก็บรวบรวมแบบวัดการสื่อสารของมารดาและแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ คืนจากครูประจำชั้น ทั้ง 4 โรงเรียน

5. นำแบบวัดการสื่อสารของมารดาและแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ได้รับทั้งหมด มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version 10 ดังนี้

1. ตรวจสอบและแนบแบบวัดการสื่อสารของมารดา และแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 5 – 6 ปี ตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. แยกประเภทแบบวัด จำแนกตามตัวแปรต่างๆ ที่วิเคราะห์
3. กำหนดหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรสองกลุ่ม โดยใช้ $t - test$
5. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปร และทดสอบนัยสำคัญของความสัมพันธ์ด้วย $t - test$
6. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และค่านำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ (Beta) โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย $F - test$ และ $t - test$ ตามลำดับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

1.1 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของข้อคำถามกับคะแนนรวมจากข้ออื่นๆ ที่เหลือทั้งหมด คำนวณโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product – Moment Correlation) r_{xy} ซึ่งมีสูตรดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.2545 : 84)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่ม
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้ออื่นๆที่เหลือทุกข้อ

1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายในโดยใช้สูตร (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ .2545 : 131)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าความเที่ยงของเครื่องมือวัด
	K	แทน	จำนวนข้อคำถามของเครื่องมือวัด
	$\sum S_i^2$	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	$\sum S_x^2$	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับของเครื่องมือวัด

2. หาค่าสถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าเฉลี่ย(Mean) ใช้สูตร(บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ . 2521 : 36)

$$\overline{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\overline{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2.2 หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ . 2521 : 56)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$(\sum X)^2$	แทน	จำนวนคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	กำลังสองของผลรวมคะแนนทั้งหมด

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย ใช้สูตร t – test

(บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ . 2545 : 186)

$$t = \frac{\overline{X_1} - \overline{X_2}}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

t	แทน	ค่าที่พิจารณาใน t – distribution
$\overline{X_1}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่หนึ่ง
$\overline{X_2}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่สอง
S_1^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่หนึ่ง
S_2^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่สอง
n_1	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างที่หนึ่ง
n_2	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างที่สอง

3.2 หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรใช้สูตร สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังนี้

(บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ 2545 : 84)

$$r_{xy} = \frac{N\Sigma XY - (\Sigma X)(\Sigma Y)}{\sqrt{[N\Sigma X^2 - (\Sigma X)^2][N\Sigma Y^2 - (\Sigma Y)^2]}}$$

เมื่อ	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่ม
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้ออื่นๆที่เหลือทุกข้อ

และทดสอบนัยสำคัญของ R ด้วยสูตร F-test (Hingle Wiersma Jurs .1998 : 474)

$$F = \frac{R^2}{(1-R^2)/(n-k-1)}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงแบบเอฟ (F – distribution)
	R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
	n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	df ₁	แทน	k
	df ₂	แทน	n – k – 1

ทดสอบนัยสำคัญของ β ด้วยสูตร t-test (Hingle Wiersma Jurs .1998 : 469)

$$t = \frac{b_i}{SE_{bi}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าการแจกแจงทีของน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบของ ตัวแปรอิสระแต่ละตัว
	b_i	แทน	น้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระแต่ละตัวในรูปคะแนนดิบ
	SE_{bi}	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญของ ตัวแปรอิสระแต่ละตัวในรูปคะแนนดิบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาค้นคว้าเรื่องรูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ ได้กระทำตามลำดับความมุ่งหมายการศึกษาค้นคว้า ที่กำหนดไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อความหมายที่ตรงกัน ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
SD	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
B	แทน	สัมประสิทธิ์ถดถอย
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ
Beta	แทน	ค่านำหนักความสำคัญสัมพัทธ์
Std.Error	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ย
t - test	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t - distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาใน F - distribution
k	แทน	จำนวนข้อคำถาม
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < .05$
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < .01$
***	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < .001$

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำอธิบายตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกัน

ตอนที่ 3 ผลของการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดา ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

1.1 การวิเคราะห์ตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบวัดการสื่อสารของมารดา มาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อ ดังแสดงในตาราง 2 และ 3

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อ ของการสื่อสารทางบวกของมารดา

วิธีที่แม่ปฏิบัติต่อลูก	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. แม่หักท่ายลูกหรือได้ถามทุกข์สุขพร้อมสัมผัสตัวลูกเช่นลูบศีรษะ แตะไหล่ เป็นต้น	3.60	.49	มากที่สุด
2. ในกรณีที่ต้องปฏิเสธคำขอร้องของลูกแม่จะชี้แจงเหตุผลประกอบ	3.70	.46	มากที่สุด
3. แม่พูดคุยกับลูกด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม	3.45	.50	มาก
4. แม่ได้ถามทุกข์ สุขของลูก	3.65	.48	มากที่สุด
5. เมื่อลูกพูดคุยเล่าเรื่องต่างๆแม่จะตั้งใจฟัง	3.55	.50	มากที่สุด
6. เมื่อลูกเริ่มทำอะไรใหม่ๆ เช่นสร้างสรรคงานใหม่ๆหรือทำ ความดี แม่จะให้กำลังใจและคำแนะนำ	3.55	.59	มากที่สุด
7. เมื่อลูกนำปัญหาไปปรึกษา แม่จะให้คำแนะนำอย่างดี	3.45	.59	มาก
8. เมื่อลูกผิดหวัง แม่จะพูดปลอบใจ	3.50	.74	มากที่สุด
9. แม่รับฟังเรื่องกลุ้มใจของลูกเสมอ	3.35	.97	มาก
10. แม่เล่าเรื่องสนุกๆให้ลูกฟัง	2.95	.67	มาก
11. เมื่อลูกไม่สบายแม่ได้ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด	3.90	.30	มากที่สุด
12. เมื่อลูกทำอะไรผิดพลาด แม่ให้คำแนะนำแก้ไข	3.50	.59	มากที่สุด
13. เมื่อไม่พอใจการกระทำของลูก แม่จะไม่ดุด่า แต่จะตักเตือน	3.40	.67	มาก
14. แม่ถามถึงเหตุผลเมื่อลูกไม่ทำตามคำแนะนำของพ่อแม่	3.10	.63	มาก

ตาราง 2 (ต่อ)

วิธีที่แม่ปฏิบัติต่อลูก	$\bar{X}$	SD	ระดับ
15. ก่อนการลงโทษลูก แม่ได้ชี้แจงความผิดจนลูกเข้าใจ และยอมรับเสียก่อน	3.20	.68	มาก
16. แม่พูดกับลูกด้วยถ้อยคำที่สุภาพ	3.40	.50	มาก
17. ในการสนทนากับลูก แม่จะแทรกมุกตลก	2.65	.73	มาก
18. แม่ใช้วิธีอธิบาย เพื่อให้ลูกรู้ว่าสิ่งใดควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ	3.50	.59	มากที่สุด
19. แม่รับฟังความคิดเห็นของลูกเสมอ	3.50	.59	มากที่สุด
20. ขณะที่ลูกเล่าความทุกข์ใจของลูกให้แม่ฟัง แม่มักปลอบใจลูกด้วยการสัมผัส เช่น กอด ลูบศีรษะ จับมือ เป็นต้น	3.55	.81	มากที่สุด
รวม	68.45	7.50	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 พบว่า การสื่อสารทางบวกของมารดา อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 11ข้อ โดย เมื่อลูกไม่สบายแม่ได้ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับแรก ในกรณีที่ต้องปฏิเสธคำขอร้องของลูกแม่จะชี้แจงเหตุผลประกอบ อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับสอง และ แม่ไต่ถามทุกข์ สุขของลูก อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นอันดับสาม

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อ ของการสื่อสารทางลบของมารดา

วิธีที่แม่ปฏิบัติต่อลูก	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. เมื่อแม่โกรธลูก แม่เคยพูดว่าอยากให้ลูกไปให้พ้น	3.35	.48	มาก
2. แม่จะดุหรือตำหนิลูกเมื่อลูกแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับแม่	3.05	.50	มาก
3. เมื่อลูกนำเรื่องที่ไม่สบายใจมาปรึกษา แม่มักแสดงอาการเฉยเมย	3.95	.22	มากที่สุด
4. เมื่อเกิดเรื่องเข้าใจผิดระหว่างแม่กับลูก แม่จะไม่ยอมรับฟังเหตุผลที่ลูกชี้แจง	3.00	.84	มาก
5. เมื่อทำผิด แม่จะดุตำหนิหรือทำโทษลูกมากเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ	3.15	.66	มาก

ตาราง 3 (ต่อ)

วิธีที่แม่ปฏิบัติต่อลูก	$\bar{X}$	SD	ระดับ
อารมณ์ของแม่			
6. แม่จะทำโทษลูกทันที โดยไม่ถามเหตุผลในการกระทำผิดพลาดของลูก	3.80	.40	มากที่สุด
7. เมื่อลูกทำความดี แม่มักเฉยเมย	3.85	.48	มากที่สุด
8. แม่แสดงอาการฉุนเฉียว โดยตะคอกหรือทวาดเมื่อโกรธลูก	2.95	.59	มาก
9. แม่จะวิจารณ์ความคิดเห็นของลูกในทำนองว่าเป็นเรื่องไร้สาระ	3.60	.49	มากที่สุด
10. เมื่อลูกทำผิด แม่จะพูดถึงความผิดครั้งก่อนๆอีก	3.35	.57	มาก
11. เมื่อลูกทำผิด แม่ดุด่าด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย	3.80	.40	มากที่สุด
12. แม่มีสีหน้าบึ้งตึงกับลูกเสมอ	3.10	.44	มาก
13. หลังจากขัดแย้งกันระหว่างแม่และลูก แม่จะแสดงอาการโดยไม่สนใจลูก	3.35	.73	มาก
14. แม่ไม่สนใจฟังเรื่องที่ลูกพูด	1.20	.40	น้อยที่สุด
15. เมื่อแม่และลูกความคิดเห็นไม่ตรงกัน แม่จะตำหนิความคิดเห็นของลูกอย่างรุนแรง	3.85	.36	มากที่สุด
16. เมื่อแม่ไม่พอใจลูก แม่จะดุด่าลูกด้วยเสียงอันดัง	2.95	.59	มาก
17. แม่จะยกตัวอย่างผู้ที่มีความสามารถมากกว่ามาเปรียบเทียบกับลูก	3.25	.62	มาก
18. แม่พูดคุยกับลูกด้วยน้ำเสียงที่ไม่นุ่มนวล	3.20	.82	มาก
19. เมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับลูก แม่มักตำหนิความผิดพลาดของลูกอย่างรุนแรงก่อนแล้วจึงช่วยกันแก้ปัญหา	3.60	.58	มากที่สุด
20. แม่มักพูดตัดบทก่อนที่ลูกจะพูดเล่าเรื่องต่างๆจนจบ	1.40	.49	น้อยที่สุด
รวม	63.75	5.01	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า การสื่อสารทางลบของมารดา อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7ข้อ โดยเมื่อลูกนำเรื่องที่ไม่สบายใจมาปรึกษา แม่มักแสดงอาการเฉยเมย อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับแรก เมื่อลูกทำความดี แม่มักเฉยเมย และ เมื่อแม่และลูกความคิดเห็นไม่ตรงกัน แม่จะตำหนิความคิดเห็นของลูกอย่างรุนแรง อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับสองรองลงมาเท่ากัน และ แม่จะทำโทษลูกทันที โดยไม่ถามเหตุผลในการกระทำผิดพลาดของลูก และ เมื่อลูกทำผิด แม่ดุด่าด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นอันดับสามเท่ากัน

1.2 การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนรวมของการสื่อสารทางบวกของมารดา คะแนนรวมของการสื่อสารทางลบของมารดา และคะแนนรวมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย มาหาค่าคะแนนต่ำสุด และคะแนนสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดการสื่อสารทางบวก การสื่อสารทางลบ และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ตัวแปรที่ศึกษา	N	K	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	$\bar{X}$	SD
การสื่อสารทางบวก	160	20	52.00	79.00	68.45	7.50
การสื่อสารทางลบ	160	20	53.00	73.00	63.75	5.01
ความฉลาดทางอารมณ์	160	18	43.00	68.00	56.75	6.60

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 4 พบว่า มารดาให้การสื่อสารทางบวกกับเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 68.45) มารดาให้การสื่อสารทางลบกับเด็กปฐมวัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 63.75) และเด็กปฐมวัยมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 56.75)

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกัน

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนของการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ที่มารดามีการศึกษาระดับมัธยมกับระดับปริญญาตรี มาหาค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและทดสอบความแตกต่างด้วย ค่า t – test ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 เปรียบเทียบการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกัน

ตัวแปรที่ศึกษา	ระดับการศึกษา	N	$\bar{X}$	SD	t-test	df	P
การสื่อสารของมารดาทางบวก	มัธยม	80	67.80	6.44	-1.097	158	.274
	ปริญญาตรี	80	69.10	8.41			
การสื่อสารของมารดาทางลบ	มัธยม	80	63.30	5.51	-1.136	158	.258
	ปริญญาตรี	80	64.20	4.45			
ความฉลาดทางอารมณ์	มัธยม	80	53.90	6.05	-6.041***	158	.000
	ปริญญาตรี	80	59.60	5.89			

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < .001$

ผลการวิเคราะห์ตาราง 5 พบว่า

1. การสื่อสารทางบวกของมารดา ที่มีการศึกษาระดับมัธยมกับมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ
2. การสื่อสารทางลบของมารดา ที่มีการศึกษาระดับมัธยมกับมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ
3. ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ที่มารดามีการศึกษาระดับมัธยมกับมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000

ตอนที่ 3 ผลของการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดา ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

3.1 การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และความฉลาดทางอารมณ์มาหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ และทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์ ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์และทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์ ของการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

	ระดับการศึกษา	การสื่อสารทางบวก	การสื่อสารทางลบ	ความฉลาดทางอารมณ์
ระดับการศึกษา	1.0	.087	.090	.433**
การสื่อสารทางบวก		1.0	.356**	.359**
การสื่อสารทางลบ			1.0	.018

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < .01$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างระดับการศึกษาของมารดากับ รูปแบบการสื่อสารทางบวก รูปแบบการสื่อสารทางลบ สัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ระดับการศึกษาของมารดา กับความฉลาดทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และรูปแบบการสื่อสารทางลบ กับความฉลาดทางอารมณ์ สัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 การวิเคราะห์ในตอนนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดา มาทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ย และค่านำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการถดถอย ของการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดา ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ตัวแปรที่ศึกษา	B	Std.Error	Beta	t - test	P
การสื่อสารของมารดาเชิงบวก	.333	.063	.378	5.313***	.000
การสื่อสารของมารดาเชิงลบ	-.203	.094	-.154	-2.166*	.032
ระดับการศึกษา	5.450	.879	.414	6.203***	.000

R = .559 (F = 23.636 df = 3.156 P = .00)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ P < .05
*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ P < .001

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 พบว่า การสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดา มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย (R = .559) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (F = 23.636 df = 3.156 P = .00) โดยการสื่อสารทางบวกของมารดามีค่านำหนักสำคัญส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ .378 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การสื่อสารทางลบของมารดา มีค่านำหนักสำคัญส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ -.154 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับการศึกษาของมารดามีค่านำหนักสำคัญส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ .414 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ตลอดจนระดับการศึกษาของมารดาที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์หรือไม่อย่างไร ซึ่งสรุปสาระสำคัญและผลการศึกษาค้นคว้า ตามลำดับต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารของมารดา ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกัน
3. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดาส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา
2. เด็กปฐมวัยที่มารดามีการศึกษาระดับสูง จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า เด็กปฐมวัยที่มารดา มีการศึกษาระดับต่ำ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งบุตรกำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 และอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ในโรงเรียน จังหวัดนครนายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ซึ่งมีโรงเรียนทั้งหมด 147 โรงเรียน และมีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 3,483 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ เป็นผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งบุตรกำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 และอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ในโรงเรียนจังหวัดนครนายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 160 คน

วิธีการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการแจกแบบวัด จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ แบบวัดการสื่อสารของมารดา และแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี โดยใช้วิธีการแจกแบบวัดให้กับเด็กนักเรียนอนุบาล ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนำกลับไปให้มารดาของตนทำการกรอกข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง คือผู้ปกครองของนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 และอนุบาลปีที่ 3 ในจังหวัดนครนายก จำนวน 160 คน แบ่งเป็นการศึกษาระดับ มัธยมศึกษา 80 คน และการศึกษาระดับปริญญาตรี 80 คน จำนวน 4 โรงเรียน คือโรงเรียนอนุบาลคริสตสงเคราะห์ โรงเรียนอนุบาลองครักษ์ โรงเรียนอนุบาลบ้านนา โรงเรียนอนุบาลนครนายก จากจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 147 โรงเรียน ได้รับแบบวัดกลับคืนมา จำนวน 160 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ผลจากการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกัน และตอนที่ 3 ผลของการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดา ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ฉบับ คือ แบบวัดการสื่อสารของมารดา และแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย 5 – 6 ปี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดการสื่อสารของมารดา แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวเด็กและมารดา ข้อคำถามตอนนี มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบวัดการสื่อสารของมารดา

สอบถามวิธีการสื่อสารของมารดา มีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 40 ข้อ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อความทางบวก 20 ข้อ และข้อความทางลบ 20 ข้อ ข้อความทางบวกมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .91 และข้อความทางลบมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .80

ฉบับที่ 2 แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยอายุ 5 – 6 ปี

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์เด็กปฐมวัยอายุ 5 – 6 ปี ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาโดยยึดแนวคิดของ สโลเวย์และเมเยอร์ รวมกับการมสสุขภาพจิต ได้ข้อคำถามทั้งสิ้น 18 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version 10 ดังนี้

1. ตรวจสอบคะแนนแบบวัดการสื่อสารของมารดา และแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 5 – 6 ปี ตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. แยกประเภทแบบวัด จำแนกตามตัวแปรต่างๆ ที่วิเคราะห์
3. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรสองกลุ่ม โดยใช้ t – test
5. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปร และทดสอบนัยสำคัญของความสัมพันธ์ ด้วย t – test
6. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ (Beta) โดยใช้สถิติ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย F – test และ t – test ตามลำดับ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา และ ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

การศึกษารูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา พบว่ามารดาให้การสื่อสารทางบวกกับเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 68.45) โดยเมื่อลูกไม่สบายแม่ได้ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับแรก ในกรณีที่ต้องปฏิเสธคำขอร้องของลูกแม่จะชี้แจงเหตุผลประกอบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นอันดับสอง และ แม่ได้ถามทุกข์ สุขของลูก อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นอันดับสาม

การศึกษารูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา พบว่า มารดาให้การสื่อสารทางลบกับเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 63.75) โดยเมื่อลูกนำเรื่องที่ไม่สบายใจมาปรึกษา แม่มักแสดงอาการเฉยเมย อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับแรก เมื่อลูกทำความผิด แม่มักเฉยเมย และเมื่อแม่และลูกความคิดเห็นไม่ตรงกัน แม่จะตำหนิความคิดเห็นของลูกอย่างรุนแรง อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับสองรองลงมาเท่ากัน และ แม่จะทำโทษลูกทันที โดยไม่ถามเหตุผลในการกระทำผิดพลาดของลูก และเมื่อลูกทำผิด แม่ดูด่าด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมาเป็นอันดับสามเท่ากัน

ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยมีระดับความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 56.75)

2. การศึกษาเปรียบเทียบการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกัน

2.1 การสื่อสารทางบวกของมารดา ที่มีการศึกษาระดับมัธยม กับมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

2.2 การสื่อสารทางลบของมารดา ที่มีการศึกษาระดับมัธยม กับมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

2.3 ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่มารดา มีการศึกษาระดับมัธยมกับมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การสื่อสารของมารดาทางบวก และทางลบของมารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมและปริญญาตรี ไม่แตกต่างกัน แต่ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่มารดา มีการศึกษาระดับมัธยมและปริญญาตรีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาของมารดาส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย โดยมารดาที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กมากกว่ามารดาที่มีการศึกษาในระดับมัธยม

3. รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดาส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า สหสัมพันธ์พหุคูณ ของรูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดาและระดับการศึกษาของมารดา ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ($R = .559$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 23.636$)

รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา มีค่าน้ำหนักสำคัญส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ .378 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา มีค่าน้ำหนักสำคัญส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ -.154 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระดับการศึกษาของมารดามีค่าน้ำหนักสำคัญส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ .414 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารทางบวกของมารดาและทางลบ ตลอดจนระดับการศึกษาของมารดา ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย โดยการสื่อสารทางบวกของมารดาส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์มากกว่าการสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดาส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมาก โดยมารดาที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กมากกว่ามารดาที่มีการศึกษาในระดับมัธยม

อภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษารูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา และ ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

การศึกษารูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา พบว่า มารดาให้การสื่อสารทางบวกกับเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 68.45) โดยเมื่อลูกไม่สบายแม่ได้ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับแรก ในกรณีที่ต้องปฏิเสธคำขอร้องของลูกแม่จะชี้แจงเหตุผลประกอบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นอันดับสอง และ แม่เฝ้าตามทุกข์ สุขของลูก อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นอันดับสาม จากการวิจัยพบว่า รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา เป็นรูปแบบที่มีลักษณะส่งเสริมสนับสนุนความคิดของเด็กเป็นหลัก มีการสื่อสารที่แสดงถึงความห่วงใยกับลูก และมีวิธีการสื่อสารโดยใช้วิธีการชี้แจงเหตุผลอธิบายให้ลูกเข้าใจเหตุผล และตลอดเวลาที่มีเวลากับลูกจะเฝ้าตามทุกข์สุขของลูกเสมอ เมื่อเห็นลูกประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติจะอธิบายให้ลูกเข้าใจว่าสิ่งใดควรทำ ไม่ควรทำ เมื่อลูกพูดคุยเล่าเรื่องต่างๆ แม่จะตั้งใจฟัง และเป็นกำลังใจให้กับลูกในการเริ่มต้นสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ตลอดจนคอยให้คำแนะนำเสมอ เมื่อผิดหวังก็จะคอยพูดปลอบใจ ทำให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่ดีและเป็นคนดีของสังคม การที่มารดาให้ความสำคัญ ในการให้เด็กรู้จักพัฒนาความคิดเห็นที่เป็นตัวของตัวเอง และกล้าแสดงออก แม้ความคิดเหล่านั้นจะแตกต่างกัน ลักษณะที่สังเกตได้ก็คือ เด็กจะถูกอบรมสั่งสอนให้มีแนวคิดใหม่ๆ และกล้าที่จะแสดงออก โดยการอภิปราย ถกเถียง ในประเด็นเรื่องราวต่างๆในสถานการณ์รอบตัวกับบุคคลอื่นๆ รู้จักกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง โดยไม่ต้องกลัวว่าความคิดเห็นที่ขัดแย้งไม่ตรงกันของแม่นั้น จะทำให้แม่ไม่พอใจ หรือเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ และโดยไม่ต้องห่วงพะวงยึดติดอยู่กับสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีมากนัก ส่งผลให้ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริมาภิญาญอนันตพงษ์ (2542) ที่ได้ศึกษาพบว่า เด็กๆที่ได้รับการสัมผัส คลุกคลีกับมารดาได้รับความรัก ความอบอุ่น การช่วยเหลือ ลักษณะท่าทาง คำพูด ความรู้สึกนึกคิด บรรยายกาศอันเต็มไปด้วยความโอบอ้อมอารีย์ ความเป็นห่วง ซึ่งมารดาแสดงออกมาในรูปของการกระทำ สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถของเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะทางด้านอารมณ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เป็นคนดีและมีความสุข ดังที่ ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ ออยุธยา (2528 : 8 – 9) กล่าวว่า มารดา ควรรู้จักการแสดงความรักอย่างถูกต้อง ให้ความอบอุ่น ดูแล เอาใจใส่ตามทุกข์สุข ของลูกด้วยความเข้าใจ แสดงความเป็นกันเองกับลูก เพื่อให้ลูกกล้าที่จะพูดคุยหรือปรึกษาปัญหาต่างๆ อย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา ไม่เก็บปัญหาไว้ตามลำพัง ตลอดจนมารดาที่มีความอ่อนโยน เอื้ออาทรต่อบุตร และใช้วิธีการสื่อสารทางบวกกับบุตร ทำให้บุตรเกิดความรู้สึกศรัทธา เชื่อถือ และยึดถือเป็นแบบอย่าง บุตรก็จะเติบโตขึ้นมาด้วยความเชื่อมั่น รู้จักตัวเอง และผู้อื่น และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลรอบข้าง ซึ่งเป็นฐานที่สำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี (2543 : 74) ที่ศึกษาพบว่า แม่ที่แสดงอารมณ์ทางบวก มักมีลูกวัยเตาะแตะที่มีอารมณ์ทางบวกมากกว่าทางลบ แม่ที่แสดงความโกรธกับลูกบ่อยๆ มักมีลูกที่แสดงอารมณ์ทางลบ และมีอารมณ์ทางบวกน้อย เมื่อเทียบกับแม่ที่ไม่ค่อยได้แสดงอารมณ์โกรธ การพูดคุยกับลูกด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

การศึกษารูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา พบว่ามารดาให้การสื่อสารทางลบกับเด็กปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 63.75) โดยเมื่อลูกนำเรื่องที่ไม่สบายใจมาปรึกษา แม่มักแสดงอาการเฉยเมย อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับแรก เมื่อลูกทำความดี แม่มักเฉยเมย และเมื่อแม่และลูกความคิดเห็นไม่ตรงกัน แม่จะตำหนิความคิดเห็นของลูกอย่างรุนแรง อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับสองรองลงมาเท่ากัน และ แม่จะทำโทษลูกทันที โดยไม่ถามเหตุผลในการกระทำผิดพลาดของลูก และเมื่อลูกทำผิด แม่ดุด่าด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมาเป็นอันดับสามเท่ากัน

ซึ่งการสื่อสารทางลบของแม่นี้ เป็นการแสดงถึงการขาดความรัก ความเอาใจใส่กับลูก ไม่มีเวลาอยู่ร่วมกันกับลูก ทำกิจกรรมร่วมกันกับลูก จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการและสนับสนุนความคิดเห็นของลูกได้อย่างเต็มที่ จึงเปรียบเสมือนพื้นฐานของความอบอุ่น และความมั่นคงในครอบครัวขาดหายไปความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างแม่และลูกมีน้อย เมื่อลูกนำเรื่องที่ไม่สบายใจมาปรึกษา แม่มักแสดงอาการเฉยเมยตลอดจนเมื่อลูกทำความดี แม่มักเฉยเมยไม่สนใจ และเมื่อลูกมีความคิดเห็นไม่ตรงกับแม่ แม่จะตำหนิความคิดเห็นของลูก อย่างรุนแรง ส่งผลให้เด็กขาดความรักความอบอุ่นจากมารดา ไม่กล้าแสดงออก หรือแสดงออกในทางที่ผิด เพราะไม่มีคนคอยให้คำแนะนำ เด็กจะเรียกร้องความสนใจ และเกรง ขอบรั้งแก่เพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 19) ที่ว่า เด็กที่แม่เคร่งครัด จู้จู้จุกจิก ผลที่เกิดกับเด็ก คือ เด็กขาดความมั่นใจ มีปมด้วย บางครั้งก้าวร้าวรุนแรง เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลยขาดความสนใจ ไม่เข้าใจ ผลที่เกิดกับเด็กคือ วิตกกังวล ขาดความสนใจแยกตัวจากสังคม เด็กที่ถูกมารดาคาดหวังเกินไป ทำกับชีวิตเด็ก เด็กจะขาดความคิดเป็นของตัวเอง ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาคือองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ทั้งสิ้น

2. การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า

2.1 รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา ที่มีการศึกษาระดับมัธยมกับมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มารดาที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีการสื่อสารทางบวกกับเด็กปฐมวัย ใกล้เคียงกันกับมารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยม ซึ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นความรู้ที่ได้จากหนังสือพิมพ์ หรือรายการในวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งมีการเผยแพร่มากขึ้น จึงเห็นได้ว่าการได้รับความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรที่เหมาะสม ไม่จำกัดแต่ในสถานศึกษาเท่านั้น และได้มีผู้ศึกษาพบว่า แหล่งความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กอันดับหนึ่ง คือ หนังสือต่าง ๆ อันดับสอง คือ บุคลากรทางด้านพัฒนาครอบครัว อันดับสาม คือ การศึกษาในสถาบันศึกษา (พงษ์สุตา รัตนมาตมคง 2533 : 154 ; อ้างอิงมาจาก Kephart .1963 : 525) แสดงให้เห็นว่าการได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูไม่จำกัด แต่ในสถานศึกษาเท่านั้น ดังนั้น แหล่งข่าวสารทางสังคมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มารดาที่มีการศึกษาดำก็สามารถมีความรู้เรื่องการเลี้ยงดูเด็กเหมาะสมมากขึ้น ถึงจะไม่เท่ากับผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า จึงทำให้มารดาที่มีการศึกษาระดับต่ำมีการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เหมาะสมมากขึ้น ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ อาจเป็นเหตุให้มารดาที่มีการศึกษาระดับสูง และระดับต่ำ มีการสื่อสารทางบวกไม่แตกต่างกัน

2.2 รูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยม กับมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ผลจากการวิจัย แสดงให้เห็นว่ามารดาที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีการสื่อสารทางลบกับเด็กปฐมวัยใกล้เคียงกันกับมารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยม ที่เป็นเช่นนี้ เพราะ ความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างแม่กับลูกนั้นวันจะห่างเหินมากขึ้น การอบรมเลี้ยงดูบุตรในปัจจุบัน

มุ่งแต่ด้านความสะอาดสบายมากกว่าการให้ความรัก ความอบอุ่น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของแพทย์หญิง จันทรีวิทย์ เกษมสันต์ (2531 : 45 – 53) ที่ว่า ในปัจจุบันสถาบันครอบครัวยังไม่มีบทบาทที่ถูกต้อง ในการเลี้ยงดูเด็กและความเข้าใจจิตวิทยาของเด็ก มารดาทุกคนต่างก็รักและพยายามทำสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับ บุตร แต่สิ่งที่มารดาคิดว่าดีที่สุดแล้วนั้น อาจเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุดสำหรับบุตรก็ได้ ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว การ อบรมเลี้ยงดูมิใช่แต่เพียงให้ความสุขทางกายเท่านั้น สิ่งที่สำคัญคือ การให้ความรัก ความอบอุ่น และการ ดูแลเอาใจใส่บุตร ประกอบกับสภาพสังคมในปัจจุบันบีบบังคับให้มารดาต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน เป็นผลให้มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรนั้นน้อยลง เมื่อต้องทำงานประกอบอาชีพ จึงอาจเกิดความเครียด ทำให้มี การสื่อสารกับลูกในทางลบ ทั้งมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยม ทำให้การสื่อสารทางลบ ไม่แตกต่างกัน

2.3 ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่มารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมกับมารดาที่มีการศึกษา ระดับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลจากการวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้ลูกมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีด้วย โดยมีวิธี การสื่อสารกับลูกได้ดีกว่ามารดาที่มีการศึกษาในระดับมัธยม ทั้งนี้เป็นเพราะการที่ได้มีโอกาสศึกษามากกว่า ในสถาบันการศึกษา จะทำให้บุคคลได้เรียนรู้บรรทัดฐาน ระเบียบต่างๆ ของสังคม และรู้จักความแตกต่าง ของสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิด (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ .2523 : 164) ดังนั้น การศึกษาจะช่วยให้คนมีสติปัญญาใน การพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือปฏิบัติการแสดงออกของ บุคคลอื่นได้ถูกต้อง เหมาะสมกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา หรือได้รับการศึกษาต่ำกว่า (วรรณสิทธิ ไวยา เสรี .2526 : 42) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของกูด (พงศ์สุตา รัตนมาตมงคล .2523 : 7 ; อ้างอิงมาจาก Good .1977 : 97) ที่ว่าการศึกษาช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้แตกต่างกัน สติปัญญาสามารถช่วยให้บุคคล ปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น มารดาที่มีการศึกษาระดับ สูง จึงมักมีการแสดงออกกับบุตรได้เหมาะสมกว่ามารดาที่มีการศึกษาระดับต่ำ ซึ่งจากงานวิจัยของ ศิริวรรณ หิมวงศ์ (2533) พบว่าครอบครัวชนชั้นกลางขึ้นไปมักจะมีการศึกษาสูงหรือค่อนข้างสูง มีการอบรมพฤติกรรม ของบุตรโดยใช้รูปแบบประชาธิปไตย นั่นคือ แม้จะมีการพิจารณาสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล และยอมรับ ฟังความคิดเห็นของบุตร มีการแสดงความรัก ความอบอุ่น ในขณะที่ครอบครัวที่มีการศึกษาต่ำ และมีการ อบรมพฤติกรรมด้วยการลงโทษ ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ดังนั้น มารดาที่มีการศึกษาระดับสูงมีความเข้าใจในตัวเด็กมากกว่า มารดาที่มีการศึกษาต่ำ ทำให้มารดาที่มีการศึกษาสูงมีพฤติกรรมสื่อสารกับลูกได้ เหมาะสมกว่า จึงทำให้ลูกมีความฉลาดทางอารมณ์ได้ดีกว่า

3. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการ ศึกษาของมารดาส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

ผลการศึกษาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปร ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ปฐมวัย พบว่า สหสัมพันธ์พหุคูณของการสื่อสารทางบวกของมารดา การสื่อสารทางลบของมารดา และ ระดับการศึกษาของมารดาส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ($R = .559$) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 23.636$) โดยการสื่อสารทางบวกของมารดามีค่านำหนักสำคัญส่งผลต่อความ ฉลาดทางอารมณ์ .378 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การสื่อสารทางลบของมารดา มีค่านำหนัก

สำคัญส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ -.154 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับการศึกษาของมารดา มีค่านำหนักสำคัญส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ .414 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ระดับการศึกษาของมารดาทำให้ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กแตกต่างกัน มารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีการสื่อสารที่ดี ส่งผลให้เด็กมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเด็ก ประถมวัยที่มารดามีการศึกษาระดับมัธยม สอดคล้องกับ ซาปิโร (Shapiro .1997) ที่ว่า แม่ที่ให้อาหารและคำแนะนำ คำอธิบายให้อิสระให้กำลังใจ ฝึกความรับผิดชอบให้แก่ลูก จะมีส่วนเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่ ลูก ได้มากกว่าแม่ที่วางอำนาจ สร้างกฎระเบียบในการเลี้ยงดูที่เข้มงวดแก่เด็กและมากกว่าการเลี้ยงดูแบบ ปลอ่ยปละละเลย จะเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูที่มีการสื่อสารในครอบครัวอย่างเหมาะสม คือการสื่อสารใน ทางบวก จะมีผลต่อพัฒนาการด้านความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กมาก ในขณะที่เกี่ยวกับการสื่อสารของ มารดาในทางลบ คือพฤติกรรมที่มารดาแสดงต่อบุตร ในสถานการณ์ต่างๆ แล้วก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน ความขัดแย้ง และความห่างเหินระหว่างมารดากับบุตร เช่น การดูต่ำ การติเตียน หรือการกล่าวร้ายใน ความผิดที่ผ่านมา การเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มีความสามารถมากกว่าลูก จะเป็นสิ่งบั่นทอนความฉลาด ทางอารมณ์ ของเด็กให้น้อยลงเช่นกัน เพราะการสื่อสารกับลูกที่ไม่ถูกต้อง ขาดความสม่ำเสมอหรือละเลยต่อ เด็ก มีผลต่อเด็กทางด้านจิตใจ เด็กจะเหงา ไม่มีเพื่อน แต่ถ้าเข้มงวดเกินไป เด็กจะเครียด เด็กที่มีปัญหา ทางอารมณ์ จะตอบโต้สังคมด้วยพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ มารดาที่มักทำโทษลูก ด้วยการตีร่างกายนั้น เด็กดังกล่าวมักจะตีเพื่อนในห้องเรียน โดยเฉพาะกับเพื่อนที่รูปร่างเล็กกว่า และอ่อนแอกว่า แม่ควรมีส่วน ช่วยเหลือให้เด็กคิดถึงแนวทางในการควบคุมอารมณ์ตนเองอย่างสมเหตุสมผลและเป็นจริงได้ โดยที่แม่ไม่ ควรคิดให้เองทุกอย่าง แต่อาจจะช่วยวิเคราะห์ข้อดี และข้อเสียของแต่ละทางเลือกให้ฟัง ส่วนการตัดสินใจ ต่างๆควรมอบให้เด็กตัดสินใจแทน (Gottman and DeClaire .1997) แม่สามารถลดปัญหานี้ได้ด้วยการให้ ความรัก ความเข้าใจและการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง ตลอดจนมีรูปแบบการสื่อสารที่ดีคือการสื่อสารในทางบวก เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี เมื่อเด็กมีพัฒนาการที่ดี ก็จะมีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ที่ ดี ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ วิลลาสิกซ์ (2543 : 74) ที่ศึกษาพบว่า แม่ที่แสดงอารมณ์ทาง บวก มักมีลูกวัยเตาะแตะที่มีอารมณ์ทางบวกมากกว่าทางลบ แม่ที่แสดงความโกรธกับลูกบ่อยๆ มักมีลูกที่ แสดงอารมณ์ทางลบ และมีอารมณ์ทางบวกน้อย เมื่อเทียบกับแม่ที่ไม่ค่อยได้แสดงความโกรธ การพูดคุย กับลูกด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวานสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธนี เชยจรรยา และประทุม ฤกษ์กลาง (2531 : 1 – 2) ที่ศึกษาพบว่า สม ควรอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมให้มีการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง พ่อแม่ และบุตร ซึ่งเป็นสมาชิกของ ครอบครัว โดยอาศัยรูปแบบการสื่อสารที่สม่ำเสมอ และต่อเนื่อง อันประกอบไปด้วย เนื้อหาสาระของการ สื่อสารเพื่อการอบรมสั่งสอน และวิธีการสื่อสารของพ่อแม่ ซึ่งควรประกอบไปด้วย บุคลิกที่ดี อารมณ์ แจ่มใส น้ำเสียงนุ่มนวล พูดส่งเสริมให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ และสนับสนุน พร้อมทั้งจะช่วยแก้ไขข้อสงสัย และปัญหาต่างๆ ให้แก่บุตร รูปแบบดังกล่าวนี้ จะเป็นการสร้างความรัก ความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ ผ่อนคลายปัญหาระหว่าง แม่และลูก ซึ่งสิ่งนี้คือการพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไปสำหรับพ่อแม่

ผลจากการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้ลูกมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และความรู้สึกของตนเอง มีความตระหนักรู้เท่าทันในอารมณ์เหล่านั้น และสามารถใช้ประโยชน์จากการตระหนักรู้ทางอารมณ์ และความรู้สึกเป็นแนวทางในการแสดงออกทางด้านความคิด และพฤติกรรมของบุคคลอย่างเหมาะสม เพราะจะทำให้บุตรเกิดความรู้สึกรักใคร่ โกลัซิตสนิทสนม ไว้วางใจในตัวบิดามารดา และยอมรับฟังพ่อแม่มากขึ้น ซึ่งควรเริ่มจากขั้นเตรียมการคือพ่อแม่ควรตกลงกันก่อนที่จะมีบุตร ควรจะสื่อสารกับบุตรอย่างไร เมื่อมีบุตรก็ควรใช้การสื่อสารทางบวกมาโดยตลอด ตั้งแต่วัยเด็ก จนกระทั่งเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่

นอกจากนี้ พ่อแม่ที่มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับลูกๆ จะเริ่มต้นคล้ายกับพ่อแม่ที่ตามใจ คือ เห็นอกเห็นใจเด็ก และแสดงให้เด็กรู้ว่าพ่อแม่เข้าใจความรู้สึก ความเศร้า เสียใจ หรือความโกรธของเด็ก แต่ทำยิ่งกว่าการเข้าใจตรงที่มีการกำหนดขอบเขตของพฤติกรรมที่เด็กสามารถทำได้ และให้คำแนะนำว่าเด็กทำอะไรต่อไป เมื่อเด็กรู้สึกไม่สบายใจเช่นนี้ หรืออย่างน้อยที่สุด ก็ช่วยกันหาทางออกร่วมกันว่าเด็กควรทำอะไรที่เหมาะสมที่สุดในภาวะการณ์เช่นนั้น พ่อแม่ที่จะเป็นผู้พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับเด็กโดยทั่วไปควรมีบทบาทและสร้างคุณลักษณะดังนี้ คือ การให้คุณค่าและความสำคัญกับอารมณ์ด้านลบของเด็กให้มากขึ้น ตระหนัก ยอมรับ และให้คุณค่าของอารมณ์ เห็นว่าอารมณ์ด้านลบก็เป็นอารมณ์สำคัญที่พ่อแม่ต้องเอาใจใส่ ให้ความสำคัญกับภาวะอารมณ์ของเด็ก ไม่สับสน หรือกังวลกับการแสดงออกของเด็ก รู้ว่าควรทำอะไร ยอมรับอารมณ์ที่เกิดขึ้นของเด็ก ไม่เห็นเป็นเรื่องตลกขบขัน หรือไร้สาระที่เด็กๆ มีอารมณ์ด้านลบ ไม่พูดว่าเด็กควรรู้สึกอย่างไร ใช้ภาวะอารมณ์ช่วงนั้นเป็นเวลาที่พักใจถึงความรู้สึกของเขา แสดงความเห็นอกเห็นใจตลอดไป ช่วยเด็กเข้าใจภาวะอารมณ์ของตนเองมีข้อเสนอแนะในการจัดการกับอารมณ์ของเด็ก กำหนดขอบเขตของพฤติกรรม และสอนการแสดงออกที่เป็นที่ยอมรับ (อุสา สุทธิสาคร .2542)

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการสื่อสารของมารดากับตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

2.2 ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารของมารดา กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ได้แก่ ลักษณะของครอบครัว ลำดับการเกิด ความสัมพันธ์ในครอบครัว การอยู่ในเมืองหรือชนบท บุคลิกภาพของพ่อแม่และลูก เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน ว่ามีผลต่อการพัฒนาการด้านความฉลาดทางอารมณ์ด้วยหรือไม่อย่างไร ในฐานะที่ครูเป็นผู้หนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542) .การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน 3 - 5 ขวบ . กรุงเทพฯ : โชติสุขการพิมพ์ .
- เกศศิริ บุญญะอดิชาติ. (2541) . รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ
นักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , อุดรธานี.
- จอม ชุมช่วย. (2540 , กรกฎาคม) . " ความฉลาดทางอารมณ์ , " วารสารการศึกษาปฐมวัย . 1 (3) 56 -62
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . (2537) . แนวการจัดประสบการณ์ ระดับอนุบาลศึกษา
พุทธศักราช 2536 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการศึกษาและอบรม. (2526) . ประมวลผลงานการวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการ
การอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย . กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานยก
รัฐมนตรี .
- ถิรนนท์ อนุวัชรวิวงศ์.(2533) . " การขัดเกลาทางสังคมในฐานะการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ , " ใน พฤติกรรม
ศาสตร์การสื่อสาร. 527 - 576 . นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .
- ทศพร ประเสริฐสุข . (2542, มกราคม) . " ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ กับการศึกษา , " พฤติกรรมศาสตร์.
5 (1) : 19 - 35.
- ทิพวรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา . (2528, กรกฎาคม) " มูลเหตุที่ทำให้พฤติกรรมของเยาวชนเบี่ยงเบนและแนว
ทางแก้ไข , " วิทยจารย์ . 83 (7) 3 - 5 .
- เทอดศักดิ์ เดชคง . (2542) . ความฉลาดทางอารมณ์ . พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : บริษัทพินเณต พรินต์ .
- _____. (2542) ความฉลาดทางอารมณ์สู่สติและปัญญา . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทพินเณต พรินต์.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคณะ . (2520) . จิตวิทยาพัฒนาการ . พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ รามคำแหง.
- นิศารัตน์ ทองอุปการ. (2538) . ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว และทัศนคติเรื่อง
เพศของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ก.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อุดรธานี.
- นิสรา คำณั . (2544) . ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเอง
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม.
ปรินิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
อุดรธานี.
- บุญเขต ภิญโญนันตพงษ์. (2521) . เอกสารประกอบการสอนภาควิชาสถิติศึกษา : วัดผล 302. ภาควิชา
พื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- _____. (2545) . ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา (หน่วย 3)

- นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2542, สิงหาคม) " คุณสมบัติเกี่ยวกับ EQ , " วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 5 (1) : 15 - 18 .
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์ . (2540) .วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7 . กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- พะยอม อิงคตานุวัฒน์. (2530) . " การสื่อสารในครอบครัวเพื่อให้ได้เยาวชนที่มีคุณภาพ , " ในการสื่อสารเพื่อเด็กและเยาวชนไทย : การสื่อสารในครอบครัว . หน้า 168 - 243 . กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2530) . " เด็กและผู้ใหญ่ : การรับรู้ความหมายร่วมกัน , " ในการสื่อสารเพื่อเด็กและเยาวชนไทย : การสื่อสารในครอบครัว . หน้า 57 - 92 . กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชนี เชยจรรยา และประทุมกฤษกลาง . (2531) . รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและการเปิดรับสื่омวลชนของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- มัทนา ไทยะโกมล . (2529) . แบบการสื่อสารในครอบครัวของบุคคลกับลักษณะการบริหารงานของผู้บริหารงาน ธนาการในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , อุดรธานี.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2537) . " การสื่อสารในครอบครัว , " การพัฒนาครอบครัว . หน้า 19 - 21 กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- รัชณี สุจิจันทร์รัตน์ . (2531) . ทักษะการติดต่อสื่อสาร. สงขลา : ภาควิชาการบริหาร การศึกษาพยาบาล และบริการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2541) . เชวณอรรถมณกับการทำงาน. เอกสารประกอบการบรรยาย.
- วรรณดี หมูเย็น. (2544) .รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นในเขต กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , อุดรธานี.
- วัชร อ้นนาค. (2540, มกราคม - ธันวาคม) . " การสื่อสารในครอบครัว , " วารสารศูนย์สุขวิทยาจิต. 1 : 31 - 34 .
- วันเพ็ญ พิตาลพงศ์ และคนอื่นๆ . (2526) . การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการทางร่างกายและความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพฯ . รายงานการวิจัยฉบับที่ 29. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- วัลลภ ดันณณารักษ์ เสาวลักษณ์ พัวพัฒนกุล และยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2537, มีนาคม) . " มุมมองกับการสื่อสารในครอบครัว อย่างไรจึงได้ผล , " Gooddife . 2 (27) : 122 - 125 .

วีรวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542, มกราคม – มิถุนายน). "เชาวน์อารมณ์ดัชนีวัดความสำเร็จในชีวิต,"
การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. 1 (2): 3 – 17.

_____. (2542). **เชาวน์อารมณ์ (EQ) ดัชนีวัดความสุข และความสำเร็จของชีวิต**.
กรุงเทพฯ ๔ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท .

วุฒิโชค พิทักษากร . (2540 , สิงหาคม) . " พัฒนาสมองให้เป็นเลิศ, " นิตรสารบันเทิงคุณแม่ . 2 (214).30
ศิริพร พูลรักษ์. (2539) . การเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก
และวัยรุ่น. ปรญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ , อุดลำนเา.

ศิริพร สิริยากุล . (2534) . การศึกษาทัศนคติของวัยรุ่นที่มีต่อรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว.
ปรญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ,
อุดลำนเา.

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์.(2537) .แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย . ประมวลชุดวิชาหลักการ
และแนวทางการปฐมวัย บัณฑิตศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .
ถ่ายเอกสาร.

_____. (2542) . รายงานการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางบ้านกับ
ความสามารถทางด้านสติปัญญาของเด็กอายุ 4 -7 ปี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ,
อุดลำนเา.

_____. (2545) การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุภาพร พิสิฐบุพัฒนะ . (2543) . การสร้างแบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , อุดลำนเา.

สุภิญ เลี้ยววานิชย์. (2545) . การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาว์ปัญญาทางอารมณ์กับ ลักษณะความ
เป็นผู้นำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 . ปรญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , อุดลำนเา .

สังคม ภูมิพันธ์ . (2530) . ทฤษฎีและกระบวนการสื่อสาร . คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วิทยาเขตมหาสารคาม.

โสภา ชัปลมันธ์ . (2534) . " การศึกษารูปแบบของครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย, "
รายงานการวิจัยคณะกรรมการชมรมสร้างสรรค์สังคม. สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระ
บรมราชูปถัมภ์.

อรพินทร์ ชูชม . (2542 , สิงหาคม) . " สถานภาพการวัด EQ , " พฤติกรรมศาสตร์ . 5 (1) : 67- 78.

อรพินทร์ ชูชม , อัจฉรา สุขารมณ์และวิลาลักษณ์ ชั่ววัลลี . (2542) . " การทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพ

- มาตรฐานวัดสติปัญญาทางอารมณ์ของซัทท์และคณะ ,“ เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องทฤษฎีและการวัดอีคิว . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , อัดสำเนา.
- อภิษฎา ดวงจันทร์. (2544) . การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการเสริมแรงทางบวกที่มีต่อความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดเศวตฉัตร เขตคลองสาน กรุงเทพฯ . ปรินิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , อัดสำเนา.
- อุษา พิพัฒน์สารกิจ . (2544) . ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวกับบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในโครงการการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท) . ปรินิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , อัดสำเนา .
- อุมาพร ตรังคสมบัติ , (2534, มิถุนายน) . “ ครอบครัวน่าบัด ทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาของเด็ก , “ จุฬาลงกรณ์เวชสาร . 35 (6) : 336 – 340.
- Anastasi , Anne . (1998) . Psychological Testing . New York : Macmillan.
- Bachman , John , Stein , Steven , Compbell , K., and Sitarenios , Gill . (2000 , September). “ Emotional Intelligence in the Collection of Debt , “ International Journal of Selection and Assessment . 8 (3) .176 .
- Bar – on , R. (1997) . The Emotional Quotient Inventory (EQ – I) : Technical Manual Toronto . Canada : Multi – Health System .
- Carney , Mark Patrick . (2000 , March) . “ The Human Side of Organizational Change : Evaluation , Adaptional Intelligence , A Formula for Success , “ Dissertation Abstracts International – B . 60 (8) : 4281.
- Corrper, Robert K. and Ayman Sawaf. (1997) . Executive EQ. New York : Grosser / Putnam .
- Cross , John. (1999) . “ Does your emotional intelligence Qootient (EQ) mean more then your IQ ? , “ [http : // cs.geneseo . edu/project /3 – FoldI/jac –eq .html](http://cs.geneseo.edu/project/3-FoldI/jac-eq.html).
- Curtis, Lillian Salter. (2000 , March) . “ Assessing The Affainment of Gulddnce Outcomes Related to the Development of Emotional Skills and Improved Self – concept , “ Dissertation Abstracts International – A . 60 (8) : 2812.
- Donaldson , June . (1997 , June) . “ Emotional Intelligence Test , “ Edmonton Journal.
- Dardner , H. (1983) . Frames of mind : The theory of multiple. New York : Basic Books.
- Fox, Suzy and Spector , Paul E. (2000 , March) . “ Relations of Emotional Intelligence , Practical

- Intelligence , General Intelligence , and Trait Affectivity with Interview Outcomes : It's Not All Just " G " , " Journal of Organizational Behavior .21 (Spec . Issue) : 203 –220 .
- Gardner , Howard . (1993) .Multiple Intelligence : The Theory in Practice . New York : Basic Books.
- Gibbs, N. (1995, October) . " The EQ factor " Time .p.24 – 31 .
- Goleman, D.(1995) . Emotional Intelligence : Why it can matter more than IQ. New York: Bantam Books.
- Goleman , . (1998) . Working with Emotional Intelligence . New York : Bantam Books.
- Gottman, J. (1998) . Raising and emotional intelligence child . New York : Simon Schuster.
- Goleman , Daniel . (1995) .Emotional Intelligence : Why it can matter more than IQ .New York : Bantam Books.
- . (1998 , November – December) . " What Makes a Leader ? , " Harvard Business Review. 76 .92 – 102 .
- . (1998 b) . Working with emotional intelligence . New York : Bantam Books.
- Glaser, R.T. (1977,January) . " Family Interaction Pattern and Schizophrenia : a Rorschach Study , " Dissertatio Abstract International . 2 (38) : 896 – B.
- Hinkle Wiersma Jurs .1998 . Applied statistics For The Behavioral Sciences.Boston Houghton Mifflin.
- Mayer , John D., DiPaolo , Maria and Salovey , Peter. (1990) . " Perceiving Affective Content in Ambiguous Visual Stimuli : Component of Emotional Intelligence , " Journal of Personality Assessment . 54 . 772 – 781 .
- Mayer , John D. and Cobb, Casey D. (2000 , June) . " Educational Policy on Emotional Intelligence : Does It Make Sense ? , " Educational Psychology Review .12 (2) . : 163 – 183 .
- Mayer ,J.D & Salovey , P. (1997) . " What's your emotional intelligence quotient ? In P Salovey , & D.Sluyter (Eds.), " Emotional Development and Emotional Intelligence . New York : Basic Books.
- Mehrabian, Albert. (2000 , May) . " Beyond IQ : Broad – based Management of Individual Success Potential of Emotional Intelligence , " Genetic , Social , and General Psychology Monographs. 126 (2) : 133 – 239
- McLeod, J.M. , S.H. Chaffee and D.B. Wackman , (1973) . Communication and Political Socialization.

- Pearson, Judy C. (1989). *Communication in the Family : Seeking Satisfaction in Changing Times*. New York : Harper & Row.
- Rebecca, Novick. (1998 , Summer) . " The Comfort Corner : Fostering Resiliency and Emotional Intelligence , " *Childhood Education* . 7 (4).200 – 204 .
- Rockhill, C.M & Greener, H.S.(1999, Online) . Development of the Trait Meta – Mood Scale for Elementary School Children . ERIC Database.
- Schulte, N.S.et.al. (1998, January) . " Development and Validation of Measure of Emotional Intelligence , " *Personality and Individual Difference* . 25 (2) : 167 – 177 .
- Schrartz, Richard c. , and Johnson, Susan M. (2000, March). " Does Couple and Family Therapy Have Emotional Intelligence ? " *Family Process* .39 (1) : 29 – 33.
- Shapiro, L.E. (1997) . *How to Raise a Child with a High EQ : A Parents' Guide to Emotional Intelligence*. New York : Harpen Collins Publisher.
- Shrink, Cyberia. (1999) . "Emotional Intelligence Test , " [http : // www.queendom .com / emotionaliq_frm.html](http://www.queendom.com/emotionaliq_frm.html).
- Sprinthall, C.R., (1998) . *Educational psychology : A Developmental Approach* . Boston : The McGraw – Hill Companies .
- Stenberg, R.J. (1996) . *Successful Intelligence : New Practical and Creative intelligence Determine Success in Life* . New York : Simon and Schuster.
- Sutarso, Toto .et.al. (1996, November) . " Effect of Gender and GPA on Emotional Intelligence , " ERIC Accession NO.ED 406410.
- Tapia, Martha Luisa. (1999 ,March) . " A Study of Relationships of the Emotional Intelligence Inventory (Intelligence Test) , " *DAI – A* 59 / 09.
- Weisinger, Hein. (1998). *Emotional intelligence at work : the untapped edge for success* . San Francisco : Jossey – Bass.
- Yates, Joyce Meek . (2000 , April). " The Relationship between Emotional Intelligence and Health Habits of Health Education Students , " *Dissertation Abstracts International - A* .60 (9) : 3284 .

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- **แบบวัดการสื่อสารของมารดา**
- **แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์เด็กปฐมวัย 5 – 6 ปี**

แบบวัดการสื่อสารของมารดา

แบบวัดการสื่อสารของมารดา

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวเด็กและมารดา
คำแนะนำ โปรดเติมคำหรือขีดเครื่องหมาย / ลงหน้าคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก และมารดา

ข้อมูลเด็ก

1. ชื่อ จ.ช./จ.ญ.....นามสกุล.....
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

ข้อมูลมารดา

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. อายุ.....ปี
- 3.ระดับการศึกษาสูงสุดของมารดา

- ☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ

☐ ระดับประถมศึกษา

☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- ☐ ระดับอนุปริญญาหรือปวส.

☐ ระดับปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการสื่อสารของมารดา

คำชี้แจงในการทำแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้ต้องการถามเกี่ยวกับวิธีการที่ แม่ปฏิบัติต่อลูก โดยให้แม่เป็นคนชี้แจงเครื่องหมายในแบบสอบถาม ตอบคำถามทุกข้อตามสภาพความเป็นจริง ในครอบครัวของท่าน และโปรดตอบให้ครบทุกข้อเพื่อเป็นประโยชน์ ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป คำตอบทุกข้อของท่านจะถือเป็นความลับ
2. วิธีการตอบ แบบสอบถามชุดนี้มี 40 ข้อ ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อเปรียบเทียบข้อความแต่ละข้อกับสภาพที่แท้จริงในครอบครัว แล้วใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องคำตอบ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง

วิธีที่แม่ปฏิบัติต่อลูก	บ่อย มาก	บ่อยๆ	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
(0) แม่ทำอาหารให้ลูกรับประทาน	/			

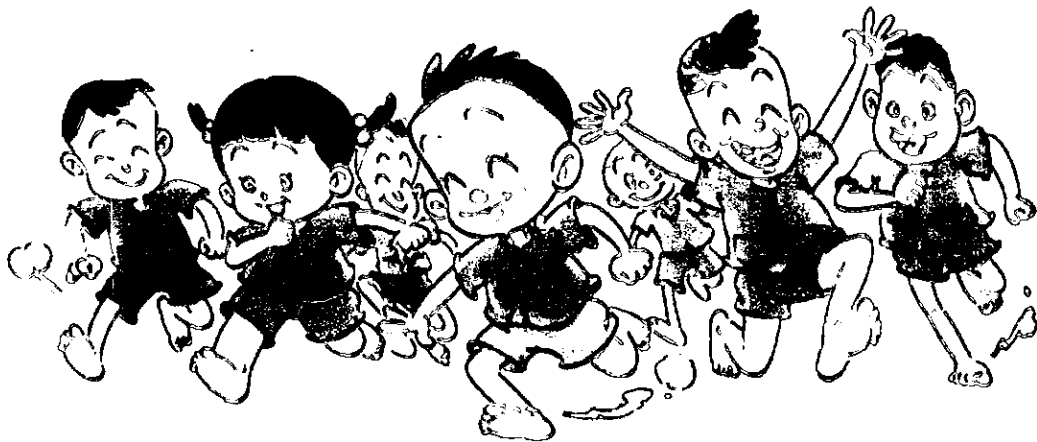
คำอธิบาย คำว่า ลูก หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3
 คำว่า แม่ หมายถึง แม่ปฏิบัติกับลูกแบบใด โดยให้แม่เป็นคนชี้แจงเครื่องหมายในแบบสอบถาม โดยแม่พิจารณาสิ่งที่ปฏิบัติต่อลูกด้วย

วิธีที่ แม่ปฏิบัติต่อลูก	บ่อย มาก	บ่อย ๆ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
1. แม่ทักทายหรือไต่ถามทุกข์สุขพร้อมสัมผัสตัวลูก เช่น ลูบศีรษะ แตะไหล่ เป็นต้น				
2. เมื่อแม่ โกรธลูก แม่เคยพูดว่าอยากให้ลูกไปให้พ้น				
3. ในกรณีที่ต้องปฏิเสธคำขอร้องของลูก แม่จะชี้แจงเหตุผล ประกอบ				
4. แม่พูดคุยกับลูกด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม				
5. แม่จะดุหรือตำหนิลูกเมื่อลูกแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับแม่				
6. แม่ไต่ถามทุกข์ สุขของลูก				
7. เมื่อลูกนำเรื่องที่ไม่สบายใจมาปรึกษา แม่มักแสดงอาการเฉยเมย				
8. เมื่อเกิดเรื่องเข้าใจผิดระหว่างแม่กับลูก แม่จะไม่ยอมรับฟังเหตุผลที่ลูก ชี้แจง				
9. เมื่อทำผิด แม่จะดุตำหรือทำโทษลูกมากเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับอารมณ์ ของแม่				
10. แม่จะทำโทษลูกทันที โดยไม่ถามเหตุผลในการกระทำผิดพลาดของลูก				
11.เมื่อลูกทำความดี แม่มักเฉยเมย				
12. แม่แสดงอาการฉุนเฉียว โดยตะคอกหรือดุด่าเมื่อโกรธลูก				
13.เมื่อลูกพูดคุยเล่าเรื่องต่างๆ แม่จะตั้งใจฟัง				

วิธีที่แม่ปฏิบัติต่อลูก	บ่อย มาก	บ่อยๆ	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
14. เมื่อลูกเริ่มทำอะไรใหม่ ๆ เช่น สร้างสรรค์งานใหม่ๆหรือทำความดี แม่จะ ให้กำลังใจและคำแนะนำ				
15. แม่จะวิจารณ์ความคิดเห็นของลูกในทำนองว่าเป็นเรื่องไร้สาระ				
16.เมื่อลูกทำผิด แม่จะพูดถึงความผิดครั้งก่อนๆ อีก				
17. เมื่อลูกนำปัญหาไปปรึกษา แม่จะให้คำแนะนำอย่างดี				
18. เมื่อลูกผิดหวัง แม่จะพูดปลอบใจ				
19. แม่รับฟังเรื่องกลุ้มใจของลูกเสมอ				
20.เมื่อลูกทำผิด แม่ดุด่าด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย				
21. แม่เล่าเรื่องสนุกๆให้ลูกฟัง				
22. แม่มีสีหน้าบึ้งตึงกับลูกเสมอ				
23.เมื่อลูกไม่สบายแม่ได้ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด				
24.เมื่อลูกทำอะไรผิดพลาด แม่ให้คำแนะนำแก้ไข				
25.เมื่อไม่พอใจการกระทำของลูก แม่จะไม่ดุด่า แต่จะตักเตือน				
26.หลังจากขัดแย้งกันระหว่างแม่และลูก แม่จะแสดงอาการโดยไม่สนใจ ลูก				
27.แม่ไม่สนใจฟังเรื่องที่ลูกพูด				

วิธีที่แม่ปฏิบัติต่อลูก	บ่อย มาก	บ่อย ๆ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
28. แม่ตามถึงเหตุผลเมื่อลูก ไม่ทำตามคำแนะนำของพ่อแม่				
29. ก่อนการลงโทษ ลูก แม่ ได้ชี้แจงความผิดจนลูกเข้าใจ และยอมรับเสีย ก่อน				
30. แม่พูดกับลูกด้วยถ้อยคำที่สุภาพ				
31. เมื่อ แม่และลูกความคิดเห็นไม่ตรงกัน แม่จะคำหนิความคิดเห็นของลูก อย่างรุนแรง				
32. เมื่อแม่ไม่พอใจลูก แม่จะด่าลูกด้วยเสียงอันดัง				
33. ในการสนทนากับลูก แม่จะแทรกมุกตลก				
34. แม่จะยกตัวอย่างผู้ที่มีความสามารถมากกว่ามาเปรียบเทียบกับลูก				
35. แม่ใช้วิธีอธิบาย เพื่อให้ลูกรู้ว่าสิ่งใดควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ				
36. แม่รับฟังความคิดเห็นของลูกเสมอ				
37. แม่พูดคุยกับลูกด้วยน้ำเสียงที่ไม่นุ่มนวล				
38. เมื่อเกิดปัญหขึ้นกับลูก แม่มักคำหนิความผิดพลาดของลูกอย่างรุนแรง ก่อนแล้วจึงช่วยกันแก้ปัญหา				
39. ขณะที่ลูกเล่าความทุกข์ใจของลูกให้แม่ฟัง แม่มักปลอบใจลูกด้วยการ สัมผัส เช่น กอด ลูบศีรษะ จับมือ เป็นต้น				
40. แม่มักพูดตัดบทก่อนที่ลูกจะพูดเล่าเรื่องต่างๆจนจบ				

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์
สำหรับเด็กอายุ 5-6 ปี

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์
เด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี

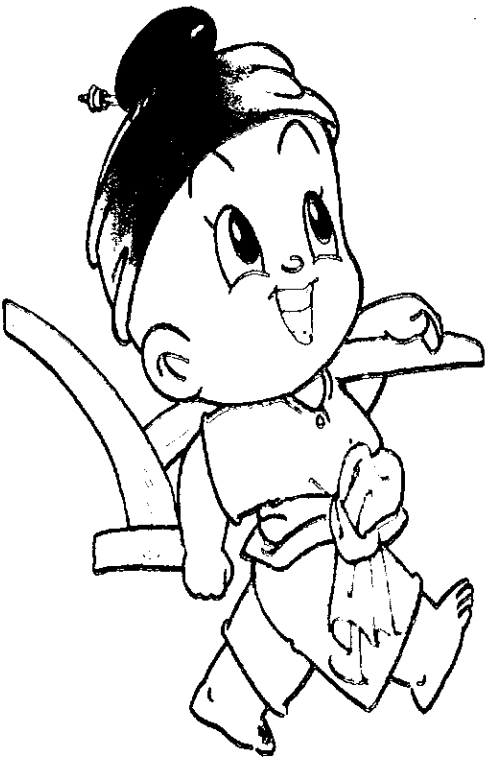
ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถในการรู้จัก เข้าใจ และควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ สอดคล้องกับวัย มีการประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันผู้อื่นอย่างเหมาะสม และมีความสุข

คำแนะนำ

แบบประเมินนี้ เป็นประโยคที่มีข้อความเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกในลักษณะต่างๆ ของเด็ก แม้ว่าบางประโยคอาจไม่ตรงกับที่เด็กเป็นอยู่ก็ตาม ขอให้มารดาเลือกตอบคำถามที่ตรงกับตัวเด็กมากที่สุด ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี

โปรดตอบตามความเป็นจริง และกรุณาตอบให้ครบทุกข้อ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

มีคำตอบ 4 คำตอบ สำหรับข้อความแต่ละประโยค คือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง จริงมาก โปรดใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ท่านคิดว่าตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ไม่จริง	จริงบ้าง ครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริงมาก
1	เด็กรู้จักการรอคอย จนกว่าจะได้ในสิ่งที่ต้องการ				
2	เมื่อเด็กถูกขัดใจ เด็กจะรู้สึกหงุดหงิดมากจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้				
3	เด็กสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี				
4	เด็กรู้สึกไม่มั่นใจ เมื่อต้องทำงานที่ยากลำบาก				
5	เด็กสนุกสนานทุกครั้งกับกิจกรรมในวันสุดสัปดาห์และวันหยุดพักผ่อน				
6	เด็กไม่เคยพอใจกับสิ่งที่ตนเองมีอยู่				
7	เมื่อเด็กทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จ เด็กมักจะทำในสิ่งที่ตนเองชอบ				
8	เด็กไม่สามารถทำให้เป็นสุขได้ จนกว่าจะได้ทุกสิ่งที่ต้องการ				
9	เด็กสามารถเข้ากับทุกคนได้ง่าย				
10	เด็กไม่มีเพื่อนที่สนิท				
11	เมื่อเด็กทำผิด จะกล่าวคำ “ขอโทษ” ได้				
12	เมื่อเด็กทำผิด เด็กกล้าที่จะยอมรับผิด				
13	เด็กสามารถตัดสินใจในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้				
14	เด็กรู้สึกขี้อายและไม่กล้าแสดงออก เมื่อต้องอยู่กับคนแปลกหน้าหรือคนที่ไม่คุ้นเคย				
15	เด็กสามารถทำงานที่ยาก จนสำเร็จได้				
16	เด็กรู้สึกหมดกำลังใจ เมื่อทำสิ่งใดไม่สำเร็จ				
17	เด็กสามารถรับฟังความทุกข์ของผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือจากตนเองได้				
18	เด็กไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นและเอาแต่ใจตนเอง				

หนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญ

[Handwritten signature]

บันทึกข้อความ

95

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5726, 5644

ที่ ทม 1012/ ๕633

วันที่ ๑ เมษายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ รองศาสตราจารย์ดวงเดือน ศาสตรภัทร เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัดการสื่อสาร ในครอบครัว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
.....
.....

ที่ ทม 1012/ ๒๖๓4

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุมนวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๙ เมษายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบวัดการสื่อสารฯ

เนื่องด้วย นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์สุทธีวรรณ พิศศักดิ์โสภณ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัดการสื่อสารในครอบครัว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 664-1000 ต่อ 5726, 5644

โทรสาร. 258-4119

ที่ ทม 1012/ 5147

บัณฑิตวิทยาลัย 97
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

12 กรกฎาคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบวัดความฉลาดฯ

เนื่องด้วย นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการสื่อสาร ในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำ ปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ นายชาญวิทย์ จรัสสุทธิศรี ศึกษาานิเทศก์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 5 – 6 ปี

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5726, 5644

โทรสาร. 02-258-4119

บันทึกข้อความ

98

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มสว โทร. 5726, 5644

ที่ ทม 1012/ 5144

วันที่ 12 กรกฎาคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

 เนื่องด้วย นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ศาสตราจารย์ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 5 – 6 ปี

 จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์นภาพรณี หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

99

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มสว โทร. 5726, 5644

ที่ ทม 1012/ 5145

วันที่ 12 กรกฎาคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ รองศาสตราจารย์ดวงเดือน ศาสตรภัทร เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 5 – 6 ปี

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

หนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๐ กันยายน 2545

เรื่อง ขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย

เรียน อธิการโรงเรียนอนุบาลคริสตสงเคราะห์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบวัด และแบบประเมิน

เนื่องด้วย นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขออนุญาตใช้สถานที่ และขอให้ผู้ปกครองเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2-3 ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 40 คน ตอบแบบวัดการสื่อสารในครอบครัว และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เด็กอายุ 3-6 ปี ในระหว่างเดือนกันยายน 2545

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5731, 5618

โทรสาร. 02-258-4119

ที่ ทม 1012/ 6853

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑๐ กันยายน 2545

เรื่อง ขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนครักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบวัด และแบบประเมิน

เนื่องด้วย นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขออนุญาตใช้สถานที่ และขอให้ผู้ปกครองเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2-3 ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 40 คน ตอบแบบวัดการสื่อสารในครอบครัว และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เด็กอายุ 3-6 ปี ในระหว่างเดือนกันยายน 2545

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5731, 5618

โทรสาร. 02-258-4119

ที่ ทม 1012/ 6854

103

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๔๐ กันยายน 2545

เรื่อง ขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนครนายก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบวัด และแบบประเมิน

เนื่องด้วย นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขออนุญาตใช้สถานที่ และขอให้ผู้ปกครองเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2-3 ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 40 คน ตอบแบบวัดการสื่อสารในครอบครัว และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เด็กอายุ 3-6 ปี ในระหว่างเดือนกันยายน 2545

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภกรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5731, 5618

โทรสาร. 02-258-4119

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

20 กันยายน 2545

เรื่อง ขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลบ้านนา (วัดช้าง)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบวัด และแบบประเมิน

เนื่องด้วย นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขออนุญาตใช้สถานที่ และขอให้ผู้ปกครองเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2-3 ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 40 คน ตอบแบบวัดการสื่อสารในครอบครัว และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เด็กอายุ 3-6 ปี ในระหว่างเดือนกันยายน 2545

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล ได้เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ภาภรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5731, 5618

โทรสาร. 02-258-4119

รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

รายชื่อเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. โรงเรียนอนุบาลคริสตสงเคราะห์ อ. องค์กรักษ์ จ. นครนายก
2. โรงเรียนอนุบาลองค์กรักษ์ อ.องค์กรักษ์ จ. นครนายก
3. โรงเรียนอนุบาลบ้านนา (วัดช้าง) อ. บ้านนา จ. นครนายก
4. โรงเรียนอนุบาลนครนายก อ. เมือง จ. นครนายก

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวบัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล
วันเดือนปีเกิด	5 กุมภาพันธ์ 2518
สถานที่เกิด	จ. นครนายก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	41 ม. 8 ต. คลองใหญ่ อ.องครักษ์ จ.นครนายก
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนโพธิ์แทน อ.องครักษ์ จ.นครนายก
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2533	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ อ.เมือง จ. จันทบุรี
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดาราสมุทร อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี
พ.ศ. 2540	ครุศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 สถาบันราชภัฏ เพชรบุรีวิทยาลัยการณ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จ.ปทุมธานี
พ.ศ. 2545	การศึกษามหาบัณฑิต (วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร